

Izstrādāts VIAA projekta "Skola – kopienā" ietvaros ar Eiropas Sociālā fonda Plus atbalstu (projekta Nr. 4.2.3.1/24/I/001).

Rekomendācijas starpresoru sadarbības stiprināšanai sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanai izglītojamajiem

Veiksmīgas sadarbības organizēšanas rokasgrāmata

KPMG Baltics SIA un nodibinājums "Fonds PLECS"

2026. gads

Rekomendācijās izmantotie saīsinājumi

ATK	Atkarību riska mazināšanas programma
BKUS	Bērnu klīniskā universitātes slimnīca
BTA	Bērnu tiesību aizsardzība
DBT	Dialektiski biheiviorālās terapijas programma
IeM	Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IZM	Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
JSPA	Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra
KM	Latvijas Republikas Kultūras ministrija
LM	Latvijas Republikas Labklājības ministrija
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
NEET jaunieši	15–29 gadu vecas personas, kuras nestrādā, nemācās un neapgūst arodu
NVD	Nacionālais veselības dienests
NVO	Nevalstiskā organizācija
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OT	Ogres tehnikums
Sadarbības grupa	Pašvaldības bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupa
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PMP	Priekšlaicīga mācību pārtraukšana
PRC	SIA “Bērnu un pusaudžu resursu centrs”
RACI modelis	Atbildību kartēšanas metode
Rīcības plāns	Strukturētas izglītojamā atbalsta uzskaites veidlapa, vienots instruments procesa virzībai izglītības iestādē un starpinstitucionāli
STIS	Starpinstitūciju sadarbības sanāksme
UNICEF	Apvienoto Nāciju Bērnu fonds
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VM	Latvijas Republikas Veselības ministrija
VPD	Valsts probācijas dienests
Vecāki	Izglītojamā likumiskie pārstāvji

Saturs

Ievads	5
Kopsavilkums	7
1. Kas ir sociālā atstumtība un priekšlaicīga mācību pārtraukšana?	12
1.1. Sociālās atstumtības un PMP riska faktori	13
1.2. Pašreizējās sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas sistēmas un starpinstitūciju sadarbības izaicinājumi	14
2. Sociālā atstumtība un PMP riska prevence	16
3. Veiksmīgas sadarbības veidošanas principi	19
3.1. Vienots mērķis, valoda un sadarbības principi	19
3.2. Kā organizēt sadarbību?	20
4. Kā man rīkoties?	23
4.1. Kā agrīni atpazīt riskus?	23
4.2. Kā rīkoties izglītības iestādēm?	26
Prevence	26
Problēmas konstatēšana un gadījuma vadība	29
Kurš vada gadījumu un kādus speciālistus iesaistīt?	33
Izglītības iestādes sadarbība ar vecākiem	36
Darbs ar grūti sasniedzamiem vecākiem	37
Profesionālās izglītības iestāžu specifika	39
4.3. Kā izglītības iestādei sadarboties ar pašvaldību un tās iestādēm?	41
Sadarbības pamatprincipi	41
Sociālais dienests	42
Sadarbības grupas	44
Pašvaldības izglītības pārvalde	46
Bāriņtiesa	48
Policija	50
4.4. Kā izglītības iestādei sadarboties ar valsts iestādēm?	54
Izglītības kvalitātes valsts dienests	54
Valsts izglītības attīstības aģentūra	55
Bērnu aizsardzības centrs	55
Tiesībsarga birojs	56
Ģimenes ārsts un ārstniecības iestādes	56

Nacionālais veselības dienests	59
5. Būtiskākie rīcības algoritmi	61
5.1. Informācijas apmaiņas kārtība par bērniem, kuri ir sasnieguši obligāto izglītības vecumu	61
5.2. Kārtība, kādā notiek informācijas apmaiņa par mācību kavējumiem	62
5.3. Drošības nodrošināšana izglītības iestādē un tās pasākumos	65
5.4. Izglītības iestādes rīcība ar vardarbību veikušo izglītojamo	67
5.5. Drošības algoritms par mantu uzrādīšanu un pārvietošanās ierobežošanu	70
5.6. Informācijas sniegšana par izglītojamā veselības stāvokli un citiem apstākļiem, kas var būtiski ietekmēt izglītības procesu	71
5.7. Individuālo plānu veidošana	72
5.8. Rīcība algoritms ģirgāšanās jeb bulinga gadījumu risināšanai	74
5.9. Vispārējais algoritms izglītības iestādes darbinieka rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība	75
5.10. Rīcība izglītojamo izdarītu pārkāpumu gadījumā: izglītības iestādes un pašvaldības sadarbības grupas loma	77
6. Izmantojamie resursi un rīki	80
6.1. Būtiskākās vadlīnijas, metodiskie ieteikumi un materiāli	80
6.2. Kā organizēt informācijas apmaiņu?	84
Kas ir Rīcības plāns?	85
Kas mainās gadījumā vadībā, ja tiek izmantots Rīcības plāns?	86
Kādi ir efektīvas informācijas apmaiņas principi un ieguvumi?	86
7. Secinājumi un rekomendācijas nākotnei	90
PIELIKUMI	95
1. pielikums. Prevences atbalsta pasākumu piemēri	96
2. pielikums. Terminu vārdnīca	103
3. pielikums. Pušu atbildība	110
4. pielikums. Labās prakses apkopojums	115
5. pielikums. Rīcības plāna veidlapas un to aizpildīšanas kārtība	132

Ievads

Rekomendācijas ir izstrādātas Valsts izglītības attīstības aģentūras (VIAA) īstenotā projekta “Skola – kopienā” ietvaros ar Eiropas Sociālā fonda Plus atbalstu (projekta Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001). Rekomendācijas izstrādāja KPMG Baltics SIA (turpmāk – KPMG) sadarbībā ar nodibinājumu “Fonds PLECS” (turpmāk kopā – Autori). Rekomendācijas ir izstrādātas 2025. gada 4. aprīlī noslēgta iepirkuma līguma Nr. AL/82/2025/MC ietvaros.

Rekomendāciju mērķis ir veicināt efektīvāku sadarbību starp dažādām institūcijām un speciālistiem, lai mazinātu sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (turpmāk – PMP) risku izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs¹. Rekomendācijas veicinās holistisku pieeju izglītojamo atbalstam, kā arī sekmēs resursu un informācijas koplietošanu un kopīgu atbalsta pasākumu īstenošanu.

Rekomendāciju primārā **mērķauditorija** ir izglītības iestādes un valsts un pašvaldību institūcijas. Sekundārā mērķauditorija: izglītības iestāžu administrācija, pedagogi, atbalsta personāls, izglītojamo vecāki, izglītojamie, pašvaldību speciālisti.

Rekomendācijas ir izstrādātas ciešā sadarbībā ar projekta “Skola – kopienā” pārstāvjiem un to izstrādē ir veikta visaptveroša ieinteresēto pušu iesaiste. Veiktas intervijas ar deviņu ministriju un to padotībā esošu iestāžu pārstāvjiem, sešu pašvaldību pārstāvjiem, četrus izglītības iestāžu pārstāvjiem. Izmantotās metodes:

- Normatīvo aktu un dokumentu saturs analīze. Iesaistīto lomas noteikšanai izmantota atbildības piešķiršanas modeļa “RACI” metode. Dokumentu avoti: normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti, ziņojumi, metodikas, pašvaldību PMP prevences sistēmas un ieviešanas plāni un situācijas apraksti (risku novērtējumi), izmantotie rīki u.c. publikācijas. Par analīzē ietverto dokumentu sarakstu tika veiktas konsultācijas ar VIAA, Izglītības un zinātnes ministriju (IZM), Izglītības kvalitātes valsts dienestu (IKVD), Labklājības ministriju (LM), Bērnu aizsardzības centru (BAC).
- Padziļinātas, daļēji strukturētas individuālas vai grupas intervijas ar ministriju un to padotībā esošu iestāžu pārstāvjiem, pašvaldību iestāžu pārstāvjiem un izglītības iestāžu pārstāvjiem. Kopumā tika veiktas sešas intervijas ar deviņu valsts iestāžu pārstāvjiem (ar 13 dalībniekiem); sešu pašvaldību pārstāvjiem (14 dalībniekiem); četras intervijas ar izglītības iestāžu pārstāvjiem.
- Labās prakses analīze. Veikta nacionāla un starptautiska mēroga labās prakses analīze, kas apkopota 4. pielikumā. Tās veikšanai izmantota gan publiski pieejamā informācija, gan veikta izglītības iestāžu un pašvaldību pārstāvju intervēšana, kas minēta augstāk.
- Darba grupas ar iesaistītajām pusēm, kuru laikā tika identificēti esošie izaicinājumi, modelēti iespējamie sistēmas uzlabojumi, kā arī saskaņotas rekomendācijas situācijas uzlabošanai valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu līmenī.
- Laika posmā no 08.07.2025. līdz 30.09.2025. ar IZM, IKVD, LM, Tieslietu ministriju (TM) un Valsts probācijas dienestu (VPD) tika saskaņota vienota pieeja starpinstitucionālai sadarbībai sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai

¹ Rekomendāciju saturs attiecas gan uz vispārējo pamatzglītību un vidējo izglītību, gan uz profesionālo pamata un vidējo izglītību.

izglītojamajiem, t.sk., vienots starpinstitucionāls instruments procesa virzībai – Rīcības plāns².

- Laika posmā no 13.11.2025. līdz 24.11.2025. tika apkopoti Veselības ministrijas (VM), TM, Kultūras ministrijas (KM), LM un IZM pārstāvju viedokļi par izstrādāto Rekomendāciju projektu, kas ņemti vērā Rekomendāciju gala versijā.

Ierobežojumi. Rekomendācijas balstās uz valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu iesniegto informāciju, kā arī publiski pieejamo informāciju, pieņemot, ka tā ir patiesa. Autoriem bija iespējams apkopot rezultātus un izdarīt secinājumus tikai no to rīcībā esošas informācijas. Netika veikta neatkarīga šo datu pārbaude vai audits, un Autori neuzņemas atbildību par šīs informācijas pareizību vai pilnīgumu. Ziņojumā ietvertā informācija atspoguļo situāciju uz 2025. gada 11.decembri un tajā nav ņemtas vērā izmaiņas, kas var būt notikušas pēc šī datuma. Visi secinājumi un interpretācijas atspoguļo tikai pētījuma veikšanas laikā pieejamos faktus.

Rekomendāciju saturs

[1.nodaļa](#) ir aprakstīts sociālās atstumtības un PMP riska ietvars, t.sk., riska faktori un pašreizējie sistēmas un starpinstitūciju sadarbības izaicinājumi.

[2.nodaļa](#) koncentrētā veidā aprakstīta sociālās atstumtības un PMP riska prevence. Nodaļai pievienots 1. pielikums – *Prevennces atbalsta pasākumu piemēri*.

[3.nodaļa](#) raksturoti veiksmīgas sadarbības veidošanas principi – vienots mērķis, valoda un pedagoģiskie principi. Nodaļai pievienots 2. pielikums – *Terminu vārdnīca*. 3. nodaļā ir aprakstīts, kā organizēt sadarbību starp iesaistītajām pusēm un kādas ir iesaistīto pušu lomas, kas detalizētāk ir aprakstīts arī 3. pielikumā – *Pušu atbildības*.

[4.nodaļa](#) ir Rekomendāciju plašākā nodaļa. Nodaļā ir aprakstīts, kā izglītības iestāžu speciālistiem atpazīt sociālās atstumtības un PMP risku, preventīvi un operatīvi rīkoties izglītības iestādes ietvaros un veidot sadarbību ar pašvaldības un valsts iestādēm.

[5. nodaļa](#) ir apkopoti būtiskākie rīcības algoritmi, kas ir saistoši gan izglītības, gan pašvaldības, gan valsts iestādēm.

[6.nodaļa](#) sniegts pārskats par dažādu iestāžu jau izstrādātajiem materiāliem un rīkiem, kā arī aprakstīts Rekomendāciju ietvaros izstrādātais informācijas apmaiņas rīks – Rīcības plāns.

[7. nodaļa](#) ir sniegtas rekomendācijas izglītības iestādēm, pašvaldībām un valsts iestādēm.

Autori izsaka pateicību VIAA, valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu pārstāvjiem par konstruktīvo sadarbību Rekomendāciju izstrādes laikā.

² Sanāksmes protokols, kurā pausts klātesošo IZM, IKVD, LM, VPD atbalsts priekšlikumam, parakstīts 30.09.2025.

Kopsavilkums

Bērni un jaunieši ir mūsu nākotne, tādēļ ir īpaši svarīgi nodrošināt viņiem visaptverošu atbalstu izglītības iegūšanā. Izglītības iestādes, pašvaldības un valsts institūcijas jau šobrīd strādā ar mērķi palīdzēt izglītojamajiem, risinot dažādus sociālās atstumtības un PMP risks. Tomēr joprojām būtisks skaits jauniešu pārtrauc izglītību priekšlaicīgi.

Rekomendāciju izstrādes laikā ir secināts, ka sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā ir institūciju funkciju un atbildību pārklāšanās, prevences trūkums, uz izglītojamo centrētas pieejas trūkums, novēlota un neefektīva informācijas apmaiņa un reaģēšana.

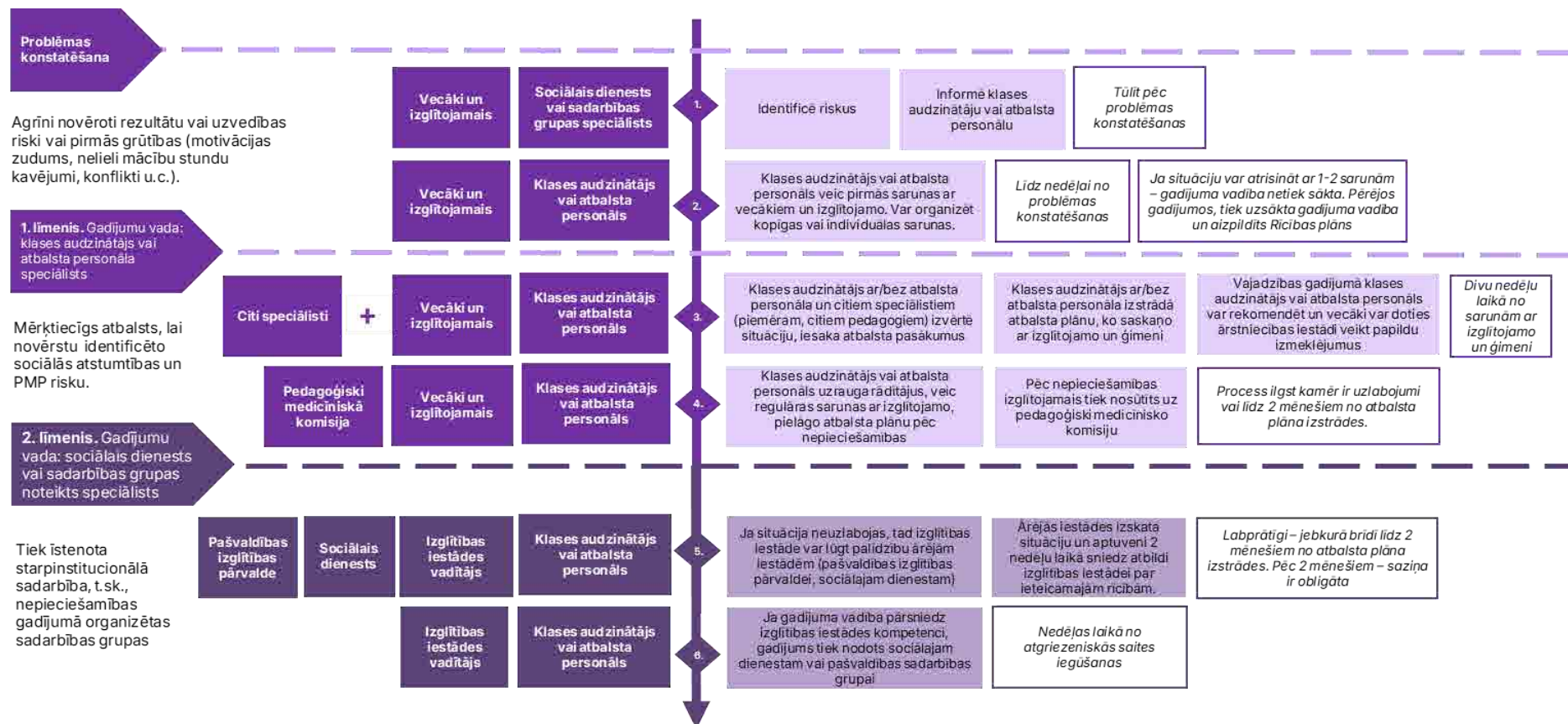
Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā ir iesaistītas izglītības iestādes, pašvaldību un valsts institūcijas, kā arī – nevalstiskās organizācijas, dažādu pakalpojumu sniedzēji (piemēram, ārstniecības iestādes), kopiena un ģimene. Efektīvas riska mazināšanas pamatā ir prevence, kuru būtiski stiprināt visos sadarbības līmeņos, nodrošinot gan stratēģisko ietvaru (valsts līmenī), gan operatīvu rīcību (pašvaldību un izglītības iestāžu līmenī).

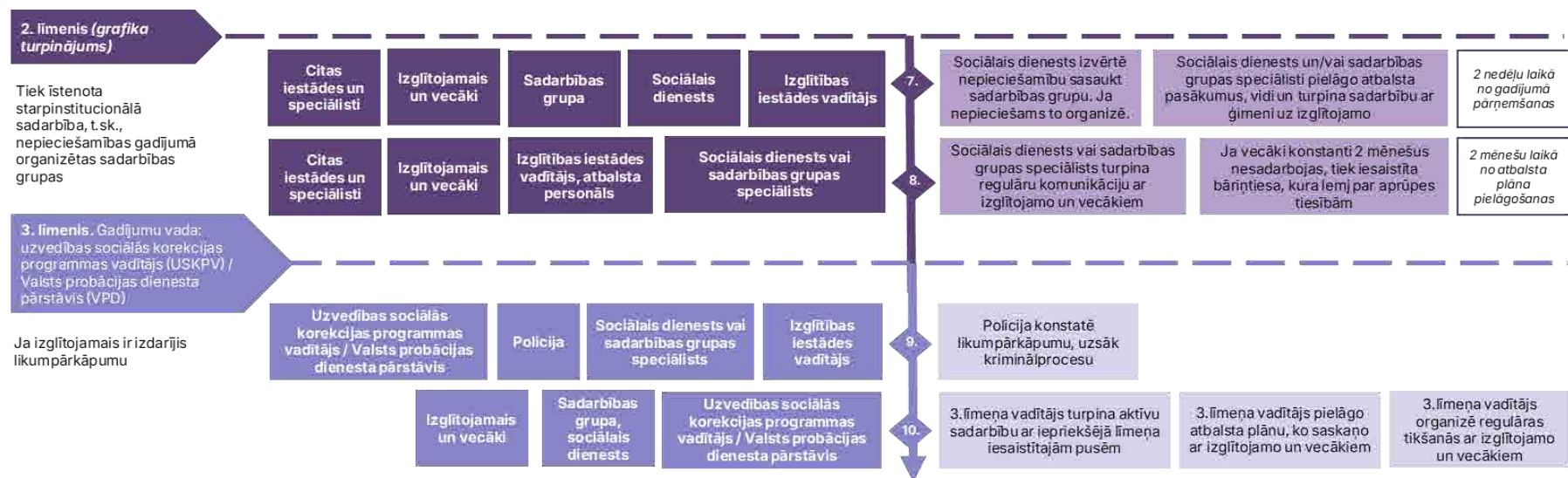
Nemot vērā, ka sociālās atstumtības un PMP risks tiek identificēts tieši izglītības iestādēs, rekomendāciju primārā mērķa grupa ir izglītības iestāžu darbinieki, kā arī pašvaldības un valsts iestāžu pārstāvji.

Zemāk sniegts kopsavilkums par sociālās atstumtības un PMP riska prevenci visos līmeņos.

Atbalsta sniegšana izglītojamajiem ir komplicēts process. 1. attēlā apkopotas iesaistītās puses un vispārīgās darbības trīs atbalsta līmeņos, kur pirmais ir izglītības iestādes līmenis, otrais – pašvaldības, bet trešais – valsts līmenis.

1. attēls. Kopsavilkums par sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā iesaistītajām pusēm un to rīcību problēmu konstatēšanā un atbalsta sniegšanā izglītojamajiem

Avots: Autoru veidots, balstoties uz veikto izpēti Rekomendāciju izstrādes ietvaros

Papildus iepriekš uzskaitītajām darbībām ir būtiski īstenot preventīvus pasākumus katrā līmenī, kas nodrošina nepārtrauktu atbalstu un stiprina iestāžu savstarpējo sadarbību un pasākumu efektivitāti. 2. attēlā sniegts kopsavilkums par iespējamajiem atbalsta pasākumu veidiem katrā preventīvas līmenī, kas tiek īstenoti izglītības iestādēs, pašvaldībās un valsts līmenī.

2. attēls. Iespējamie atbalsta pasākumu veidi katrā preventīvas līmenī

	Primārā preventīva Universāli risku novēršanas pasākumi visiem izglītojamajiem, t.sk., iekļaujošas vides veidošana, stereotipu mazināšana, cieņpilnas sadarbības veidošana	Sekundārā preventīva Agrīna problēmu diagnostika un novēršana	Terciārā preventīva Pielāgots intensīvs atbalsts izglītojamajiem ar ilgstošām un multiplām problēmām
Izglītības iestāde	Izglītojama uzsāk un turpina mācības Mācību nodrošināšana un ikdienas atbalsts izglītojamajam mācīšanās mērķu sasniegšanai Agrīna risku atpazīšana, atbalsts Sadarbība ar ģimeni, īstenojot kopēju rīcību ar mērķi atbalstīt izglītojamo	Identificēti pirmie riski iekļaujošas vides veidošana, stereotipu mazināšana, kolektīva un izglītojamo saliedēšana, savstarpējās cieņas un atbalsta veicināšana Diagnostika Atbalsta/rīcības plāns Individualizēts atbalsts	Atbalsta/rīcības plāns Intensīvs individualizēts atbalsts
Pašvaldība	Bērnu un jauniešu brīvā laika pavadīšanas iespējas Ekosistēmas veidošana un iesaiste	Gadījums nonāk pašvaldībā Pašvaldības jaunatnes un izglītības jomas atbalsta pasākumi Pašvaldības iestāžu atbalsta pasākumi Starpinstitucionālā sadarbība	Pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem, t.sk., sociālais atbalsts ģimenēm Starpinstitucionālā sadarbība
Nacionālais līmenis	Izglītojošas kampaņas sabiedrībai Metodiskie materiāli Vispārējā politikas plānošana	Atbalsta pasākumu iespēju nodrošināšana izglītības iestādēs, nepieciešamības gadījumā piesaistot vai nodrošinot speciālistu iesaisti Atsevišķu jaunu pakalpojumu attīstības projekti (izpēte, apmācības, speciālistu sagatavošana)	Smagas uzvedības, veselības problēmas Pielāgots intensīvs atbalsts augsta riska izglītojamajiem Specializētas atbalsta programmas BAC iesaiste sarežģītu jautājumu risināšanā

Avots: Autoru veidots, balstoties uz veikto izpēti Rekomendācijas izstrādes ietvaros

Plašāks apraksts par iespējamajiem atbalsta pasākumu veidiem katrā preventīvas līmenī ir sniegts 2. nodaļā un 1. pielikumā.

01

**Kas ir sociālā atstumtība
un priekšlaicīga mācību
pārtraukšana?**

1. Kas ir sociālā atstumtība un priekšlaicīga mācību pārtraukšana?

Izglītības likums nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, neatkarīgi no personas unikālajām atšķirībām un sociālā stāvokļa³. **Bērnu tiesību aizsardzības likums** nosaka, ka valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. **Valsts iestādes un pašvaldības** ir atbildīgas par katra bērna speciālo vajadzību izvērtējumu un nodrošina atbilstošus individuālus pedagoģiskā un psiholoģiskā atbalsta pasākumus gan valsts, gan pašvaldības, gan privātajās izglītības iestādēs⁴. **Ikvienam Latvijas iedzīvotājam ir obligāta pirmsskolas izglītība no piecu gadu vecuma un pamatzglītības ieguve līdz 18 gadu vecumam**⁵.

Neskatoties uz izglītības obligātumu, izglītības iestāžu neapmeklēšana Latvijā joprojām ir aktuāla problēma. Ņemot vērā, ka Izglītības likuma 4. pantā noteikts, ka bērnu sagatavošana pamatzglītības ieguvei un pamatzglītības iegūšana vai pamatzglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai ir obligāta no piecu gadu vecuma, katru gadu tiek apkopoti dati par bērnu statusu un piesaisti kādai no izglītības iestādēm. Saskaņā ar Izglītības kvalitātes valsts dienesta (turpmāk – IKVD) datiem par 2024. gadu, pašvaldībām nebija informācijas par 4291 Latvijas pilsoņu vai nepilsoņu un 1037 Ukrainas civiliedzīvotāju bērnu reģistrāciju kādā no izglītības iestādēm. Vienlaikus ļoti svarīga problēma ir arī neattaisnota mācību stundu kavēšana – 2023./2024. mācību gada otrajā semestrī ilgstoši neattaisnoti kavējumi (vairāk nekā 20 stundas) reģistrēti 8873 izglītojamajiem, bet vismaz vienu mācību stundu pamatzglītībā neattaisnoti kavēja 42 065 izglītojamie⁶. 2023./2024. mācību gadā 729 izglītojamie nenokārtoja vismaz vienu no trim obligātajiem pamatzglītības Valsts pārbaudes darbiem, tādēļ viņi nesaņēma apliecību par pamatzglītības ieguvi un neabsolvēja skolu⁷. Pēc Valsts kontroles aplēsēm⁸ vairāk nekā 36 tūkstošiem bērnu ir konstatēts uzvedības traucējumu iestāšanās risks – šie bērni ir cietuši no vardarbības vai noziedzīga nodarījuma, atrodas ārpus ģimenes aprūpē vai dzīvo ģimenē, kurā var būt nepietiekama bērna aprūpe, kas var veicināt sociālās atstumtības un PMP riska iestāšanos.

Mācību pārtraukšana visbiežāk nav spontāns lēmums, bet gan ilgstošu faktoru ietekmes rezultāts, kura **pazīmes var identificēt aptuveni 1-3 gadus pirms mācību pārtraukšanas**. Atbilstoši pētījumu rezultātiem⁹ **PMP risku var paredzēt 70–82% gadījumū**. Līdz ar to institūcijām ir gan iespēja, gan arī atbildība savlaicīgi reaģēt un sniegt izglītojamajiem nepieciešamo atbalstu. **Liela nozīme ir atbalstošas un drošas izglītības vides nodrošināšanai, savlaicīgai problēmu identificēšanai, kā arī atbilstošas palīdzības sniegšanai konkrētu situāciju risināšanā.** Savlaicīgi un efektīvi īstenoti preventīvie un atbalsta pasākumi būtiski veicina izglītojamo iesaisti un mācību turpināšanu izglītības iestādē.

³ Izglītības likums, 1998, 3. un 3.¹ pants, [avots](#)

⁴ Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, 11. pants, [avots](#)

⁵ Izglītības likums, 1998, 3. pants, [avots](#), Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998., 11. pants, [avots](#), Izglītības likums, 1998, 4. pants [avots](#)

⁶ IKVD, 2025. Izglītības kvalitātes valsts dienesta 2024. gada publiskais pārskats, [avots](#)

⁷ Valsts izglītības satura centrs, 2024., 4.2.3.1. pasākums "Skola-kopienā", [avots](#)

⁸ Valsts kontrole, 2023, "Problēmbērni" – pieaugušo neizdarības spogulis, [avots](#)

⁹ Kemper, L., G. Vorhoff, and B. U. Wigger. 2020. Predicting Student Dropout: A Machine Learning Approach [Izglītojamo mācību pārtraukšanas prognozēšana: mašīnmācīšanās pieeja]. European Journal of Higher Education 10 (1):28–47; Rovira, S., E. Puertas, and L. Igual. 2017. Data-Driven System to Predict Academic Grades and Dropout [Uz datiem balstīta sistēma akadēmisko atzīmju un mācību pārtraukšanas prognozēšanai]. PLoS ONE 12 (2):1–21

1.1. Sociālās atstumtības un PMP riska faktori

Zemāk ir apkopoti PMP riska faktori (3. attēls)¹⁰.

3. attēls. PMP riska faktoru apkopojums

Avots: KPMG veidots attēls, balstoties uz informāciju no IKVD, 2023. Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" (8.3.4.0/16/I/001), [avots](#); Skola-kopienā, 2025. Infografika "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riski", [avots](#)

Biežāk sastopamie riska faktori¹¹ (aptuveni 80%) ir saistīti ar izglītības vidi¹². Vieni no galvenajiem izaicinājumiem ir **nepietiekama pedagogu gatavība individualizētai un diferencētai pieejai**, un mācību process, kurā nepietiekami tiek ņemtas vērā izglītojamo daudzveidīgās spējas, vajadzības un intereses, kas var kļūt par tiešu iemeslu mācību motivācijas zudumam un atsvešinātībai¹³. Vienlaikus jāuzsver, ka nereti pedagogu kompetence tiek pārlietu paplašināta, kā rezultātā izplūst izglītojamā vecāku un izglītības iestādes atbildības robežas.

PMP risks ir cieši saistīts ar sociālās atstumtības risku, kas raksturojams kā komplekss un daudzdimensionāls process. Tas izpaužas kā resursu, tiesību, preču un pakalpojumu nepietiekamība vai ierobežota pieejamība, kā arī kā ierobežotas iespējas pilnvērtīgi piedalīties sabiedrībā pieejamās aktivitātēs, kas ietekmē personas dzīves kvalitāti¹⁴. Izšķir trīs galvenās ar izglītību saistītās sociālās atstumtības risku kategorijas¹⁵:

- 1) **Strukturālie jeb fona sociālās atstumtības riski** ietver mājtsaimniecības ienākumu nevienlīdzību, nepietiekamu izglītību vai kvalifikāciju, veselības problēmas, augstu bezdarba līmeni, augstu noziedzības līmeni, vieglu piekļuvi atkarību izraisošām vielām.

¹⁰ IKVD, 2023. Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" (8.3.4.0/16/I/001), [avots](#); Skola-kopienā, 2025. Infografika "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riski", [avots](#)

¹¹ Projekta "PuMPuRs" ietvaros no 2017. gada marta līdz 2022. gada decembrim aptuveni 80% atbalsta pasākumu pēc riska veida ir bijuši ar mācību darbu un izglītības iestādi saistītie riski, [avots](#)

¹² SIA "Dynamic University", 2023. Gala ziņojums, [avots](#)

¹³ IZM, 2025. Informatīvais ziņojums par iekļaujošās izglītības attīstību visās izglītības pakāpēs, [avots](#)

¹⁴ Apvienoto nāciju organizācija, 2016. Identifying social inclusion and exclusion [Sociālās iekļaušanas un atstumtības identificēšana], [avots](#)

¹⁵ VIAA, 2025. Projekta "Skola-kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, [avots](#)

- 2) **Ar vidi saistītie riski** ietver nelabvēlīgu izglītības vidi (vardarbība, konflikti, diskriminācija, atbalsta trūkums) un nelabvēlīgas attiecības ģimenē (nepiemērota audzināšanas metode vai aprūpes un uzraudzības trūkums).
- 3) **Ar individuālām vai personiskām iezīmēm/faktoriem saistītie riski** iekļauj tādus faktorus kā, piemēram, nepietiekamu kognitīvo attīstību, uzvedības traucējumus, psihiskās veselības problēmas, neregulāru izglītības iestādes apmeklēšanu, zemu izglītības sasniegumus, neveselīgas attiecības ar ģimeni vai vienaudžiem, iesaistīšanos noziedzīgos procesos.

Risku savlaicīga neidentificēšana var izraisīt ilgstošas sekas, un situācija var eskalēties, vienlaikus ietekmējot arī pārējo izglītojamo izaugsmi. Prevence ir veids, kā savlaicīgi mazināt potenciālo risku iestāšanās iespējamību.

1.2. Pašreizējās sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas sistēmas un starpinstitūciju sadarbības izaicinājumi

Pašreizējie sociālās atstumtības un PMP riska novēršanas sistēmas un starpinstitūciju sadarbības izaicinājumi, kas visbiežāk kavē efektīva atbalsta sniegšanu izglītojamajiem¹⁶:

Sadrumstalots, novēlots atbalsts. Katra institūcija strādā atbilstoši savai kompetencei un informācija par bērnu nonāk pie speciālistiem tikai tad, kad problēmas jau ir samilzušas, tāpēc intervences kļūst dārgākas un mazāk efektīvas. Informācijas aprīte ir lēna, kas kavē savlaicīgu palīdzības sniegšanu.

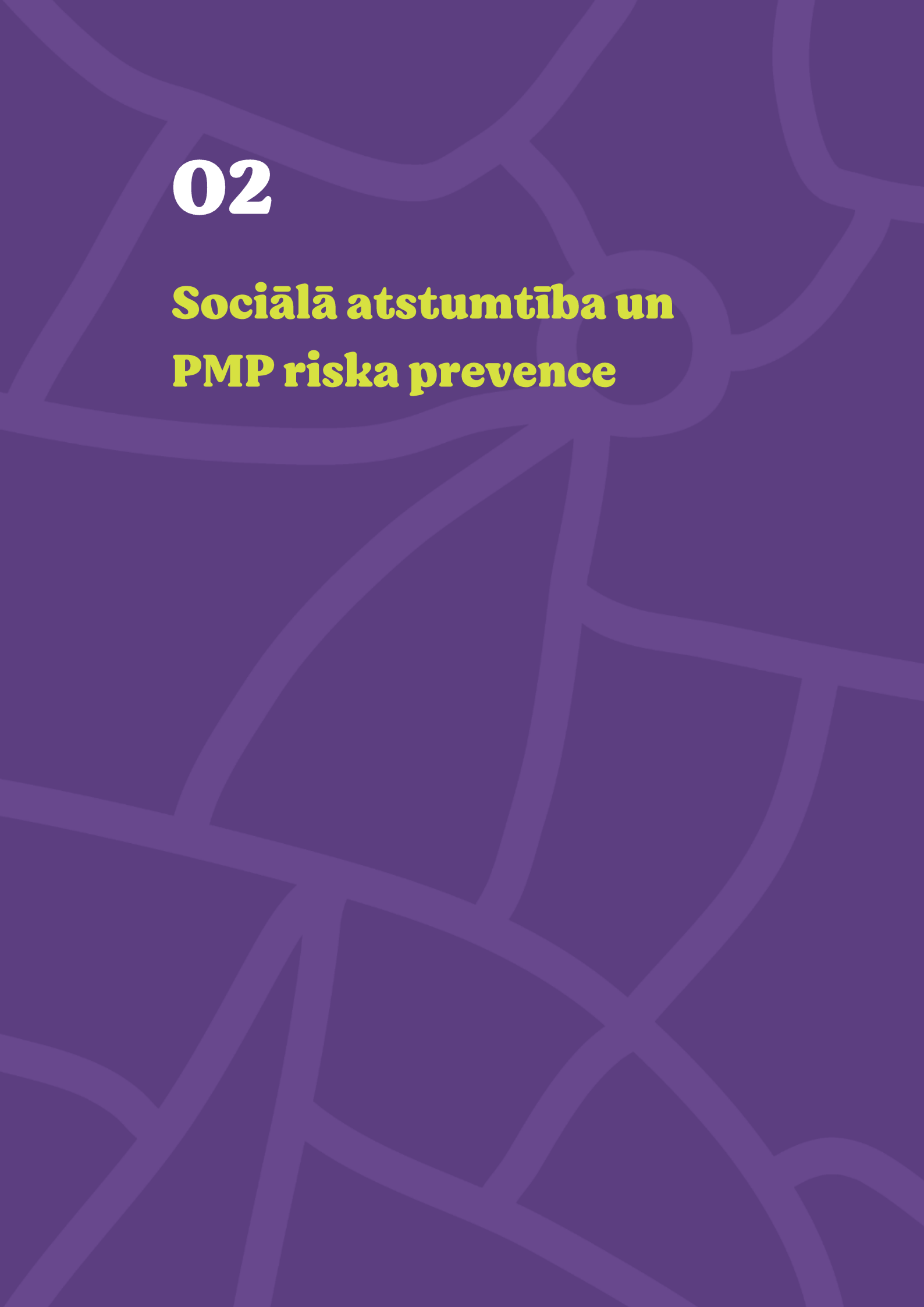
Prevennces trūkums. Liela daļa darba tiek veikta, reaģējot uz krīzes situācijām, nevis tās novēršot. Izglītības iestādēm un pašvaldībām trūkst resursu un vienotas pieejas, lai agrīni atpazītu riskus un sniegtu atbalstu, pirms situācija ir eskalējusies. Tā vietā, lai ieguldītu prevencijā, resursi tiek tērēti seku novēršanai.

Nepietiekami uz izglītojamo centrēta pieeja. Sociālās atstumtības un PMP riska novēršanas sistēmas centrā nav izglītojamais un viņa vajadzības, bet gan institucionālie procesi. Atbalsta plāni bieži tiek veidoti formāli, bez paša izglītojamā un viņa ģimenes jēgpilnas līdzdalības. Izglītojamais netiek uztverts kā līdzvērtīgs partneris savā atbalsta procesā, bet gan kā "sarežģīts gadījums" vai "pakalpojuma saņēmējs", kas mazina motivāciju sadarboties.

Novēlota un neefektīva informācijas apmaiņa. Informācija par izglītojamo tiek glabāta vairākās iestādēs un savstarpēji nesaistītos formātos. Tas rada administratīvo slogu, dublēšanos un risku, ka vienam izglītojamajam ir pat 4-5 savstarpēji nesaskaņoti atbalsta plāni. Piemēram, informācijas ievadīšana Valsts izglītības informācijas sistēmā (turpmāk – VIIS) par neattaisnotajiem kavējumiem ir apjomīgs manuāls darbs, un informācija sistēmā parādās novēloti.

Neefektīva resursu izmantošana. Pirms atbalsta sniegšanas, būtiska daļa laika tiek patērēta informācijas apkopošanai un dokumentēšanai, nevis tiešam darbam ar bērnu un viņa ģimeni. Nacionālā līmenī nav iespējams veikt pilnvērtīgu datu analīzi un plānot nepieciešamos pakalpojumus, jo trūkst vienotas informācijas sistēmas un struktūras.

¹⁶ Balstīts uz Autoru īstenotajām intervijām ar ministriju un to padotībā esošu iestāžu, pašvaldību un izglītības iestāžu pārstāvjiem (05.2025. – 06.2025.), konsultācijām ar izglītības un sociālās jomas praktiķiem, kā arī īstenoto darba grupu 17.06.2025. ar izglītības iestāžu un pašvaldību speciālistiem un ministriju pārstāvjiem.

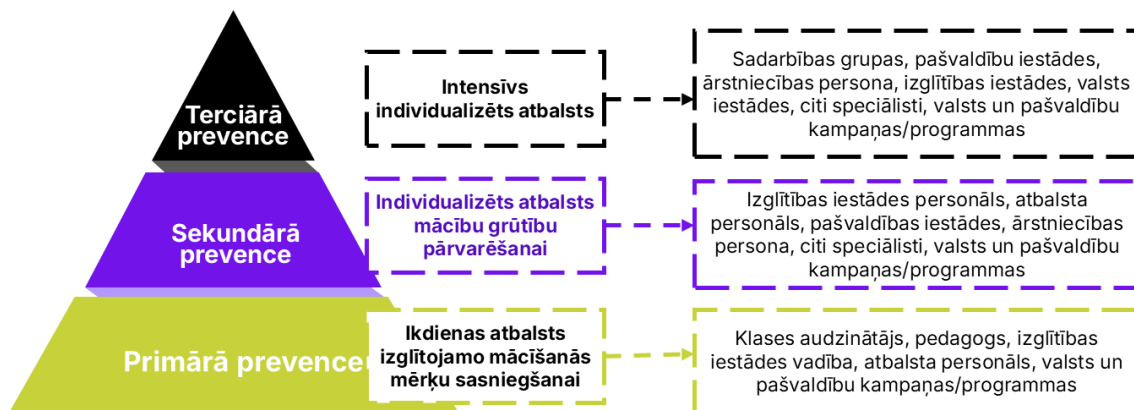
02

**Sociālā atstumtība un
PMP riska prevence**

2. Sociālā atstumtība un PMP riska prevence

Prevence ietver pasākumu kopumu, kuru mērķis ir savlaicīgi identificēt un novērst riska faktorus, kas var izraisīt sociālās atstumtības risku un PMP. Prevence tiek iedalīta trīs līmeņos, kurus nodrošina un īsteno vairākas iestādes, sadarbībā ar izglītojamo ģimeni¹⁷. (4. attēls).

4. attēls. Sociālās atstumtības un PMP riska prevences līmeņi un prevences pasākumu īstenošanā iesaistītās puses

Avots: Autoru izstrādāts attēls, balstoties uz iekļaujošas izglītības atbalsta plānu 2024. – 2028. gadam bērniem ar uzvedības grūtībām izglītības vidē (Pastiprinātas atbalsta sistēmas izveide), avots un Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām sadarbības partneriem (VIAA, 2025), [avots](#)

Primārā jeb universālā prevence – mērķis ir novērst sociālās atstumtības un PMP risku visiem izglītojamajiem, veidojot labvēlīgu, iekļaujošu un atbalstošu mācību vidi, kas veicina vispusīgu attīstību un stiprina noturību pret iespējamām grūtībām. Šie pasākumi ir universāli un paredzēti visiem izglītojamajiem neatkarīgi no viņu individuālajiem riskiem¹⁸. Ikdienā šos prevences pasākumus nodrošina klases / grupas audzinātāji, atbalsta personāls un mācību priekšmetu pedagogi. Universālā prevence ietver pozitīvas uzvedības veicināšanu, izglītības iestādes noteikumu izstrādi un īstenošanu, izglītojamo sociālo un emocionālo prasmju mācīšanu, vardarbības mazināšanas pasākumus u.c.

Sekundārā jeb selektīvā prevence – mērķtiecīgi agrīnu sociālās atstumtības un PMP risku novēršanas atbalsta pasākumi, kas ietver diagnostiku, novēršanu un individualizētu atbalstu mācību grūtību pārvarēšanai. Šajā prevences līmenī ietilpst aptuveni 10 % no visiem izglītojamajiem – tie, kuriem risks ir tikko iestājies vai kuri jau saņem atbalstu risku mazināšanai. Sekundārā prevence paredz dažādus atbalsta veidus **tiem izglītojamajiem, kuru uzvedībā vai rādītājos tiek pamanītas agrīnas PMP riska pazīmes**, piemēram, nepietiekami vērtējumi, mācību stundu kavējumi, agresijas vai vardarbības pazīmes, sociālās atstumtības pazīmes¹⁹. Sekundāro prevenci nodrošina gan izglītības iestādes personāls (klases / grupas audzinātājs, mācību priekšmeta pedagogs, atbalsta personāls), gan ārējie speciālisti (sociālie darbinieki, bāriņtiesas darbinieki), un sadarbība var notikt un ieteicama pašvaldības bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupā (turpmāk – sadarbības grupā)²⁰ vai ārpus tās ietvariem, izglītības iestādei iniciējot starpinstitucionālās sadarbības partneru iesaisti un organizējot sadarbības grupu ar nepieciešamajiem speciālistiem. Sekundārā prevence ietver,

¹⁷ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, [avots](#), un Iekļaujošas izglītības atbalsta plāns 2024. – 2028. g. bērniem ar uzvedības grūtībām skolu vidē

¹⁸ Turpat

¹⁹ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, 29. lpp., [avots](#)

²⁰ MK 12.09.2017. noteikumi Nr. 545, Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā, [avots](#)

piemēram, grupu konsultācijas, psiholoģisko palīdzību, specializētas programmas ar mērķi mazināt uzvedības problēmas.

Terciārā prevence jeb krīzes intervence – intensīvs, pielāgots atbalsts tiem bērniem un jauniešiem, kuriem ir augsts sociālās atstumtības vai PMP risks vai kuri jau ir pārtraukuši mācības. Šis līmenis ir paredzēts izglītojamajiem ar smagām uzvedības vai emocionālām problēmām. Šajā posmā ir būtiska ātra un mērķtiecīga, individuāla palīdzības sniegšana un jaunieša “atgriešana” pilnvērtīgā skolas dzīvē²¹. Tās ietvaros notiek intensīva sadarbība starp pašvaldības iestāžu un sadarbības grupas speciālistiem, izglītības iestādi, izglītojamā ģimeni un citiem speciālistiem, piemēram, ārstniecības personālu un VPD. Terciārās prevences ietvaros izglītības process var tikt organizēts jauktā formātā, apvienojot gan klātienes, gan attālināto mācību formātu. Piemērotākā mācību formāta izvērtēšanu un īstenošanu nodrošina izglītības iestāde, par to informējot izglītojamo un viņa vecākus. Lai palīdzības sniegšanas procesā pārļieki emocionāli nenoslogotu izglītojamo, ir svarīgi izveidot efektīvus visu iesaistīto pušu sadarbības mehānismus. Terciārajā prevencē tiek īstenotas specifiskas intervences, tostarp individuālas terapijas un individuāla sadarbība ar dažādiem speciālistiem un sociālajiem darbiniekiem.

Katrā prevences līmenī tiek īstenotas dažādas aktivitātes, kurās ir iesaistītas izglītības iestādes, pašvaldības un nacionālā līmeņa valsts iestādes. Tās veido informatīvos materiālus, organizē atbalsta programmas un sniedz pielāgotu atbalstu izglītojamajiem un viņu ģimenēm savas kompetences ietvaros. Zemāk ir apkopoti iespējamie atbalsta pasākumu veidi katrā prevences līmenī, ko var īstenot izglītības iestādes, pašvaldības un nacionālā līmenī (5.attēls).

5. attēls. Iespējamie atbalsta pasākumu veidi katrā prevences līmenī

	Primārā prevence Universāli risku novēršanas pasākumi visiem izglītojamajiem, t.sk., iekļaujošas vides veidošana, stereotipu mazināšana, cieņpilnas sadarbības veidošana	Sekundārā prevence Agrīna problēmu diagnostika un novēršana	Terciārā prevence Pielāgots intensīvs atbalsts izglītojamajiem ar ilgstošām un multiplām problēmām
Izglītības iestāde	Izglītojama uzsāk un turpina mācības Mācību nodrošināšana un ikdienas atbalsts izglītojamajam mācīšanās mērķu sasniegšanai Agrīna risku atpazīšana, atbalsts Sadarbība ar ģimeni, īstenojot kopēju rīcību ar mērķi atbalstīt izglītojamo	Identificēti pirmie riski Iekļaujošas vides veidošana, stereotipu mazināšana, kolektīva un izglītojamo saliedēšana, savstarpējās cieņas un atbalsta veicināšana Diagnostika Atbalsta/ rīcības plāns Individualizēts atbalsts	Atbalsta/ rīcības plāns Intensīvs individualizēts atbalsts
Pašvaldība	Bērnu un jauniešu brīvā laika pavadīšanas iespējas Ekosistēmas veidošana un iesaiste	Gadījums nonāk pašvaldībā Pašvaldības jaunatnes un izglītības jomas atbalsta pasākumi Pašvaldības iestāžu atbalsta pasākumi Starpinstitucionālā sadarbība	Pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem, t.sk., sociālais atbalsts ģimenēm Starpinstitucionālā sadarbība
Nacionālais līmenis	Izglītojošas kampaņas sabiedrībai Metodiskie materiāli Vispārējā politikas plānošana	Atbalsta pasākumu iespēju nodrošināšana izglītības iestādēs, nepieciešamības gadījumā piesaistot vai nodrošinot speciālistu iesaisti Atsevišķu jaunu pakalpojumu attīstības projekti (izpēte, apmācības, speciālistu sagatavošana)	Smagas uzvedības, veselības problēmas Pielāgots intensīvs atbalsts augsta riska izglītojamajiem Specializētas atbalsta programmas BAC iesaiste sarežģītu jautājumu risināšanā

Avots: Autoru veidots, balstoties uz veiktajām intervijām 05.2025.-06.2025. un datu analīzi

Efektīvai prevences nodrošināšanai būtiska ir visu iesaistīto pušu – izglītības iestādes personāla²², izglītojamo, izglītojamā vecāku, pašvaldības un sabiedrības kopumā – savstarpējā sadarbība un iesaiste. Plašāks prevences pasākumu piemēru apraksts ir pievienots 1. pielikumā.

²¹ Turpat

²² Izglītības iestādes administrācija, atbalsta personāls, pedagogi un tehniskais personāls.

03

**Ieteikumi veiksmīgas
sadarbības veidošanai**

3. Veismīgas sadarbības veidošanas principi

Vienota izpratne²³ par sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu ir pamats efektīvai iesaistīto pušu sadarbībai un saskaņotai rīcībai, un to veido:

- vienots mērķis un valoda (terminoloģija);
- izpratne par galvenajām problēmām sadarbībā, kuras ir nepieciešams kopīgi atrisināt;
- pedagoģiskie un sadarbības principi;
- izpratne par sociālo atstumtību un PMP veicinošiem riska faktoriem;
- vienota un saskaņota pieeja informācijas apmaiņai;
- izpratne par pārējo iesaistīto iestāžu un institūciju atbildības jomām.

3.1. Vienots mērķis, valoda un sadarbības principi

Lai mērķtiecīgi strādātu pie vienotas sistēmas izveides, ir svarīgi, lai visām iesaistītajām pusēm būtu vienots mērķis. Šajā gadījumā visu iesaistīto pušu mērķis ir **mazināt sociālās atstumtības un PMP risku izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs**.

Savukārt, lai efektīvi īstenotu mērķi, pusēm vienai otru ir jāsaprot un to iespējams panākt ar vienotu valodu jeb pamattermini. Galvenie pamattermini, kuri tiek lietoti sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas kontekstā, ir apkopoti 2. pielikumā.

Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšana ir sarežģīts darbību kopums, kas rada nepieciešamību veidot **vienotus principus** efektīvas komunikācijas un veismīgas starpinstitutionālas sadarbības veidošanai (6. attēls).

6. attēls. Principi, atbilstoši kuriem jāīsteno vienota pedagoģiskā un sadarbības pieeja

Avots: Autoru veidots, balstoties uz Rekomendācijām komunikācijai un sadarbības stiprināšanas ar iestādēm un organizācijām (IKVD, 2019), [avots](#)

Izglītības iestāžu līmenī visiem izglītības iestādes darbiniekiem ir jāstrādā atbilstoši mērķim, ievērojot **saskaņotu pedagoģisko darbību** un domājot par piemērotāko pieeju katram izglītojamajam. Mērķis ir vienoties par kopīgām ambīcijām, kas ir būtiskas visām ieinteresētajām personām²⁴. Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas sistēmas centrā ir izglītojamais un sadarbība ir jāveido, balstoties uz **cilvēkcentrētu pieeju**. Tai ir jāuzsver izglītojamā vērtība, tiesības attīstīties un individuālās intereses. Vienlaikus ir jādomā par izglītojamā labsajūtu, ar mērķi uzlabot attieksmi pret mācībām, uzvedību un savstarpējo komunikāciju. **Cieņpilna komunikācija** ir pamats efektīvai un motivējošai sadarbībai, kas balstās uz empātiju, nevardarbīgu dialogu, sadarbību, godīgumu un

²³ Balstoties uz līdzšinējo izpēti vienotas izpratnes trūkums kavē starpinstitutionālo sadarbību sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas jomā.

²⁴ European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2025. Cross-Sector Collaboration and Governance in Inclusive Education Systems [Starpnozaru sadarbība un pārvaldība iekļaujošās izglītības sistēmās], [avots](#)

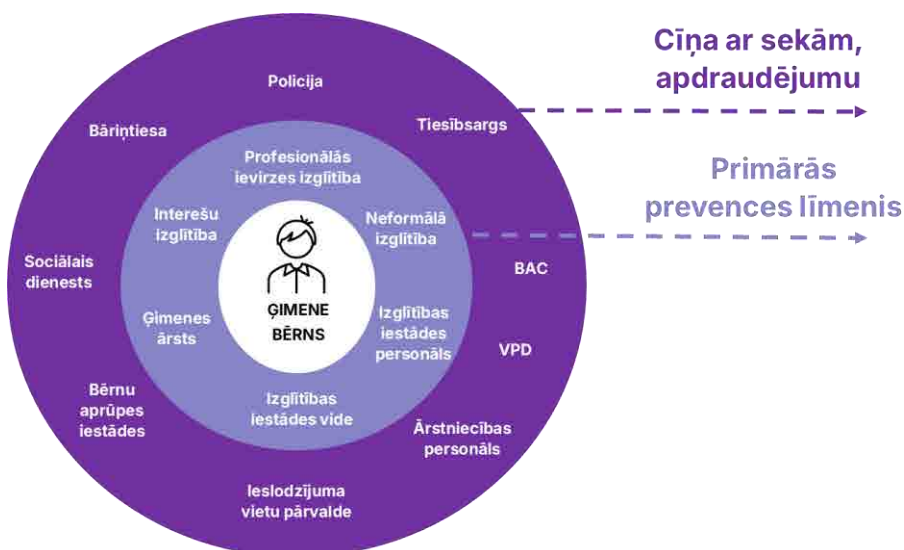
atbalsta kultūru. Vienlīdz svarīga efektīvā sadarbībā ir uzticības veidošana²⁵. **Visu līmeņu sadarbība** (nacionālā, pašvaldības, izglītības iestādes, ģimenes) veicina mērķtiecīgu atbalsta sistēmas veidošanu un sniegšanu izglītojamajiem, kā arī rūpējas par sabiedrības kopējo iesaisti jauniešu attīstībā²⁶. Sadarbība starp visām iesaistītajām pusēm ir jāveido nepārtraukti ar divvirziena komunikāciju. Efektīvas sadarbības veidošanai ir jāietver arī paškontroles mehānismi, kas palīdzēs uzraudzīt kvalitāti un īstenot uzlabojumus²⁷.

3.2. Kā organizēt sadarbību?

Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā ir iesaistītas valsts, pašvaldību vai privātās izglītības iestādes, valsts un pašvaldības iestādes, veidojot vairāku līmeņu atbalsta sistēmu izglītojamo izaugsmei (7. attēls). Katra no institūcijām ir kompetenta ievākt un uzglabāt datus un pieņemt lēmumus kādā noteiktā aspektā, kurā tā specializējas, tāpēc svarīga ir visu iesaistīto pušu sadarbība, lai pārraudzītu kopējo situāciju un mērķtiecīgi mazinātu izglītojamā sociālās atstumtības un PMP risku. Vēlams radīt tādus apstākļus, lai katra no iesaistītajām pusēm individuāli varētu iesaistīties kopējās sadarbības plānošanā un attīstīšanā²⁸.

Ikdienā ar izglītojamo komunicē izglītības iestādes personāls, interešu izglītības un profesionālās ievirzes izglītības pedagogi un vienaudži, **kuri veido pamatu primārajam sociālās atstumtības un PMP riska *preven*ces līmenim**.

7. attēls. Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā iesaistītās puses

Citas iestādes tiek piesaistītas, lai palīdzētu cīņā ar jau esošu apdraudējumu vai sekām. Katra no pusēm, risinot gadījumu, var iesaistīt citas ārējās iestādes, lai veiktu padziļinātu situācijas izvērtējumu. Piemēram, izglītības iestāde var lūgt pašvaldības sociālā dienesta

²⁵ Turpat

²⁶ PuMPuRS, 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanas ar iestādēm un organizācijām, [avots](#)

²⁷ European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2025. Cross-Sector Collaboration and Governance in Inclusive Education Systems [Starpnozaru sadarbība un pārvaldība iekļaujošās izglītības sistēmās], [avots](#)

²⁸ Turpat

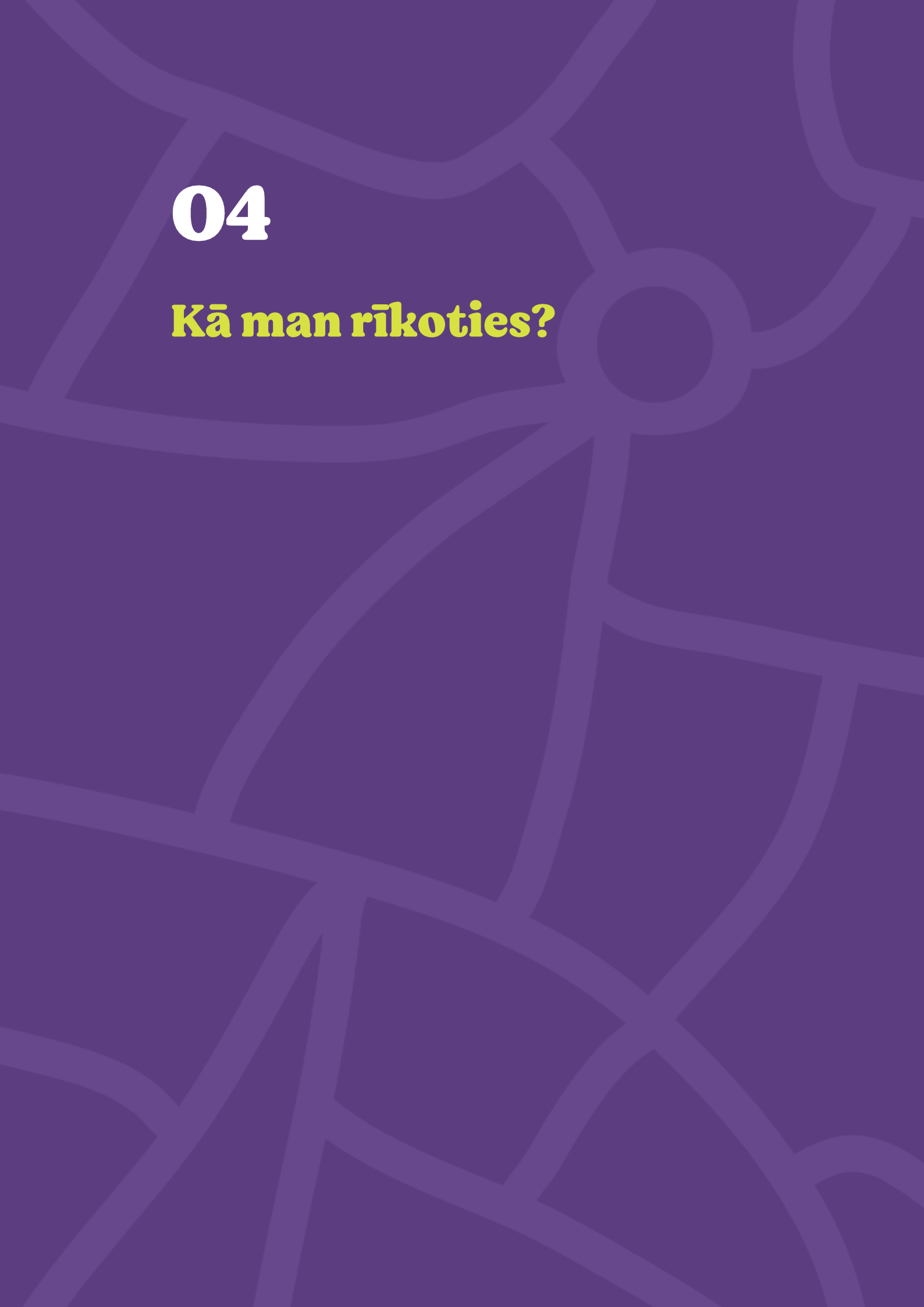
izvērtējumu par izglītojamā sociālajiem apstākļiem. Gadījumu vadībā var tikt organizētas konsultācijas starp iestādēm vai pašvaldības sadarbības grupas darbs.

Gadījumu vadība ir sadarbības process, kurā tiek novērtētas preventīvās darbības, kā arī plānotas, īstenotas, koordinētas, uzraudzītas un izvērtētas iespējas un pakalpojumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu izglītojamā vajadzības un mazinātu vai novērstu riskus, izmantojot komunikāciju un pieejamos resursus, un sasniegtu kvalitatīvus rezultātus. Gadījuma vadības process tiek uzsākts, ja izglītojamā situācijas uzlabošanai ir nepieciešams veikt atkārtotas sarunas un noteikt konkrētus uzdevumus un atbildības vai situācijā ir nepieciešams izstrādāt atbalsta plānu. Ja situācijas uzlabošanai pietiek ar 1-2 sarunām, izglītojamais un vecāki ir atsaucīgi un nav nepieciešams veikt padziļinātu situācijas izvērtēšanu, lai saprastu uzvedības maiņas iemeslus, gadījuma vadība nav nepieciešama.

Būtiski, ka katram gadījumam tiek noteikts savs gadījuma vadītājs. Izglītības iestādes līmenī to nosaka izglītības iestādes vadītājs, pašvaldības līmenī – sadarbības grupas vadītājs. Ja izglītojamais ir veicis kriminālpārkāpumu, tad attiecīgo gadījumu uzrauga VPD speciālists. Vienlaikus, ja notiek gadījuma vadītāja maiņa, iepriekš iesaistītās puses nepieciešamības gadījumā turpina aktīvu komunikāciju ar jauno gadījumu vadītāju. Plašāks apraksts par gadījuma vadītāja noteikšanas principiem ir sniegts 4.2. nodaļā. Būtiski, lai iesaistītās puses aktīvi piedalītos pašā risku mazināšanas procesā, ne tikai risinājuma noteikšanā²⁹. 3. pielikumā ir norādīts iesaistīto pušu atbildības līmenis, izmantojot atbildības piešķiršanas modeļa metodi "RACI"³⁰.

²⁹ European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2025. Cross-Sector Collaboration and Governance in Inclusive Education Systems [Starpnozaru sadarbība un pārvaldība iekļaujošās izglītības sistēmās], [avots](#)

³⁰ Saīsinājums no angļu valoda vārdiem – *responsible, accountable, consulted, informed* (latviešu valodā - galvenais, atbildīgais, konsultētais, informētais).

04

Kā man rīkoties?

4. Kā man rīkoties?

4.1. Kā agrīni atpazīt riskus?

Agrīna riska atpazīšana izglītības iestādē ir pirmais solis izglītojamā labbūtības nodrošināšanā un preventīvā atbalsta sistēmas īstenošanā. Tā dod iespēju laikus pamanīt izmaiņas – kā izglītojamais jūtas, uzvedas un mijiedarbojas ar citiem – pirms grūtības palielinās un būs vajadzīga plašāka speciālistu palīdzība. **Agrīna novērošana nav papildu darbs**, bet gan daļa no kvalitatīva pedagoģiskā procesa – tas ilgtermiņā **samazina slodzi** un palīdz novērst sarežģītākus gadījumus vēl pirms tie izveidojas³¹.

Agrīnu pazīmju pamanīšana ir iespējama tikai tad, ja pedagogam ir izveidojušās attiecības ar izglītojamo – ja viņš pazīst izglītojamā ierasto uzvedību un garastāvokli, tad spēj savlaicīgi pamanīt izmaiņas. Efektīva agrīna iejaukšanās sākas ar pedagoga spēju redzēt izglītojamā **ikdienas izmaiņas** – mācību motivācijā, emocionālajā līdzsvarā vai attiecībās ar citiem³². Šādas izmaiņas var šķist nelielas, tomēr to **savlaicīga pamanīšana palīdz novērst sociālās atstumtības un PMP risku**.

Agrīna riska atpazīšana **notiek pakāpeniski** un ietver **trīs principus**³³:

- **Novērot un salīdzināt** – pamanīt uzvedības, emocionālas vai sociālas izmaiņas, salīdzinot ar izglītojamā ierasto stāvokli.
- **Sadarboties un precizēt** – pārrunāt novērojumus ar kolēģiem un, ja nepieciešams, ar vecākiem, lai izvairītos no subjektīviem secinājumiem.
- **Sekot dinamikai** – atkārtoti novērot situāciju pēc dažām nedēļām, lai saprastu, vai tendence saglabājas, mazinās vai pieaug.

Agrīnus riskus var pamanīt vairākās jomās³⁴ (1. tabula).

1. tabula. Agrīnā riska jomas un pazīmes, kuras novērot izglītības iestādē

Riska joma	Novērojamās pazīmes	Ieteikumi klase audzinātājam vai atbalsta personāla speciālistam – kā precizēt situāciju?
Emocionālā labbūtība	Noslēgtība, pārlieta uzvilktība, biežas garastāvokļa maiņas, sūdzības par diskomfortu bez iemesla.	Uzsāc mierīgu, īsu sarunu ("Kā Tev šodien klājas?"), salīdzini ar citu pedagogu novērojumiem.
Sociālā uzvedība	Izvairās no vienaudžiem,	Novēro klases dinamiku; pārrunā ar audzinātāju/citiem pedagogiem; ja

³¹ VISC, 2023. Atbalsta pasākumu nodrošināšana izglītības iestādēs, [avots](#)

³² Projekts "PuMPuRS", 2023. Iepirkuma "Eiropas Sociālā fonda projekta Nr.8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ietekmes pušu iesaistes, informētības un noslēguma novērtējuma pētījuma izstrādes ekspertu pakalpojumi" gala ziņojums, [avots](#)

³³ VISC, 2023. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē, [avots](#); BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

³⁴ Projekts "PuMPuRS", 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām, [avots](#); BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

Riska joma	Novērojamās pazīmes	Ieteikumi klase audzinātājam vai atbalsta personāla speciālistam – kā precizēt situāciju?
	iesaistās konfliktos, paliek viens.	nepieciešams, izmanto Veselības ministrijas (VM) vadlīnijas ģirgāšanās mazināšanai (skatīt).
Mācību motivācija	Samazināta iesaiste, nepabeigti uzdevumi, apgalvojumi “nesanāk”, “nav jēgas”. Bieži nav vērtējums vispār (NV).	Jautā, kas palīdzētu; analizē mācību slodzi kopā ar izglītojamo; apspried ar atbalsta personālu, ja situācija atkārtojas.
Apmeklējums	Neattaisnoti kavējumi, kavē pirmās stundas, kavējumi noteiktos mācību priekšmetos.	Salīdzini e-klases datus; ja kavējumi (gan attaisnotie, gan neattaisnotie mācību kavējumi) pārsniedz 10 dienas viena kalendārā mēneša ietvaros un tas ietekmē mācību priekšmeta satura apguvi vai sekmes, pārrunā ar izglītojamā vecākiem un informē atbalsta komandu.
Pāraprūpe / trauksme	Vecāku kontrole pār lēmumiem, izglītojamā bailes kļūdīties, pārslogotība.	Pārrunā ar izglītojamā vecākiem pašvaldības iestāžu pieejamo atbalstu. Ja redzams vecāku vai izglītojamā trauksmes pieaugums, rekomendē izmantot psihologa vai sociālā pedagoga konsultāciju ³⁵ .
Drošība un fiziskā labbūtība	Nogurums, higiēnas trūkums, zilumi vai biežas sūdzības par fizisko vai emocionālo labsajūtu, atstāšana novārtā.	Fiksē faktus un informē atbalsta personālu; ja ir aizdomas par vardarbību, rīkojies atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likumam (skatīt).

Avots: Projekts “PuMPuRS”, 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām, [avots](#); BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

Izglītojamā drošības sajūta, labbūtība un spēja godīgi paust savas domas ir cieši saistīta ar uzticēšanos pieaugušajiem. Pedagoģs var stiprināt šo uzticēšanos ar nelielām, ikdienā viegli īstenojamām darbībām³⁶, piemēram:

- **“Chit-chat” saruna.** Dažas minūtes dienā par izglītojamā ikdienu (“Ko Tu šodien darīji skolā?”, “Kas Tev šodien patika?”) palīdz pamanīt izmaiņas emocijās un motivācijā.
- **“Sešas labas lietas” metode**³⁷. Katru nedēļu pasakiet izglītojamajam, ko esat pamanījis (“Es pamanīju, ka Tev patīk zīmēt”). Svarīgi ir neizteikt vērtējumu – izglītojamajam būtiska ir jūsu patiesa interese.

³⁵ Bērnu slimnīcas fonds, 2024. Mājaslapa ([avots](#))

³⁶ VIAA, 2025. Projekta “Skola-kopienā” darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, [avots](#)

³⁷ Rob Pelvin, 2017. Classroom Management Success in 7 Days or Less [Veiksmīga klases vadība 7 dienu laikā vai ātrāk], [avots](#)

- **Mierīgi skaidrotas robežas.** Ja izglītojamais pārkāpj noteikumus, klusi, mierīgi un individuāli paskaidrojiet (ne publiski), kas ir jāmaina, nevis vēlreiz akcentējiet to, kas ir izdarīts nepareizi. Mierīga balss un cieņpilns tonis palīdz saglabāt kontaktu un sadarbību.
- **Pašvadības stiprināšana un uzticēšanās.** Kad vien tas ir iespējams, ļaujiet izglītojamajam risināt situācijas patstāvīgi. Mazas kļūdas drošā vidē stiprina emocionālo noturību un pašvadību.

Svarīgi! Metožu efektivitāte ir tieši atkarīga no attiecību kvalitātes starp pedagogu un izglītojamo, it īpaši no uzticēšanās, pieņemšanas un drošības sajūtas, kas veidojas ikdienas mijiedarbībā. Tikai tajās attiecībās, kurās izglītojamais jūtas pamanīts un saprasts, var notikt emocionāla regulācija, mācīšanās un uzvedības maiņa³⁸. Tāpēc ir ļoti būtiski attīstīt cieņpilnas attiecības ar izglītojamajiem.

Izglītojamā uzvedība bieži vien ir signāls par sarežģījumiem ārpus mācību vides, un tā reti ir saistīta ar apzinātu izvēli. Pedagoģa uzdevums ir uztvert izglītojamā emocionālos signālus, reaģēt mierīgi un konsekventi. Kad pedagogs atspoguļo izglītojamā emocionālo stāvokli – nosauc emociju ("Es redzu, ka Tu esi dusmīgs"), atzīst to kā derīgu ("Ir normāli justies tā šādā situācijā") - izglītojamais mācās pašregulāciju."³⁹

Agrīnā riska atpazīšana nozīmē nevis darīt daudz, bet darīt pareizi un savlaicīgi. Savlaicīga rīcība nodrošina izglītojamā drošību un labbūtību, pirms situācija kļūst akūta⁴⁰. Pedagoģi var **ievērot** trīs vienkāršus soļus:

1. **Pamanīt izmaiņas** – emocionālās, uzvedības vai izglītības iestādes un pasākumu apmeklējumu.
2. **Uzsākt sarunu** – īsi, ar interesi ("Es pamanīju, ka...").
3. **Fiksēt un dalīties** – pierakstīt faktu un informēt atbalsta personālu, ja situācija atkārtojas.

Lai agrīnā riska atpazīšana būtu uzticama un visaptveroša, **izglītības iestādes praksē ieteicams izmantot divpakāpju pieeju:**

- **Pirmā pakāpe.** Pedagoģs un atbalsta personāls pamana izmaiņas izglītojamā uzvedībā, emocijās vai izglītības iestādes apmeklējumā.
- **Otrā pakāpe.** Skrīnings – izglītības iestāde reizi semestrī veic īsu labbūtības aptauju⁴¹, lai redzētu potenciāli nepamanītos individuālos gadījumus un kopainu.

Regulārs labbūtības monitorings ļauj laikus pamanīt trauksmes, izdegšanas, sociālās atstumtības vai PMP riska pazīmes, kas individuālā līmenī var palikt neredzamas⁴². Šāda pieeja nodrošina, ka agrīnā atpazīšana kļūst par komandas un sistēmas kopdarbu, nevis tikai pedagoģa atbildību.

Būtisku atbalstu izglītojamajam var sniegt mentori, kurus izglītības iestāde var piesaistīt atbalsta sniegšanai. Mentora atbalsts riska grupas izglītojamajam sniedz strukturētu un individuāli pielāgotu palīdzību, kas veicina drošības sajūtu, motivāciju un iesaisti mācību

³⁸ Daniel J. Siegel, M.D. W.W. Norton, 2007. The Mindful Brain: Reflection and Attunement in the Cultivation of Well-Being [Apzinātās smadzenes: refleksija un saskaņošanās labklājības kultivēšanā], [avots](#)

³⁹ Turpat

⁴⁰ BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#); Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, [avots](#)

⁴¹ Datu ievākšanai izglītības iestādes var gan veidot savas aptaujas, gan izmantot tādas rīkus kā Edurio aptaujas, EMU:skola digitālo atbalsta rīku vai citus rīkus.

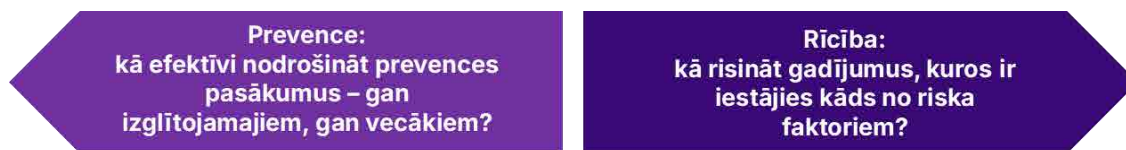
⁴² OECD (n.d.), Education GPS [Izglītības GPS], [avots](#); UNESCO, 2023. How school systems can improve health and well-being: topic brief: mental health [Kā skolu sistēmas var uzlabot veselību un labsajūtu: tēmas kopsavilkums: garīgā veselība], [avots](#)

procesā. Mentors palīdz izglītojamajam nodefinēt savus sasniedzamos mērķus, sekot līdzi progresam un savlaicīgi pamanīt izaicinājumus, kas var ietekmēt mācību sasniegumus un sekmes vai sociālo iekļaušanos. Regulārs atbalsts stiprina izglītojamā pašpārliecinātību, uzlabo sociālās prasmes un veicina pozitīvu uzvedību, tādējādi samazinot sociālās atstumtības un PMP risku.

4.2. Kā rīkoties izglītības iestādēm?

Izglītības iestādes personāls **bieži vien ir viens no pirmajiem, kas identificē sociālās atstumtības un PMP risku**. To atpazīšanā ir iesaistīts viss izglītības iestādes personāls (izglītības iestādes administrācija, atbalsta personāls, pedagogi un tehniskais personāls) – neviens nedrīkst palikt vienaldzīgs, pamanot kādu no riska faktoriem. Savukārt atbilstošu veidi, lai izglītības iestādes personāls būtu informēts un ziņošs par sociālās atstumtības un PMP risku, veido izglītības iestādes vadītājs. Amati, lomas un procesi katrā izglītības iestādē var atšķirties atkarībā no izglītības iestādes lokācijas, personāla pieejamības un organizācijas. Par konkrētu procesu pielāgošanu ir atbildīgs izglītības iestādes vadītājs. Nepieciešamības gadījumā izglītības iestāde var vērsties pašvaldības izglītības pārvaldē, lai saņemtu nepieciešamo atbalstu procesu uzlabošanai.

Izglītības iestādes vadītājam ir jānodrošina viss nepieciešamais **atbalsts kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanai un pilnveidei**, jāorganizē metodiskais darbs un pedagogu profesionālās kompetences pilnveide⁴³. **Darbs sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas pasākumu īstenošanai izglītības iestādei ir jāplāno divos virzienos:**

Prevence

Lai rūpētos par preventīvu sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu, izglītības iestādes īsteno **primāro prevenci**. Tā ietver dažādus informatīvus un izglītojošus pasākumus un programmas – karjeras izglītību, pozitīvas komunikācijas un saskarsmes prasmju attīstīšanu, kā arī izglītības iestādes personāla profesionālo pilnveidi par sociālās atstumtības un PMP riska faktoriem un iespējamo izglītojamo atbalstu. Tāpat izglītības iestādes vadītājam ir jānodrošina iespēja ikvienam izglītojamajam anonīmi ziņot par vardarbības gadījumiem vai citiem pārkāpumiem, piemēram, izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumu pārkāpšanu vai atkarību izraisošu vielu lietošanu.

Ikvienam izglītojamam ir tiesības uz personalizētu pieeju – tātad individuālo atbalstu. Tas nozīmē, ka izglītības iestādes personālam, strādājot ar izglītojamo, ir jāsaprot un jāpieņem, ka katra izglītojamā uzskati, vērtības, pieredzes un iezīmes ir atšķirīgas. Tādējādi izglītības procesā ir jāņem vērā izglītojamā sociālā identitāte, kultūras un pieredžu atšķirības, individuālās spējas un potenciāls. Vienlaikus ir svarīgi pārzināt izglītojamā un viņa ģimeņu sociālekonomisko apstākļu dažādību⁴⁴, izglītības iestādes personāls var palīdzēt virzīt izglītojamo uz viņa kompetenču attīstību, sniedzot maksimāli piemērotāko atbalstu izaugsmei.

⁴³ Izglītības likums, 1998, 30. pants, [avots](#)

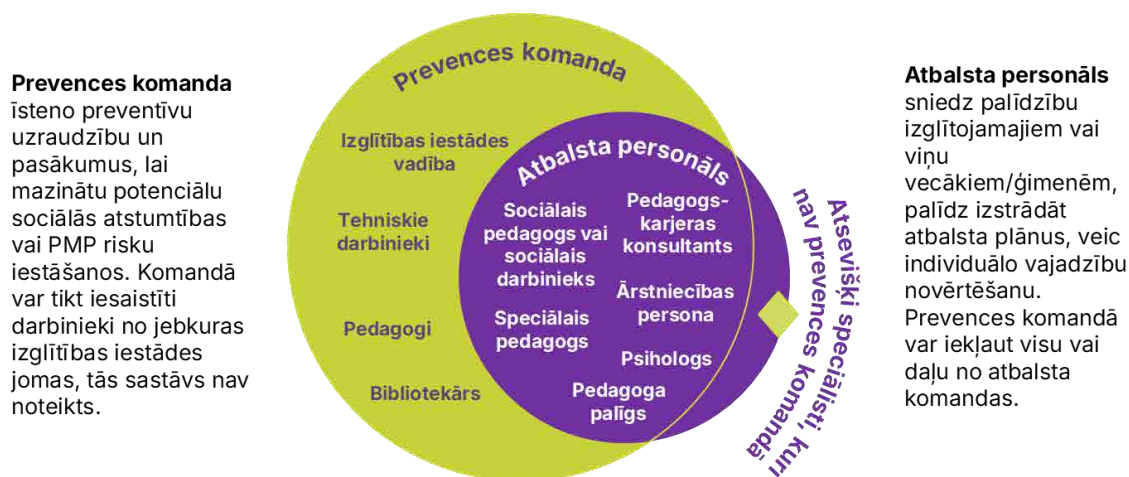
⁴⁴ Latviešu valodas aģentūra, 2026. Integrācija sākas ar mācīšanos: Latvijas pieredze 21. gadsimtā, [avots](#)

Par preventīves īstenošanu izglītības iestādē ir atbildīgs izglītības iestādes vadītājs, klašu audzinātāji un atbalsta personāls. Savukārt pašvaldības izglītības pārvalde koordinē preventīves īstenošanu pašvaldības līmenī, izstrādājot preventīvo un intervences pasākumu vidējā termiņa plānu un palīdzot īstenot preventīvos pasākumus izglītības iestādēs un savā administratīvajā teritorijā. Lai efektīvi īstenotu primāro prevenci, izglītības iestādēs ir svarīgi nodrošināt **atbalsta personāla komandu** – speciālistus, ar kuru palīdzību varētu savlaicīgi tikt konstatēti un vadīti potenciālie riski piemēram, psihologs, sociālais pedagogs vai sociālais darbinieks, pedagoga palīgs, ārstniecības persona, speciālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds, surdotulks, ergoterapeits⁴⁵. Atbalsta personāla komandas mērķi⁴⁶:

1. Nodrošināt sistemātisku pedagoģisku, psiholoģisku, sociālu atbalstu izglītojamajiem, viņu vecākiem, pedagogiem.
2. Sekmēt dažādu izglītojamo iekļaušanu izglītības procesā, veidojot izglītības iestādē iekļaujošu vidi.
3. Sniegt atbalstu pedagogu profesionālajā pilnveidē, izglītības iestādes darbinieku un vecāku informētībā par iekļaujošas izglītības jautājumiem.

Papildus tam izglītības iestādēs ir ieteicams veidot **prevennces komandas**. Prevennces komandas uzdevums būtu gan risināt fiziskas un emocionālas vardarbības problēmas izglītība iestādē un veikt bērnu tiesību aizsardzības (turpmāk – BTA) uzraudzību⁴⁷, gan uzraudzīt sociālās atstumtības un PMP risku un plānot preventīvus pasākumus risku mazināšanai. Prevennces komandas sastāvu var veidot izglītības iestādes vadītājs, pedagogi, atbalsta personāls un tehniskie darbinieki. Zemāk norādīts iespējamais atbalsta personāla un prevennces komandas sastāvs (8. attēls).

8. attēls. Atbalsta personāla un prevences komandas sastāvs

Avots: Autoru veidots attēls, balstoties uz VISC, 2020. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē. Metodiskie ieteikumi, avots un BAC, 2023. Vadlīnijas nirgāšanās mazināšanai, [avots](#)

⁴⁵ Katrā izglītības iestādē atbalsta personāla komandas sastāvs var atšķirties.

⁴⁶ VISC, 2020. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē. Metodiskie ieteikumi, [avots](#)

⁴⁷ BAC, 2023. Vadlīnijas nīrgāšanās mazināšanai, [avots](#)

Prevenences pasākumu īstenošanā tiek iesaistīts viss izglītības iestādes personāls. 2. tabulā aprakstīta katra speciālista loma prevenences pasākumu īstenošanā.

2. tabula. Izglītības iestādes personāla loma prevenences pasākumu īstenošanā

iesaistītais personāls	iesaiste un rīcība
Viss izglītības iestādes personāls⁴⁸	Uzrauga izglītības iestādes vidi, fiksējot agrīnos sociālās atstumtības un PMP risku. Ja riski tiek konstatēti, par tiem informē klases audzinātāju vai atbalsta personālu.
Klases / grupas audzinātājs	Īsteno prevenences pasākumus atbilstoši izglītības iestādes iekšējai kārtībai. Uzrauga izglītojamo mācību sniegumu un uzvedību. Regulāri komunicē ar izglītojamo vecākiem un izglītojamo.
Atbalsta personāls	Īsteno prevenences pasākumus atbilstoši izglītības iestādes politikai. Sniedz individuālu atbalstu izglītojamajiem un/vai izglītojamo vecākiem un ģimenēm.
Izglītības iestādes vadītājs	Izstrādā izglītības iestādes sociālās atstumtības un PMP prevenences plānu. Plāno resursu sadalījumu sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas pasākumiem, t.sk. nodrošinot atbalsta komandu un, ieteicams, prevenences komandu. Īsteno sociālās atstumtības un PMP riska prevenences pasākumus, t.sk. plānojot pedagogu profesionālo pilnveidi.

Avots: Autoru veidots, balstoties uz veikto izpēti.

⁴⁸ Viss izglītības iestādes personāls, t.sk., izglītības iestādes administrācija, pedagogi, atbalsta personāls un tehniskie darbinieki.

Problēmas konstatēšana un gadījuma vadība

Kārtību, kādā izglītības iestādē tiek mazināts sociālās atstumtības vai PMP risks pēc riska faktoru identificēšanas, nosaka pati izglītības iestāde. Zemāk ir aprakstīta ieteicamā kārtība.

Sākotnēji **problēmu konstatē kāds no izglītības iestādes personāla**, par to informējot **klases audzinātāju vai atbalsta personālu** (skat. 9. attēlu). Tālāk problēmu **klases audzinātājs pārrunā ar izglītojamo un vecākiem**. Sarunas var notikt gan kopīgi, gan atsevišķi – atkarībā no klases audzinātāja novērtējuma.

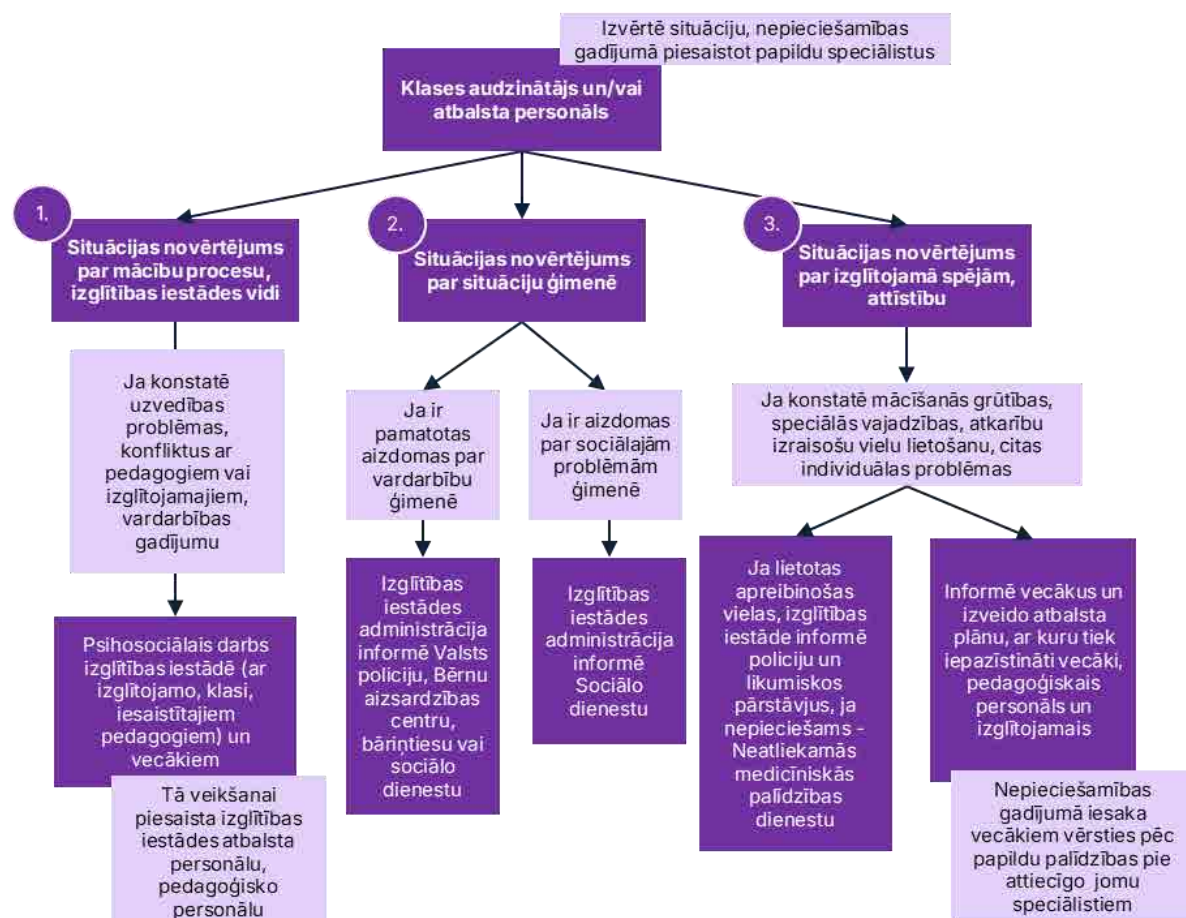
9. attēls. Problēmas konstatēšana un pirmās sarunas

Avots: Autoru veidots attēls, ņemot vērā Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam 2. pielikumu (Kuldīgas novada pašvaldība, 2025), [avots](#), un Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām (IKVD, 2019), [avots](#)

Pēc tam klases audzinātājs un/vai atbalsta personāls izvērtē situāciju un meklē piemērotāko sākotnējo risinājumu, vai arī piesaista atbalsta personālu vai citus izglītības iestādes darbiniekus (skat. 10. attēlu).

10. attēls. Situācijas izvērtēšana un rīcības

Avots: Autoru veidots attēls, balstoties uz Jelgavas valstspilsētas pašvaldības darbinieku iesūtīto informāciju, 06.2025.

Ja situācijas izvērtējumā tiek konstatētas izglītojamā uzvedības problēmas, izglītības iestādē veic psihosociālo darbu, tā veikšanai piesaistot izglītības iestādes atbalsta personālu un pedagogus. Ja ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu, tad saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. pantu ir jāinformē policija, BAC, bāriņtiesa vai sociālais dienests. Ja ir aizdomas par sociālajām problēmām ģimenē, izglītības iestāde informē sociālo dienestu. Ja tiek konstatēts, ka problēma saistīta ar mācīšanās grūtībām, īpašām vajadzībām vai citām individuālām problēmām, tiek piemēroti gadījumam piemērotākie atbalsta pasākumi, kas jāsaskaņo ar vecākiem un izglītības iestādes pedagoģisko personālu (11. attēls). Ieteicams izveidot konkrētu plānu atbalsta pasākumu īstenošanai.

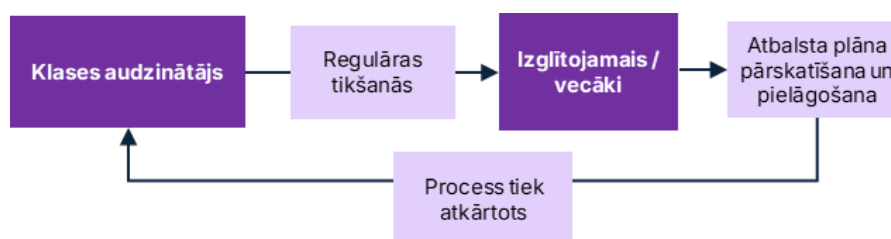
11. attēls. Piemērotākā atbalsta noteikšana un atbalsta plāna izstrāde izglītības iestādē

Avots: Autoru veidots attēls, t.sk., ņemot vērā sekojošus dokumentus – Kuldīgas novada pašvaldība, 2025., Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, 2. pielikums, [avots](#) un IKVD, 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām, [avots](#)

Konkrēto gadījumu vada klases audzinātājs – tik ilgi, kamēr gadījums tiek atrisināts (12. attēls). Ja klases audzinātājs nespēj veikt gadījuma vadību, tā var tikt nodota atbalsta personālam. Gadījumu vada atbalsta personāls arī tādā gadījumā, ja izglītības iestādē nav klases vai grupas audzinātāja. Vadot gadījumu, klases audzinātājs vai atbalsta personāls regulāri tiekas ar izglītojamo, seko līdzi izglītojamā progresam, pārskata un pielāgo atbalsta plānu. Nepieciešamības gadījumā uzraudzībā tiek iesaistīti arī izglītojamā vecāki, veikta atbalsta plāna koriģēšana.

12. attēls. Atbalsta sniegšanas un progresa uzraudzība izglītības iestādē

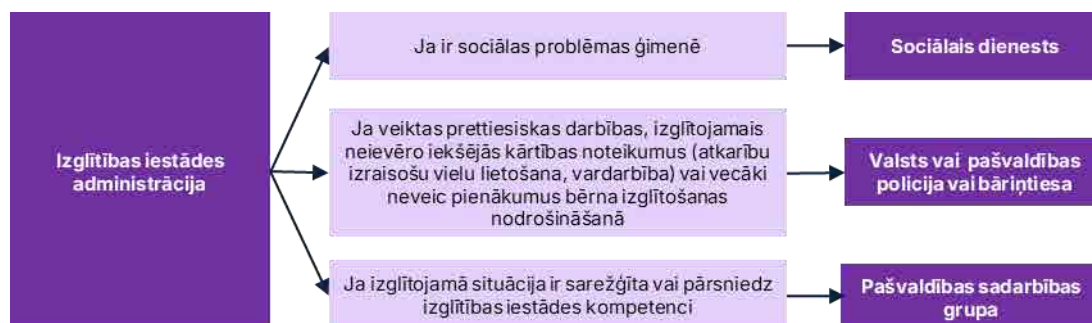
Avots: Autoru veidots attēls

Ja izglītojamā situācija neuzlabojas un atkārota izvērtēšana un atbalsta plāna pielāgošana nelīdz (13. attēls), izglītības iestādes administrācija raksta vēstuli sociālajam dienestam vai Valsts policijai, vai pašvaldības policijai, kurai pievieno izglītības iestādē veikto atbalsta pasākumu aprakstu un līdzšinējo dinamiku (skaidri norādot, kuri pasākumi ir devuši rezultātu un kuri - ne). Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas procesā var tikt iesaistīta arī pašvaldības sadarbības grupa, kura palīdz risināt sarežģītākus gadījumus⁴⁹, visbiežāk – gadījumus, kuros ir problemātiski

⁴⁹ Kuldīgas novada pašvaldība, 2025. Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, 2. pielikums, [avots](#); IKVD, 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām, [avots](#)

sadarboties un komunicēt ar vecākiem. Ieteicams, ka situācijas neuzlabošanās gadījumā ārējās iestādes tiek informētas ne vēlāk kā divus mēnešus no riska identificēšanas, izņemot gadījumus, kad nepieciešama tūlītēja iesaiste vai situācija ātri eskalējas (strauji pasliktinās sekmes, izglītojamais pārtrauc apmeklēt izglītības iestādi, pastiprināti nīrgāšanās gadījumi u.c.).

13. attēls. Izglītības iestāžu rīcība, nododot gadījumu ārējām institūcijām

Avots: Autoru veidots attēls, ņemot vērā sekojošu dokumentu – Kuldīgas novada pašvaldība, 2025., Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, 2. pielikums, [avots](#)

Tālāk atbildīgās iestādes, vēlams, divu nedēļu laikā izvērtē situāciju. Sociālais dienests, veicot izvērtējumu, izmanto savas apdraudējuma vai daudzpakāpju novērtēšanas metodes un sadarbojas ar izglītības iestādi, citām institūcijām un speciālistiem. Pēc situācijas izvērtējuma, ja nepieciešamas rīcības no vēl citām iestādēm vai speciālistiem, sociālais dienests sasauc starpinstitutionālo sanāksmi, norādot informāciju par sadarbību ar ģimeni un rekomendācijas izglītojamā situācijas uzlabošanai izglītības iestādē (14. attēls). Ja starpinstitutionālo sanāksmi sasaukt nav nepieciešams, sociālais dienests sniedz atbildi izglītības iestādei. Ja tiek konstatēts, ka gadījums ir kritisks un ģimenē ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi vai vecāki atsakās sadarboties, sociālais dienests iesaista bāriņtiesu, kura tālāk lemj par vecāku aizgādības tiesībām⁵⁰.

14. attēls. Sociālā dienesta rīcība gadījuma izvērtēšanai

Avots: Autoru veidots attēls, ņemot vērā sekojošu dokumentu – Kuldīgas novada pašvaldība, 2025. Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, 2. pielikums, [avots](#)

Ja izglītības iestāde gadījumu spēj atrisināt pašu spēkiem vai ar ārējo iestāžu iesaisti – tā turpina gadījuma vadību. Ja nespēj – lietas vadība tiek nodota pašvaldības sadarbības

⁵⁰ Kuldīgas novada pašvaldība, 2025. Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, 2. pielikums, [avots](#); IKVD, 2019. Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām, [avots](#)

grupai, kura lemj par konkrēta gadījuma vadītāja iecelšanu no sadarbības grupas dalībnieku vidus.

Zemāk ir aprakstīta izglītības iestādes personāla iesaiste un atbildības sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas jomā (3. tabula).

3. tabula. Izglītības iestādes personāla loma mērķtiecīga atbalsta sniegšanā

Iesaistītais personāls	Iesaiste un rīcība
Viss izglītības iestādes personāls	1. Identificē problēmu – izglītojamā mācīšanās grūtības, sekmju pasliktināšanos, uzvedības maiņu, uzvedības incidentus (strīdus, fizisku aizskaršanu u.c.), grūtības socializēties vai citus potenciālus riskus. <i>Ieteikumi risku atpazīšanai sniegti 4.1. nodaļā.</i> 2. Informē par situāciju klases audzinātāju vai atbalsta personālu (ja izglītības iestādē nav klases vai grupas audzinātāja lomas).
Klases audzinātājs	1. Uzklausa saņemto informāciju par konstatētajām problēmām un īsteno tālāku situācijas vadību. 2. Aicina uz sarunu izglītojamo un viņa vecākus. Sarunu var organizēt gan izglītojamajam ar vecākiem kopīgu, gan ar katru atsevišķi. 3. Uzklausa izglītojamā un vecāku sniegto informāciju, izvērtē situāciju, un nepieciešamības gadījumā lūdz viedokli atbalsta personālam vai citiem izglītības iestādes darbiniekiem. 4. Pēc nepieciešamā izvērtējuma veikšanas kopā ar izglītojamo izstrādā atbalsta plānu, kas tiek saskaņots ar vecākiem, pedagoģisko personālu un izglītojamo. 5. Ne retāk kā reizi mēnesī organizē atkārtotas tikšanās ar izglītojamo, lai sekotu līdzi izglītojamā rezultātu progresam, un nepieciešamības pielāgo nepieciešamo atbalsta plānu. <i>Ja klases audzinātājs nespēj veikt gadījuma vadību, gadījuma vadība var tikt nodota atbalsta personālam.</i> 6. Informē izglītības iestādes administrāciju par nepieciešamību piesaistīt sociālo dienestu, policiju vai pašvaldības sadarbības grupu. 7. Pēc ieteikumu saņemšanas no ārējām iestādēm – veic nepieciešamā atbalsta pielāgošanu. Līdz tam – turpina iespējami efektīvāko atbalsta pasākumu sniegšanu, komunicējot ar atbalsta personālu un izglītojamā vecākiem.
Atbalsta personāls	1. Nepieciešamības gadījumā piedalās situācijas izvērtēšanā un sniedz priekšlikumus atbalsta pasākumiem. 2. Pēc nepieciešamības pārņem gadījuma vadību, ja gadījums ir ārpus klases audzinātāja kapacitātes. Šādā gadījumā atbalsta personāla speciālists ne retāk kā reizi mēnesī organizē regulāras tikšanās ar izglītojamo, pēc nepieciešamības piesaista vecākus, seko līdzi progresam un pielāgo atbalsta plānu atbilstoši situācijai.

iesaistītais personāls	iesaiste un rīcība
	3. Ja atbalsta personāls pārņem gadījuma vadību, tad tā pienākums ir informēt izglītības iestādes administrāciju par nepieciešamību piesaistīt sociālo dienestu, policiju vai pašvaldības sadarbības grupu. Pēc ieteikumu saņemšanas no ārējām iestādēm – veic nepieciešamā atbalsta pielāgošanu.
Izglītības iestādes administrācija	1. Nodrošina dokumentu saņemšanu un nosūtīšanu. Nepieciešamības gadījumā sagatavo oficiālu vēstuli ārējām iestādēm – pašvaldības sociālajam dienestam, Valsts policijai vai sadarbības grupai. Nepieciešamības gadījumā gatavo vēstuli ar aicinājumu sasaukt sadarbības grupu un koordinē tās sasaukšanu (laiks, telpa, pieslēgšanās saite, ja tā notiek attālināti). Nekavējoties informē visus mācību procesā iesaistītos par informāciju, kas saņemta.
Izglītības iestādes vadītājs	1. Iesaistās visā procesā vai jebkurā tā posmā pēc nepieciešamības. 2. Nodrošina atbalsta sniegšanai nepieciešamos resursus , atbilstoši izglītības iestādes kompetencei. 3. Sarežģītu situāciju gadījumā konsultējas ar pašvaldības izglītības pārvaldi.

Avots: Autoru veidots, pielāgojot Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām (IKVD, 2019), [avots](#)

Kurš vada gadījumu un kādus speciālistus iesaistīt?

Sniedzot atbalstu izglītojamajam, ir būtiski noteikt konkrētu atbildīgo personu par **gadījuma vadību, vienlaikus saglabājot arī citu iesaistīto pušu līdzatbildību**. Mainoties problēmu specifikai, gadījuma vadība tiek virzīta nākamajiem speciālistiem, vienlaicīgi saglabājot gadījuma vadītāju izglītības iestādē, kurš turpina risināt jautājumus izglītības iestādes līmenī un izglītības iestādes kompetences ietvaros, kā arī sadarbojas ar nākamā līmeņa un citu iesaistīto iestāžu gadījuma vadītājiem. Gadījuma vadītāji katrā iestāžu līmenī ir apkopoti zemāk (4. tabula).

4. tabula. Gadījuma vadība dažādos atbalsta līmeņos

Iestādes līmenis	Gadījuma vadītājs	Situācijas, kurās piemērojams konkrētās iestādes līmenis un gadījuma vadītājs
1. līmenis – izglītības iestādes sākotnējais atbalsts	Klases / grupas audzinātājs vai atbalsta personāls ⁵¹ .	Agrīni novēroti rezultātu vai uzvedības riski vai pirmās grūtības (motivācijas zudums, nelieli mācību stundu kavējumi, konflikti u.c.).

⁵¹ Šeit ir norādīts ieteicamais Rīcības plāna vadītājs. Gala lēmumu par atbildīgo personu par Rīcības plāna vadību izglītības iestādē pieņem izglītības iestādes vadītājs.

Iestādes līmenis	Gadījuma vadītājs	Situācijas, kurās piemērojams konkrētās iestādes līmenis un gadījuma vadītājs
	Gadījuma vadītāju ieceļ izglītības iestādes vadītājs. Atbalsta personāls vada gadījumus situācijās, kad izglītības iestādē nav klases vai grupas audzinātāja vai audzinātājam trūkst kapacitātes.	<i>Plašāk par agrīniem riska faktoriem aprakstīts 4.1. nodaļā.</i>
2. līmenis – pašvaldības sadarbības grupas iesaiste	Gadījuma vadītāju ieceļ pašvaldības sadarbības grupas vadītājs.	Situācijas, kurās izglītojamā izglītības rezultāti vai uzvedība būtiski neuzlabojas pēc atkārtotām atbalsta plāna pilnveidēm izglītības iestādes līmenī, gadījuma vadība ir ārpus izglītības iestādes kompetences vai rodas akūta nepieciešamība (piemēram, būtisks apdraudējums izglītojamā vai citu drošībai). Ja līdzšinējā starpinstitucionālā sadarbība nav efektīva un iesaistītās iestādes savas kompetences robežās nevar atrisināt vai nerisina problēmas.
3. līmenis – Valsts probācijas dienesta darbinieku iesaiste	Uzvedības sociālās korekcijas programmas vadītājs / Valsts probācijas dienesta pārstāvis	Pašvaldība profilakses lietu iekārto un uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādā katram bērnam, kurš 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu; 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu; 3) atbrīvots no kriminālatbildības; 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas; 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas; 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis administratīvo pārkāpumu; 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības. Likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem veic pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm,

Iestādes līmenis	Gadījuma vadītājs	Situācijas, kurās piemērojams konkrētās iestādes līmenis un gadījuma vadītājs
		Valsts policiju, Valsts probācijas dienestu, ja bērns ir probācijas klients, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm ⁵² .

Avots: Autoru veidots

Ja situācija pasliktinās un gadījums tiek nodots nākamajam iestāžu līmenim, iepriekšējam gadījuma vadītājam ir jānodod informācija jaunajam gadījuma vadītājam. **Iepriekšējā līmeņa iesaiste tiek saglabāta sadarbības partnera lomā.**

Piemēram, ja audzinātājs vai atbalsta personāla speciālists, risinot gadījumu, ir veicis vairākkārtēju atbalsta pasākumu koriģēšanu, taču vēl joprojām nav redzams progress – izglītības iestādes vadītājs var nodot gadījumu sociālajam dienestam vai sadarbības grupai. Izglītības iestādei atgriezeniskā saite par gadījuma pārņemšanu būtu jāsaņem, vēlams, 5 darba dienu laikā no gadījuma nodošanas ārējām iestādēm. Kamēr atbilde nav saņemta – izglītības iestādei ir jāturpina sniegt izglītojamajam nepieciešamais atbalsts, lai maksimāli mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku. Savukārt pilna gadījuma nodošana ir jāveic divu nedēļu laikā no pirmās saziņas ar ārējām iestādēm.

Nepieciešamības gadījumā jebkurā no līmeņiem **var tikt organizētas konsultācijas ar citiem speciālistiem**, lai labāk izprastu kontekstu, cēloņus un iespējamus risinājumus sarežģītās situācijās. **Papildu konsultācijas ieteicams veikt šādos gadījumos:**

- 1) Ja tiek novērots izglītojamā vai ģimenes līdzdalības trūkums;
- 2) Ja trūkst informācija, vai arī no izglītojamā vai ģimenes tiek saņemta pretrunīga informācija.

Šādas konsultācija ļauj preventīvi iesaistīt plašāku ekspertu loku pirms gadījuma virzīšanas uz nākamo līmeni. Tāpat tās palīdz precīzāk definēt cēloņus, kas kavē izglītojamā motivāciju mācīties, apmeklēt izglītības iestādi vai veidot pozitīvas attiecības ar apkārtējiem.

Kas piedalās konsultācijā starp speciālistiem?

- Pašreizējie atbalsta pasākumu īstenotāji (piemēram, pedagogs, atbalsta personāla speciālists, sociālā dienesta darbinieks).
- Citi konkrētajai situācijai nozīmīgi profesionāļi, kuri var sniegt papildu ieskatu un veicināt padziļinātu situācijas izvērtējumu (piemēram, psihologs, bāriņtiesa).
- Izglītojamie un viņa vecāki (likumiskie pārstāvji) konsultācijā nepiedalās, ja vien speciālisti, izvērtējot konkrēto situāciju, nepieņem citu lēmumu. Gadījumos, kad konsultācija notiek bez izglītojamā un vecāku klātbūtnes, viņi tiek informēti par pieņemtajiem lēmumiem, tostarp par individuālā plāna korekcijām vai izmaiņām.

Gadījumos, kad nav zināms konkrēts speciālists, ar kuru izglītības iestādei sazināties, tās vadība var sazināties ar pašvaldības izglītības pārvaldi vai sadarbības grupu, kas tālāk palīdz koordinēt konsultāciju norisi. Ja izglītības iestādei ir zināms konkrēts speciālists un ir pieejami tā kontakti – izglītības iestādes vadītājs sazinās tieši ar konkrēto

⁵² Bērnu tiesību aizsardzības likums, 58. pants, [avots](#)

iestādi un speciālistu. Konsultācijām būtu jānotiek, vēlams, divu nedēļu laikā no to pieteikšanas.

Izglītības iestādes sadarbība ar vecākiem

Pozitīva, cieņpilna un uz sadarbību vērsta izglītības iestādes un ģimenes sadarbība ir pamats, kā stiprināt izglītojamā mācību rezultātus. Ja ģimene vai izglītības iestādes personāls nesadarbojas pietiekami efektīvi, izglītojamā problēmas var saasināties, un situācijas risināšana kļūst arvien sarežģītāka.

Pastāv vairāki veidi, kā izglītības iestādei veidot veiksmīgu komunikāciju ar vecākiem. Pozitīva un atbalstoša vide rada drošību un uzticēšanos, mudinot vecākus meklēt palīdzību problēmu gadījumā. Šī iemesla dēļ ir būtiski **stiprināt izglītības iestādes tēlu** vecāku un izglītojamo acīs. To iespējams panākt, piemēram, veidojot izglītības iestādes publicitātes pasākumus, t.sk., izstādes (izglītības iestādes vēsture, aktualitātes, izglītojamo veidoti darbi, fotoattēli no pasākumiem), rīkojot neformālus pasākumus ģimenēm vai izzinošas lekcijas vecākiem, vai nodrošinot piemērotu vietu, kur vecākiem tikties izglītības iestādē uz sarunu par aktuālajiem jautājumiem⁵³.

Pirms komunikācijas uzsākšanas ir vēlams **definēt, kāds ir vecāku iesaistes mērķis**. Balstoties uz tā, iespējams **izvēlēties piemērotāko iesaistes veidu** (5. tabula).

5. tabula. Priekšlikumi komunikācijas pasākumiem, ņemot vērā vecāku iesaistes mērķi

Iesaistes veids	Mērķis	Priekšlikumi komunikācijas pasākumiem
Audzināšana	Vecākiem tiek sniegta zināšanas un prasmes par vecāku pienākumu izpildi, audzināšanu, izglītojamā prasmju un spēju attīstību.	Organizēt vecāku atbalsta pasākumus un izglītojošas lekcijas, gatavot vai dalīties ar izglītojošiem materiāliem, jautāt vecākiem, kāda palīdzība ir nepieciešama (individuāli, vecāku sapulcēs, anketās).
Informēšana	Divvirzienu komunikācija par izglītojamā progresu, sasniegumiem un izglītības iestādes aktualitātēm.	Regulāras tikšanās ar vecākiem (individuāli vai vecāku sapulcēs), saziņa elektroniskajos saziņas kanālos (elektroniskajā žurnālā, saziņas aplikācijās u.c.). Vēlams lūgt vecākiem sniegt atgriezenisko saiti, piemēram, apstiprinājumu, ka ziņa ir saņemta.
Brīvprātīgā iesaistīšanās	Veicināt vecāku brīvprātīgu iesaistīšanos izglītības iestādes dzīvē.	Apzināt vecāku vēlmi iesaistīties un informēt par brīvprātīgās iesaistes veidiem, organizēt pasākumus, kuros iesaistīties vecākiem vai visai ģimenei. Plānojot aktivitātes, ir būtiski ņemt vērā vecāku noslodzi un darba laiku.
Mācīšanās mājās	Sniegt vecākiem zināšanas un	Komunikācijā ar vecākiem regulāri iekļaut izglītojamajam apgūstamās prasmes un

⁵³ Projekts "PuMPuRS", 2018. Rekomendācijas darbam ar vecākiem, [avots](#)

Iesaistes veids	Mērķis	Priekšlikumi komunikācijas pasākumiem
	informāciju par mājasdarbu izpildi, izglītības programmu aktualitātēm.	zināšanas, informēt vecākus par iespējām atbalstīt izglītojamos, sekot līdzi vecāku aktivitātei elektroniskajos žurnālos.
Lēmumu pieņemšana	Veicināt vecāku iesaisti kopīgu lēmumu pieņemšanā par izglītības iestādes aktualitātēm.	Informēt vecākus par iespēju iesaistīties izglītības iestādes padomē, veidot diskusijas vai aptaujas par aktuālajām tēmām, iesaistīt vecākus izglītības iestādes stratēģisko mērķu un virzienu noteikšanā, regulāri publicēt aktualitātes izglītības iestādes sociālos medijos vai mājaslapā, aicināt vecākus iesaistīties diskusijā par iespējamo atbalstu izglītojamajiem.
Sadarbība ar kopienu	Veicināt sadarbību ar kopienu, lai stiprinātu izglītojamo atbalstu, izglītības iestādes kapacitāti un piedāvājumu.	Organizēt vecāku iesaistīšanos karjeras izglītības pasākumos, informēt par ārpusskolas aktivitātēm, pasākumiem un iesaistīties to organizēšanā.

Avots: Autoru veidots, balstoties uz PuMPuRS, 2018. Rekomendācijas darbam ar vecākiem, [avots](#)

Komunikācijai ir jānorit regulāri, taču **ne pārlieku bieži, lai nepārslogotu vecāku ar informācijas apjomu**. Galvenokārt, jānodrošina, ka vecāki **ikdienā seko līdzi izglītojamo sekmēm un piezīmēm par izglītojamā uzvedību**, izglītības iestādes izmantotajos rīkos **un proaktīvi vēlas iesaistīties** skolas dzīvē un mācīšanās procesā. Savukārt ikdienas komunikāciju iespējams veikt gan izmantotajos elektroniskos žurnālos, gan saziņas aplikācijās, kur iespējams informēt vecākus par aktuālajiem notikumiem un jautājumiem. Saziņas lietotnes sniedz iespēju vecākus aicināt uz sarunu interaktīvā veidā, piemēram, veidojot aptaujas, pievienojot attēlus vai video. Par komunikāciju ar vecākiem rūpējas klases audzinātājs, taču izglītības iestādes personāls ir vienlīdz atbildīgs par cieņpilnas un atvērtas komunikācijas īstenošanu, savukārt izglītības iestādes vadītājs – par komunikācijas vispārēju īstenošanu.

Darbs ar grūti sasniedzamiem vecākiem

Ne vienmēr vecāki iesaistās vai reaģē uz izglītības iestādes komunikāciju. Iemesli tam var būt dažādi, un bieži tie nav saistīti ar vienaldzību vai nezināšanu.

Iespējamie iemesli apgrūtinātai komunikācijai ar vecākiem

- **Darba laiks** – vecāki strādā maiņu darbu vai vairākās darba vietās, finansiāli nav iespējams izmantot neapmaksātu brīvdienu.
- **Valodas barjera** – vecāki nepārvalda latviešu valodu vai rakstītā komunikācija viņiem ir grūti uztverama.
- **Digitālā atstumtība** – vecākiem nav piekļuves internetam vai trūkst prasmju par to, kā lietot izglītības iestādes elektroniskos rīkus, piemēram, elektroniskos žurnālus.

- **Negatīva pieredze** – vecākiem ir negatīva pieredze izglītības jomā, kādēļ izvairās no kontakta ar izglītības iestādēm.
- **Informācijas trūkums, neizpratne** – vecākiem nav informācijas vai ir neizpratne par to, ka viņu iesaiste ir gaidīta vai kā to īstenot.
- **Personiskas problēmas** – dažādas veselības problēmas, krīze ģimenē, finansiālas grūtības vai cita rakstura problēmas, kuras mazina motivāciju vai iespēju sadarboties ar izglītības iestādi.
- **Uzskata, ka nav nepieciešams** – vecāki uzskata, ka izglītojamais pats tiek galā ar mācību satura apguvi vai izglītības iestāde ir pilnībā atbildīga.
- **Vecāki informāciju ir saņēmuši iepriekš** – ģimenē ir vairāki bērni, tādēļ vecāki neuzskata par vajadzīgu ierasties uz visiem vecākiem paredzētajiem pasākumiem.

Sapratne par šiem iemesliem palīdz izvēlēties piemērotāko pieeju. 6. tabulā uzskaitīti ieteikumi, kā veicināt vecāku atsaucību.

6. tabula **Ieteikumi, kā veicināt vecāku atsaucību**

	Ieteikumi
Pozitīva pirmā saskare	Ieteicams pirmo kontaktu ar vecākiem veidot par kaut ko pozitīvu , piemēram, izglītojamā panākumu, labu rīcību. Ieteicams neiesākt sarunu ar problēmu uzskaitījumu, jo tas var mazināt vecāku motivāciju sadarboties.
Elastīgas iespējas	Lai uzlabotu vecāku atsaucību, ieteicams piedāvāt vecākiem dažādas elastīgas tikšanās iespējas, piemēram: • piedāvājiēt vairākus tikšanās laikus (arī ārpus darba laika); • piedāvājiēt attālinātās tikšanās (videozvans); • piedāvājiēt īsas tikšanās (15-20 minūtes).
Barjeru mazināšana	Centieties mazināt radušās barjeras, piemēram: • valodas barjeras mazināšanai izmantojiēt tulkošanas pakalpojumu, vizuālus materiālu; • informējiēt vecāku par nepieciešamību iesaistīties izglītojamā atbalstīšanā un iepazīstiniēt ar pieejamajiem atbalsta pasākumiem; • aiciniēt vecāku iesaistīties dažādās izglītības iestādes rīkotās aktivitātēs, lai uzlabotu viedokli par izglītības iestādes vidi un procesiem; • piedāvājiēt vecākiem izmantot izglītības iestādes psihologa konsultācijas – ar mērķi veicināt vecāku atbalstu izglītojamajam.

Avots: Autoru veidots

Komunikācijai ar vecākiem iespējams izmantot dažādus saziņas kanālu. Sākotnēji ieteicams vienoties ar vecākiem par konkrētu saziņas kanālu, taču, ja tie nestrādā, izglītības iestāde var izmantot arī citus. Zemāk uzskaitīti iespējamie saziņas kanāli un to pielietojums:

- Elektroniskie žurnāli (piemēram, *E-klase*) – ikdienas komunikācija;
- saziņas aplikācijas (*WhatsApp, Messenger* u.c.) – ikdienas komunikācija vai īsa, steidzama informācija;
- SMS ziņas – īsa, steidzama informācija;

- tālruņa zvani – gadījumā, ja rakstiskā komunikācija nestrādā. Ieteicams zvanīt dažādos laikos – rītos pirms darba, vakaros pēc darba, brīvdienās;
- elektroniskā pasta vēstules – formāla, dokumentējama komunikācija;
- papīra vēstule (ar izglītojamā starpniecību vai pa pastu) – ja digitālie kanāli nedarbojas.

Kad vērsties pēc palīdzības citur?

Ja pēc vairākiem mēģinājumiem vecāki joprojām nav sasniedzami un ir risks izglītojamā labklājībai vai mācību rezultātiem, vērsieties pie:

- Sociālā dienesta (labklājības riski, hroniska neiesaiste).
- Bāriņtiesas (vecāku neiesaiste apdraud izglītojamā tiesības).

Dokumentējiet: katra kontakta mēģinājuma datumu, veidu un rezultātu.

Ko nedarīt?

- Nenosodiet vai nevainojiet vecākus.
- Nepadodieties pēc pirmā neveiksmīgā mēģinājuma.
- Neuzlieciet atbildību izglītojamajam nodrošināt kontaktu ar vecākiem.

Profesionālās izglītības iestāžu specifika

Iepriekš aprakstītā prevences un rīcības kārtība ir attiecināma arī uz profesionālās izglītības iestādēm, taču ir atsevišķas nianšes, kuras ir jāņem vērā:

1. Profesionālās izglītības iestādēs mācās izglītojamie arī no citām pašvaldībām, kas nozīmē, ka nepieciešamības gadījumā **sadarbības organizēšana pašvaldības ietvaros ir jāīsteno ar tās pašvaldības iestādēm (sociālo dienestu, bāriņtiesu vai sadarbības grupu), kurā ir deklarēti nepilngadīgā izglītojamā likumiskie pārstāvji⁵⁴ vai pilngadīgais izglītojamais**. Ja izglītojamā vecāki dzīvo atšķirīgās administratīvajās teritorijās, tad jāņem vērā tā adrese, kurā uzturas pats izglītojamais.
2. Atsevišķās profesionālās vidējās izglītības iestādēs **nav grupu audzinātāju**. Šādā gadījumā tiek pieņemts, ka **gadījuma vadību veic atbalsta personāls vai cita izglītības iestādes vadītāja noteikta atbildīgā persona**, piemēram, pedagogs mentors. Izglītības iestādes vadītājs ir atbildīgs par to, kuras personas noteikt par atbildīgajām gadījumu risināšanā.
3. Profesionālajām izglītības iestādēm, atšķirībā no vispārējās izglītības iestādēm, normatīvajos aktos **nav noteikts minimālais finansējuma apmērs atbalsta personālam**. Tas praksē var nozīmēt, ka atbalsta personāls netiek nodrošināts vispār vai tā pieejamība ir ierobežota⁵⁵. Ja izglītības iestādē trūkst nepieciešamā atbalsta personāla, izglītības iestādes vadītājs var sazināties ar konkrētās pašvaldības izglītības pārvaldi un lūgt piesaistīt konkrētajam gadījumam pašvaldības resursus.

⁵⁴ Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka, ka par bērna tiesību aizsardzību atbild pašvaldība pēc bērna dzīvesvietas. Savukārt par bērna dzīvesvietu uzskatāma viņa vecāku deklarētā dzīvesvieta. Ja bērna vecāku deklarētās dzīvesvietas atrodas dažādās administratīvajās teritorijās, par bērna dzīvesvietu uzskatāma tā vecāka deklarētā dzīvesvieta, pie kura viņš dzīvo, [avots](#)

⁵⁵ 2024./2025. mācību gadā 40 profesionālās izglītības iestādēs ar gandrīz 29 000 izglītojamo strādāja tikai 17 izglītības un skolu psihologi un 21 sociālie pedagogi. IZM, 2025. Informatīvs ziņojums par iekļaujošās izglītības attīstību visās izglītības pakāpēs, [avots](#)

**Iespēja turpināt mācības profesionālās izglītības iestādē ar 9. klases liecību
(no 2025./2026. m.g.)⁵⁶**

Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 39. panta trešo daļu izglītojamajam izsniedz liecību par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi, ja nav iegūts vērtējums gadā kādā no mācību priekšmetiem, ja vērtējums divos vai vairākos mācību priekšmetos ir zemāks par četrām ballēm vai ja nav iegūts vērtējums kādā no valsts pārbaudījumiem (izņemot gadījumus, kad izglītojamais normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir atbrīvots no valsts pārbaudījumiem).

Lai mazinātu PMP pārejas posmā no pamatizglītības uz vidējo izglītību, **kopš 2025. gada ir ieviests papildu atbalsta mehānisms:**

- Ministru kabineta 2023. gada 2. maija noteikumi Nr. 220 "Noteikumi par uzņemšanas kārtību profesionālās izglītības programmās un atskaitīšanu no tām" papildināti ar jaunu tiesisku regulējumu, paredzot **iespēju turpināt izglītību arodizglītības programmā**, kuras apguve dod iespēju iegūt trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju, **vienlaicīgi nodrošinot viena vispārējās pamatizglītības mācību priekšmeta iztrūkstošo zināšanu un prasmju apgūšanu nepieciešamā valsts pārbaudes darba (eksāmena vai centralizētā eksāmena) vērtējuma sasniegšanai.**
- Tādējādi pēc dokumentu iesniegšanas profesionālās izglītības iestādē, vispārējās izglītības iestādes vadītājs trīs darbdienu laikā pēc vecāku vai likumiskā pārstāvja iesnieguma izdod rīkojumu par **eksterna statusa** piešķiršanu izglītojamajam un VIIS aktualizē informāciju par izglītojamā statusu. Šis statuss paredz, ka mācību gada noslēgumā izglītojamais pēc valsts pārbaudes darba nokārtošanas iegūs vērtējumu tajā vispārējās pamatizglītības mācību priekšmetā, kurā iepriekšējā gadā netika iegūts vērtējums un varēs saņemt apliecību par vispārējās pamatizglītības apguvi.
- Lai profesionālās izglītības iestāde varētu nodrošināt savlaicīgu un mērķētu atbalstu eksterna statusā esošajam izglītojamajam, starp iesaistītajām izglītības iestādēm tiek nodrošināta nepieciešamā informācijas aprīte, uz kā bāzes izglītojamajam projekta "Skola – kopienā" ietvaros tiek izstrādāts **individuālais atbalsta plāns**, kas ietver identificētos riskus un mērķtiecīgi izstrādātus individuālus atbalsta pasākumus neapgūtā vai nepietiekami apgūtā vispārējās pamatizglītības mācību satura apguvei, lai nodrošinātu izglītojamā sagatavošanu atkārtotai valsts pārbaudījuma kārtošanai.
- Projekts "Skola – kopienā" paredz individualizēta atbalsta sniegšanu gan izglītojamiem, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē (I modulis), gan mērķa grupas izglītojamiem, kuriem ir konstatēts sociālās atstumtības vai priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risks (II modulis). Finansiālu atbalstu saņem tā izglītības iestāde vai pašvaldība, kura ir noslēgusi sadarbības līgumu par dalību projektā "Skola – kopienā", izstrādā un īsteno izglītojamā individuālo apguves plānu un nodrošina tajā paredzēto atbalsta pasākumu īstenošanu, kā arī līdzdarbosies citās projekta aktivitātēs.

⁵⁶ Saskaņā ar grozījumiem MK 11.01.2022. noteikumos Nr. 11 "Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās un atskaitīti no tām, kā arī obligātās prasības izglītojamo pārcelšanai nākamajā klasē", [avots](#), un grozījumiem MK 02.05.2023. noteikumos Nr. 220 "Noteikumi par uzņemšanas kārtību profesionālās izglītības programmās un atskaitīšanu no tām", [avots](#). Papildu informācija pieejama lportals.lv: [avots](#).

- Sadarbības partneris – profesionālās izglītības iestāde izglītojamā individuālo atbalsta plānu izstrādās projekta "Skola – kopienā" interaktīvajā rīkā, saskaņā ar sadarbības partneriem izstrādātajām vadlīnijām projekta darbību īstenošanai⁵⁷. Tādējādi ikvienam izglītojamam saskaņā ar individuālu plānu būs iespēja pilnveidot zināšanas tajā mācību priekšmetā, kurā iepriekš bijis nepietiekams vērtējums, lai varētu nokārtot iepriekš nenokārtoto valsts pārbaudes darbu un iegūtu apliecību par vispārējo pamatzglītību, vienlaikus iegūstot dzīvei un darba tirgum noderīgas prasmes (profesionālo kvalifikāciju).

4.3. Kā izglītības iestādei sadarboties ar pašvaldību un tās iestādēm?

Sadarbības pamatprincipi

Sadarbība starp izglītības iestādi un citām institūcijām ir būtiska, lai nodrošinātu izglītojamā labbūtību un novērstu situācijas, kurās problēmas tiek risinātas novēloti. Izglītības iestādēm nav jābūt vienīgajām, kas risina izglītojamo un viņu ģimeņu grūtības. Sociālie dienesti, bāriņtiesas, ārstniecības aprūpes iestādes, tiesībsargājošās institūcijas un nevalstiskās organizācijas ir būtiski partneri profesionāla atbalsta nodrošināšanā izglītības iestādēm komplicētu situāciju risināšanā.

Efektīva starpinstitutionālā sadarbība balstās uz trim principiem⁵⁸:

- **Savlaicīgums** – problēma tiek aktualizēta, tiklīdz parādās pirmie signāli, nevis tad, kad situācija kļūst kritiska.
- **Uzticēšanās un drošība** – institūciju sadarbības mērķis ir palīdzēt, nevis vērtēt vai sodīt. Izglītības iestādes iesaiste sadarbības tīklā nenozīmē, ka tā nespēj tikt galā, bet gan to, ka tā rīkojas atbildīgi un preventīvi.
- **Kopīga atbildība** – katra iesaistītā institūcija pilda savu funkciju, ievērojot profesionālās kompetences robežas.

Izglītības iestādes uzdevums ir identificēt sociālās atstumtības un PMP risku, veikt nekavējošas darbības šo risku mazināšanai un, nepieciešamības gadījumā, nodrošināt informācijas nodošanu atbilstošajai institūcijai, par jautājumiem, kuri ir ārpus izglītības iestādes kompetences⁵⁹. Savlaicīga sadarbība palīdz novērst problēmsituācijas padziļināšanos un līdz ar to izglītojamā labbūtības pasliktināšanos, samazina izglītības iestādes personāla pārslodzi un veicina sabiedrības drošības stiprināšanu.

Svarīgi! Ir normāli, ka izglītības iestādes saskaras ar izglītojamajiem, kuru situācijas prasa papildu atbalstu. Svarīgi ir nevilcināties ar problēmas risināšanu, jo tad palīdzības sniegšana var kļūt sarežģītāka gan izglītojamajam, gan speciālistiem, grūtāk un ievērojami ilgāk risināma. Jo agrāk iestādes apmainās ar informāciju un koordinē rīcību, jo ātrāka un efektīvāka kļūst atbalsta sniegšana.

⁵⁷ Vadlīnijas pieejamas projekta tīmekļvietnē, sadaļā "Materiāli": <https://www.skola-kopiena.lv/partners>

⁵⁸ BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

⁵⁹ VISC, 2023. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē, [avots](#)

Sociālais dienests

Kāds ir sadarbības mērķis?

Sociālā dienesta galvenais uzdevums ir sniegt atbalstu izglītojamajam un ģimenei sociālo, ekonomisko un emocionālo grūtību situācijās⁶⁰. Tas ietver palīdzību, ja izglītojamajam vai ģimenei nepieciešams emocionāls atbalsts, sociālie pakalpojumi, materiālais atbalsts, sociālā rehabilitācija vai cita palīdzība, kas pārsniedz izglītības iestādes kompetenci un funkcijas. Sadarbības mērķis ir nodrošināt izglītojamā pamata vajadzības un novērst potenciālo sociālās atstumtības un PMP risku.

Kad iesaistīt sociālo dienestu?

Sociālais dienests iesaistāms, ja izglītības iestādē novērotas situācijas, kurās redzami sociāli, ekonomiski vai emocionāli riski izglītojamā dzīves vidē, piemēram:

- netiek nodrošinātas izglītojamā pamata vajadzības (ēdiens, apģērbs, miegs, higiēna);
- ir aizdomas par nolaidību, vardarbību vai sociālo atstumtību;
- atkārtoti kavējumi vai ilgstoša neiesaistīšanās mācībās;
- ģimenei ir sociālas vai finansiālas grūtības;
- vecāku līdzdalības trūkums izglītojamā dzīvē vai sadarbībā ar izglītības iestādi.

Šādos gadījumos izglītības iestādei ir pienākums informēt sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju (piemēram, policiju vai bāriņtiesu), jo pastāv aizdomas par bērna apdraudējumu vai viņa tiesību neievērošanu⁶¹.

Kā notiek sadarbība, un kurš ir atbildīgs par tās īstenošanu?

1. Riska identificēšana

Izglītības iestādes pedagogs vai atbalsta personāls fiksē novērojumus par izglītojama situāciju un pārrunā tos atbalsta komandā. Ja tiek secināts, ka situācija pārsniedz izglītības iestādes kompetenci (resursu, zināšanu vai pilnvaru līmenī), tiek sagatavota informācija sociālajam dienestam.

2. Informācijas sagatavošana un nodošana

Informācija sniedzama rakstiski, pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. pantu⁶², kas nosaka pienākumu jebkurai personai vai iestādei nekavējoties ziņot policijai, BAC, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam par likumpārkāpumu, kas vērsts pret bērnu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērna rīcībā ir priekšmeti, vielas vai materiāli vai pastāv apstākļi, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību. Rīcībai ir jāseko tās pašas dienas laikā kopš informācijas vai aizdomu identificēšanas.

Izglītības iestādei nav jāveic izglītojamā un viņa ģimenes izvērtējums (to veic profesionāli sociālie darbinieki), taču jāsniedz objektīva, faktos balstīta informācija par to, ko izglītības iestāde ir novērojusi un kādi atbalsta pasākumi jau īstenoti.

Sagatavojot informāciju sociālajam dienestam, vēlams norādīt:

⁶⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2002, [avots](#)

⁶¹ BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

⁶² Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, [avots](#)

- izglītojamā uzvedības, emocionālās vai sociālās izmaiņas (piemēram, ilgstoši kavējumi, trauksmaina uzvedība, higiēnas trūkums, sūdzības par nogurumu);
- īstenotos preventīvos un individuālā atbalsta pasākumus (piemēram, sarunas ar vecākiem, atbalsta komandas iesaiste, individuālais plāns un tajā noteikto darbību īstenošana);
- rezultātu vai tā trūkumu (piemēram, gadījumā, ja, neskatoties uz īstenotajiem pasākumiem, izglītojamā situācija nav uzlabojusies);
- datumu un kontaktinformāciju par darbinieku, kas informāciju sagatavoja;
- pievienot dokumentus (piemēram, audzinātāja piezīmes, atbalsta plāna darbības un izglītojamā un vecāku iesaiste tajos, t.sk., norunāto darbību apmeklēšana vai īstenošana, sarunu kopsavilkumi, ja tie nepieciešami konteksta saprašanai).

Šāda informācija palīdz sociālajam dienestam ātrāk izvērtēt risku, samazina vajadzību atkārtoti intervēt izglītojamo un nodrošina efektīvāku starpinstitutionālo sadarbību⁶³. Vienaļpus informācijā rekomendējam neiekļaut interpretācijas vai vērtējumus par vecākiem vai izglītojamo — tikai faktus un novērojumus, kas pamatoti ar pieredzēto izglītības iestādes vidē. Ja izglītības iestādē ir ieviests vienotais rīcības plāns, tad augstāk minēto informāciju var iesniegt kopsavilkuma un rīcības plāna formā (plašāk skatīt nodaļā 6.2. Kā organizēt informācijas apmaiņu?).

3. Sociālā dienesta darbība

Sociālais dienests pēc informācijas saņemšanas veic situācijas izvērtējumu un, ja nepieciešams, pieņem lēmumu par:

- a. ģimenes gadījuma vadību sociālā darba ietvaros;
- b. sociālo pakalpojumu un/vai materiālās palīdzības piešķiršanu;
- c. psihosociālo atbalstu vai citu pakalpojumu nodrošināšanu;
- d. sadarbību ar bāriņtiesu vai citām iestādēm.

4. Turpmākais kontakts un sadarbības principi

Izglītības iestādei jā saglabā informācijas apmaiņa un sadarbība ar sociālā dienesta sociālo darbinieku par izglītojamā situācijas attīstību, ievērojot datu aizsardzības principus. Ieteicams, lai viena persona (piemēram, sociālais pedagogs vai psihologs) ir izglītības iestādes kontaktpersona sadarbībai ar sociālo dienestu.

Labas sadarbības praksē sociālais dienests:

- **Sniedz atgriezenisko saiti:** informē izglītības iestādi par veiktajām darbībām un turpmāko rīcību plānu. Ieteicams, lai atbilde tiktu sniegta rakstveidā ne vēlāk kā mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas (vai ātrāk akūtos gadījumos). Ja sociālais dienests noteiktajā termiņā nevar sniegt atbildi, tas informē izglītības iestādi par iemesliem un plānoto atbildes sniegšanas laiku.
- **Ievēro datu aizsardzību:** Sociālajam dienestam jāievēro Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasības. Izglītības iestādes sniegtā informācija (piemēram, klases audzinātāja izvērtējums) nedrīkst tikt nodota trešajām personām bez attiecīga juridiska pamata. Ja izglītības iestāde konstatē datu aizsardzības pārkāpumu, par to jāinformē pašvaldības izglītības pārvalde.

⁶³ BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

- **Nodrošina konstruktīvu sadarbību:** Sociālajam dienestam un izglītības iestādei ir jāstrādā kā partneriem bērna interesēs, ievērojot sadarbības principus – uzticēšanos, cieņu, divvirzienu komunikāciju (sk. 3. nodaļu par sadarbības principiem).

Ja sadarbība nenotiek:

Ja sociālais dienests nesadarbojas vai nesniedz informāciju saprātīgā termiņā, pārkāpj datu aizsardzības principus, nesniedz atbildi par veiktajām darbībām, tad izglītības iestāde var vērsties:

- Pašvaldības izglītības pārvaldē, rakstveidā norādot konkrētus gadījumus un datumus, faktus uzskaitījumu (kas lūgts, kad, kāda atbilde saņemta vai nav saņemta) un ietekmi uz izglītojamā situāciju.
- Pašvaldības sadarbības grupā, ja nepieciešama individuāla gadījuma izskatīšana ar vairāku institūciju līdzdalību.

Pašvaldības izglītības pārvalde vai sadarbības grupa koordinē sadarbības problēmu risināšanu pašvaldības līmenī, nepieciešamības gadījumā iesaistot pašvaldības vadību⁶⁴.

Šāda sadarbības kārtība nodrošina, ka sociālais dienests kļūst par resursu, nevis kontroles mehānismu, un ka izglītības iestāde var koncentrēties uz savu pamatfunkciju veikšanu – mācīt un atbalstīt izglītojamos.

Sadarbības grupas

Kāds ir sadarbības mērķis?

Sadarbības grupas mērķis ir nodrošināt koordinētu, ātru un kvalitatīvu starpinstitucionālo rīcību izglītojamā labbūtības un tiesību aizsardzībā. Sadarbības grupas nodrošina, ka uz bērnu vērsta pieeja tiek īstenota reālā praksē, nevis tikai dokumentos. Tās sniedz atbalstu izglītības iestādēm situācijās, kad vecāki atsakās sadarboties vai izrāda agresiju, kā arī garantē, ka palīdzība izglītojamajam ir vienota, koordinēta un mērķtiecīga.

Sadarbības grupas sasaukšanas rezultātā ir jāvienojas par konkrētu rīcību, atbildībām un termiņiem, nodrošinot, lai atbalsts izglītojamajam tiktu sniegts ne tikai formāli, bet arī praktiski.

Sadarbības grupas nodrošina, lai institūciju atbildība uz bērnu centrētā pieejā tiktu īstenota praksē, ne tikai dokumentos, izglītības iestādes būtu drošā pozīcijā, ja vecāki atsakās sadarboties vai izrāda agresiju, atbalsts izglītojamajam tiktu sniegts vienoti, koordinēti un mērķtiecīgi.

Kad iesaistīt sadarbības grupu?

Sadarbības grupas var tikt iesaistītas vairākos gadījumos, un tie ir:

- bērna situācijā ir identificēti vairāki riski un palīdzības sniegšana prasa vairāku institūciju saskaņotu rīcību (piemēram, izglītības, sociālo un veselības risku kombinācija);

⁶⁴ VISC, 2023. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē, [avots](#)

- iepriekš īstenotie izglītības iestādes vai sociālā dienesta pasākumi ilgākā laika posmā nav devuši uzlabojumu;
- konstatēta institūciju sadarbības problēma – kāda no iesaistītajām iestādēm neveic savu uzdevumu vai sniedz tikai formālu atbalstu;
- ir nepieciešama plašāka speciālistu un institūciju iesaiste (nevalstiskās organizācijas (NVO), kas nodrošina speciālistus vai atbalstu ģimenēm vai izglītojamajiem, ārstniecības iestādes, policija u.c.);
- vecāki sistemātiski nesadarbojas ar izglītības iestādi – ignorē uzaicinājumus, nepilda vienošanos, kavē izglītojamā iesaisti atbalsta pasākumos;
- vecāku attieksme ir agresīva vai viņi draud izglītības iestādes personālam,
- vai viņu rīcība rada risku izglītojamā vai citu drošībai.

Šādos gadījumos izglītības iestāde var un tai vajag vērsties sadarbības grupā vai pašvaldības izglītības pārvaldē, kas nodrošina situācijas izvērtēšanu un koordinē rīcību, lai atbalsts izglītojamajam tiktu sniegts efektīvi, pat ja ģimene tam pretojas.

Kā notiek sadarbība, un kurš ir atbildīgs par tās īstenošanu?

1. Sadarbības grupas izveide un sastāvs

Sadarbības grupu izveido pašvaldība, un vēlams, lai tiktu veidotas divu līmeņu sadarbības grupas – stratēģiskā grupa, kura izvērtē situāciju pašvaldībā un tiekas, lai preventīvi risinātu PMP risku, un individuālo gadījumu grupa, kura risina konkrētus gadījumus. Stratēģiskā grupa sanāk uz sanāksmi vismaz reizi ceturksnī, individuālo gadījumu grupa – pēc nepieciešamības. Tās sastāvā iekļauti pārstāvji no izglītības pārvaldes, sociālā dienesta, bāriņtiesas, policijas, kā arī – pēc nepieciešamības – ārstniecības iestādes un NVO.

2. Informācijas sagatavošana un nodošana

Izglītības iestāde pirms sadarbības grupas sēdes sagatavo:

- faktu kopsavilkumu par izglītojamā situāciju (mācību sasniegumi, apmeklējums, emocionālais stāvoklis, uzvedība);
- aprakstu par veiktajiem preventīvajiem un individuālajiem pasākumiem, norādot arī, kuri bijuši veiksmīgi un kuri neveiksmīgi, un kāpēc;
- informāciju par vecāku iesaisti un sadarbības intensitāti (vai apmeklētas tikšanās, ievēroti kopīgie lēmumi, komunikācija bijusi konstruktīva);
- fiksētus gadījumus, kad vecāki bijuši agresīvi, draudējuši vai nepieļāvuši izglītojamā iesaisti atbalsta darbībās;
- priekšlikumus par to, kādus atbalsta resursus izglītības iestāde uzskata par nepieciešamiem (piemēram, ģimenes asistents, psihologs, sociālais darbinieks).

Šāda informācija ļauj sadarbības grupai ātri saprast, kurā solī, atbilstoši rīcības algoritmiem, sniegtais atbalsts ir pārtrūcis vai bijis neefektīvs, un pieņemt lēmumu par atbilstošākajiem atbalsta pasākumiem.

3. Gadījuma vadītāja noteikšana

Katrā individuālajā gadījumā sadarbības grupa **ieceļ gadījuma vadītāju** jeb personu, kas vada procesu, koordinē institūciju rīcību un seko noteikto rīcību izpildei. Par gadījuma vadītāju parasti kļūst sociālais darbinieks, bet, atsevišķos gadījumos, ja izglītības iestāde tam piekrīt, to var veikt arī psihologs vai sociālais pedagogs (vairāk

lasiet 4.2. nodaļas “Kā rīkoties izglītības iestādēm” sadaļā “Kurš vada gadījumu un kādus speciālistus iesaistīt?”, kā arī 4. tabulā).

4. Rīcības plāna izstrāde (sk. 6.2. nodaļu)

Sadarbības grupas sanāsmē tiek izstrādāts rīcības plāns, kurā norāda:

- situācijas aprakstu un problēmas būtību;
- jau īstenotos pasākumus un to rezultātus;
- katras institūcijas atbildības jomas un konkrētas darbības (t.sk. izglītojamo un vecāku darbības);
- termiņus un koordinācijas kārtību;
- turpmāko sanāsmju plānu.

Rīcības plāns regulāri tiek pārskatīts, papildināts un pielāgots atbilstoši izglītojamā situācijai un sasniegtajiem rezultātiem.

5. Loma pašvaldības līmenī

Sadarbības grupas (kvalitātes uzraudzības atbildību rekomendējam veikt stratēģiskajai sadarbības grupai) vienlaicīgi ar izglītojamo atbalstu kalpo kā kvalitātes un uzraudzības mehānisms, kurā:

- tiek vērtēta iestāžu savstarpējā sadarbība un atbalsta kvalitāte;
- tiek izskatītas situācijas, kad netiek sniegts pietiekams atbalsts;
- nepieciešamības gadījumā tiek sniegti priekšlikumi pašvaldības izglītības pārvaldei vai pašvaldības vadībai par papildu rīcību vai resursu piesaisti.

Šāda pieeja nodrošina, ka neviena izglītības iestāde nepaliek viena un var droši vērsties sadarbības grupā, ja kādas citas institūcijas rīcība kavē izglītojamā vajadzībām atbilstošas palīdzības sniegšanu.

Pašvaldības izglītības pārvalde

Kāds ir sadarbības mērķis?

Pašvaldības izglītības pārvalde ir koordinējošā iestāde starp izglītības iestādēm, citiem pašvaldības dienestiem un valsts institūcijām, kas nodrošina sistēmisku pieeju izglītojamo labbūtības un izglītības kvalitātes veicināšanai. Tās darbība balstīta uz Izglītības likuma 18. pantu⁶⁵, kas nosaka pašvaldības pienākumu nodrošināt izglītības pieejamību, kvalitāti un bērnu tiesību ievērošanu, kā arī uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”⁶⁶, kas nosaka pašvaldības atbildību par sadarbības grupu izveidi un darbības koordināciju.

Izglītības pārvaldes mērķi ir:

- nodrošināt, lai izglītības iestādēm tiktu sniegts praktisks un metodisks atbalsts izglītojamo labbūtības jautājumos;
- koordinēt pašvaldības līmenī preventīvās rīcības, rūpējoties par agrīnu sociālās atstumtības un PMP riska atpazīšanu;
- analizēt datus balstītas tendences (piemēram, izglītības iestādes apmeklējums, atbalsta pasākumi, mācību sasniegumi), kuras izmantot lēmumu pieņemšanā;

⁶⁵ Izglītības likums, 1998, [avots](#)

⁶⁶ 12.09.2017. MK noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”, [avots](#)

- sniegt atbalstu izglītības iestādēm situācijās, kad nepieciešama starpinstitutionāla rīcība vai nav panākta vienošanās starp iestādēm.

Izglītības pārvalde ir izglītības iestādes atbalsta un sadarbības centrs. Tā atbalsta izglītības iestādes sarežģītos jautājumos, stiprina to profesionālās un preventīvās spējas, un nodrošina, ka izglītojamā atbalsta sistēma pašvaldībā darbojas koordinēti. Šāda pieeja veicina uzticēšanos starp izglītības iestādēm un pašvaldību, stiprina izglītības ekosistēmas noturību un palīdz katram izglītojamajam saņemt vajadzīgo palīdzību laikus.

Kad iesaistīt izglītības pārvaldi?

Izglītības pārvalde jāiesaista gadījumos, ja:

- izglītības iestādei trūkst resursu, personāla vai kompetenču (piemēram, psihologu, sociālo pedagogu, atbalsta speciālistu) gadījuma risināšanā;
- nepieciešams metodiskais vai koordinācijas atbalsts;
- redzams, ka kāda institūcija nesniedz nepieciešamo atbalstu vai nesadarbojas izglītojamā interesēs;
- nepieciešama palīdzība preventīvu mehānismu vai centralizētu risinājumu izveidē (piemēram, datu izmantošana agrīnai riska atpazīšanai);
- izglītības iestādei ir nepieciešams atbalsts izglītības kvalitātes pilnveidē vai sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas sistēmas uzlabošanā.

Kā notiek sadarbība, un kurš ir atbildīgs par tās īstenošanu?

1. Koordinēšana un atbalsta sniegšana

Izglītības pārvalde:

- sniedz metodisko atbalstu izglītības iestādēm (piemēram, pedagogu, psihologu un sociālo pedagogu mācības, konsultācijas, labās prakses apmaiņu);
- analizē pašvaldības līmeņa tendences (piemēram, izglītības iestāžu apmeklējumu, mācību sasniegumus, riska situāciju biežumu);
- koordinē sadarbību ar citām institūcijām, lai nepieļautu atbalsta pasākumu dublēšanos vai pārtrūkšanu.

2. Starpinstitutionālās sadarbības stiprināšana

Ja izglītības iestādes atbildīgais personāls pamana, ka sociālais dienests, bāriņtiesa vai cita iestāde nesniedz nepieciešamo atbalstu, tā var rakstiski informēt izglītības pārvaldi. Pārvaldei ir pienākums šo informāciju izvērtēt un nepieciešamības gadījumā sasaukt sadarbības grupu vai vērsties pie pašvaldības vadības.

3. Preventīvās un sistēmiskās pieejas īstenošana

Izglītības pārvaldei ieteicams nodrošināt:

- vienotu preventīvo sistēmu, kas ļauj laikus pamanīt izglītojamo emocionālās, mācību vai sociālās problēmas (piemēram, ar labbūtības aptaujām vai riska indikatoru analīzi);
- centralizētu datu apkopošanu un analīzi, lai atbalsts izglītības iestādēm balstītos pierādījumos, nevis pieņēmumos;
- sadarbības mehānismus ar NVO un ārstniecības iestādēm preventīvo pasākumu īstenošanai.

4. Izglītības kvalitātes un atbalsta sistēmas stiprināšana

Pašvaldības pienākums ir veicināt pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi, nodrošināt nepieciešamo personālu un sekmēt mūsdienīgas mācību vides veidošanos.

Izglītības pārvalde koordinē šo procesu, izmantojot centralizētu metodisko atbalstu, izglītības iestāžu datu analīzi un konsultācijas, starpinstitucionālus pasākumus, kas stiprina izglītības iestāžu spēju agrīni atpazīt riskus.

Kāda informācija ir jāsagatavo izglītības iestādei?

Vēršoties izglītības pārvaldē, ieteicams sagatavot:

- faktu aprakstu par situāciju vai sistemātisku problēmu (piemēram, personāla trūkums, riska grupā esošo izglītojamo skaits, augsta kavējumu dinamika);
- informāciju par īstenotajiem pasākumiem un to rezultātiem;
- priekšlikumus, kādu atbalstu vai resursus izglītības iestāde uzskata par nepieciešamiem (piemēram, supervīzijas, papildu speciālistu piesaiste, metodiskais darbs).

Šāda strukturēta informācija palīdz izglītības pārvaldei sniegt mērķētu atbalstu un pamatot lēmumus pašvaldības līmenī.

Bāriņtiesa

Kāds ir sadarbības mērķis?

Bāriņtiesa ir pašvaldības institūcija, kuras mērķis ir aizstāvēt bērna personiskās un mantiskās intereses gadījumos, kad tās tiek apdraudētas vai netiek ievērotas⁶⁷.

Izglītības iestādes sadarbības mērķis ar bāriņtiesu ir nodrošināt, lai izglītojamā aprūpe, drošība un tiesības tiktu ievērotas gadījumos, kad ģimene to nespēj nodrošināt, veicināt savlaicīgu rīcību, ja izglītojamajam nepieciešama aizsardzība, aizgādības vai aprūpes izvērtējums, kā arī nodrošināt, lai izglītojamais saņemtu nepieciešamo palīdzību situācijās, kad izglītības iestādes vai sociālā dienesta darbinieku rīcība vairs nav pietiekama.

Bāriņtiesa ir aizsardzības mehānisms nevis sods. Tās uzdevums ir nodrošināt, lai nepilngadīgā persona tiktu pasargāta no apdraudējuma, lai vecāku rīcība vai bezdarbība neietekmētu negatīvi izglītojamā tiesības uz izglītību un attīstību, kā arī, lai izglītības iestādes darbinieki būtu aizsargāti no agresīvas vai vardarbīgas uzvedības no vecāku puses. Bāriņtiesu likuma⁶⁸ 16. pants paredz, ka bāriņtiesai ir tiesības pieprasīt informāciju no jebkuras institūcijas, ja tā nepieciešama bērna tiesību aizsardzībai, tāpēc izglītības iestādes pienākums ir sadarboties un sniegt visu pieejamo informāciju, lai izglītojamā labbūtība tiktu aizsargāta savlaicīgi un pilnvērtīgi.

Kad iesaistīt bāriņtiesu?

Bāriņtiesa ir iesaistāma, ja izglītības iestāde konstatē vai ir pamatotas aizdomas, ka:

- vecāki nenodrošina izglītojamajam pienācīgu aprūpi vai drošību (nolaidība, atstāšana bez uzraudzības, atteikšanās sadarboties atbalsta jautājumos);
- pastāv fiziskas vai emocionālas vardarbības pazīmes;
- izglītojamajam ir atkārtoti, ilgstoši kavējumi, un vecāki nesadarbojas, sniedz pretrunīgu informāciju vai izvairās no kontaktiem;
- vecāki izturas agresīvi vai draud izglītības iestādes personālam, vai viņu rīcība kavē bērna tiesības uz izglītību;

⁶⁷ Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, [avots](#); Bāriņtiesu likums, 2006, [avots](#)

⁶⁸ Bāriņtiesu likums, 2006, [avots](#)

- ģimenē ir redzami konflikti, šķiršanās vai aprūpes strīdi, kas negatīvi ietekmē izglītojamā psihoemocionālo veselību un labbūtību;
- nepieciešams pieņemt lēmumu par pagaidu aprūpi, aizgādību vai aizbildnības maiņu.

Šādos gadījumos izglītības iestādei ir tiesības un pienākums nekavējoties informēt bāriņtiesu⁶⁹, kas paredz savlaicīgu informācijas sniegšanu, ja izglītojamā tiesības vai drošība tiek apdraudēta. Rīcībai ir jāseko tās pašas dienas laikā kopš informācijas vai aizdomu identificēšanas.

Kā notiek sadarbība, un kurš ir atbildīgs par sadarbības īstenošanu?

1. Riska identificēšana

Pedagogs, audzinātājs vai atbalsta personāls fiksē situāciju, kurā izglītojamā labbūtība vai drošība ir apdraudēta, un pārrunā to ar atbalsta komandu. Ja secināts, ka nepieciešama izglītojamā tiesību aizsardzība ārpus izglītības iestādes iespējām, izglītības iestāde sagatavo informāciju bāriņtiesai.

2. Informācijas sagatavošana un nodošana

Informācija iesniedzama rakstiski, norādot:

- izglītojamo identificējošu informāciju (vārds, klase, dzīvesvieta, vecāku kontakti);
- faktus – situācijas aprakstu, izvairoties no interpretēšanas (piemēram, e-klases ieraksti, sarunu datumi, ziņojumi);
- izglītības iestādes īstenotos preventīvos un individuālos pasākumus (sarunas ar vecākiem, atbalsta komandas iesaiste, sociālā dienesta informēšana);
- novērotās apdraudējuma pazīmes (piemēram, zilumi, netīrība, bailes, trauksmaina uzvedība, vecāku agresija);
- sadarbības raksturu ar vecākiem (piemēram, vai tiek apmeklētas atbalsta sanāksmes, vai komunikācija ir bijusi agresīva, vai vecāki liedz kontaktēties izglītojamajam);
- kontaktpersonu izglītības iestādes pusē, kas var sniegt papildu informāciju.

Detalizēta, bet faktos balstīta informācija palīdz bāriņtiesai pieņemt ātrus un pamatotus lēmumus, novērš izglītojamā atkārtotu iztaujāšanu, kā arī samazina psiholoģisku slodzi⁷⁰.

3. Bāriņtiesas darbība

Pēc informācijas saņemšanas bāriņtiesa veic izvērtēšanu un, ja nepieciešams:

- uzsāk lietu par bērna tiesību aizsardzības vai aizgādības jautājumu risināšanu;
- pieņem lēmumu par pagaidu aprūpi vai drošības pasākumiem;
- iesaista sociālo dienestu, policiju vai tiesu, ja bērns ir apdraudēts;
- pieaicina izglītības iestādes pārstāvi uz sēdi, lai tas sniegtu papildinformāciju.

4. Turpmākā sadarbība

⁶⁹ Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, [avots](#); 12.09.2017. MK noteikumi Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā", [avots](#)

⁷⁰ BAC, 2024. Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem, [avots](#)

Izglītības iestādei ieteicams saglabāt regulāru saziņu ar bāriņtiesu par izglītojamā situācijas attīstību, īpaši, ja apstākļi mainās (piemēram, vecākiem atgrieztas aprūpes tiesības, izglītojamais pāriet uz citu izglītības iestādi, utt.). Šāda sadarbība palīdz nodrošināt, ka lēmumi tiek īstenoti praksē un izglītojamais saņem nepieciešamo atbalstu.

Policija

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. pants nosaka, ka katra iedzīvotāja pienākums ir sargāt visu bērnu drošību un ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērnu tiesību aizsardzības institūcijai par:

- jebkādu vardarbību pret bērnu;
- noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu;
- bērna tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu;
- aizdomām, ka bērnam ir priekšmeti vai vielas, kas apdraud dzīvību vai veselību;

Ik vienam izglītības iestādes darbiniekam ir pienākums ziņot minētajām institūcijām, ja radušas aizdomas, ka ir pārkāptas bērna tiesības.

Valsts un pašvaldības policija

Latvijā darbojas divi policijas veidi ar atšķirīgu kompetenci:

- **Valsts policija** – izmeklē noziegumus, veic kriminālprocesus, darbojas visā valsts teritorijā, nepieciešamības gadījumā - var iekļūt privātīpašumā.
- **Pašvaldības policija** – nodrošina sabiedrisko kārtību, kontrolē pašvaldības noteikumus, konstatē administratīvos pārkāpumus, darbojas konkrētās pašvaldības teritorijā, nepieciešamības gadījumā – var iekļūt privātīpašumā.

Svarīgi! Pašvaldības policija nevar izmeklēt noziegumus. Ja pašvaldības policijas vai izglītības iestādes pārstāvis konstatē noziedzīgu nodarījumu, tad nekavējoties informācija tiek nodota Valsts policijai tālākas izmeklēšanas veikšanai. Valsts policijas norādījumi ir saistoši pašvaldības policijai.

Sadarbības mērķis

Policijas mērķis sadarbībā ar izglītības iestādēm ir nodrošināt izglītojamā drošību un aizsardzību pret fizisku, emocionālu vai seksuālu vardarbību, kā arī novērst apdraudējumus izglītības iestādes vidē. Policija darbojas gan reaktīvi (reaģējot uz notikušu pārkāpumu vai apdraudējumu), gan preventīvi – sadarbojoties ar izglītības iestādēm, lai stiprinātu izglītojamo drošību un uzticēšanos valsts institūcijām.

Policija ir izglītojamo un izglītības vides drošības nodrošinātājs, nevis tikai kontroles mehānisms. Tās iesaiste palīdz nodrošināt tūlītēju aizsardzību izglītojamajam un personām apdraudējuma situācijās, novērst vardarbības vai noziedzīga nodarījuma atkārtanos, kā arī stiprināt sabiedrības izpratni, ka nepilngadīgo personu drošība ir kopīga atbildība.

Sadarbības ar policiju mērķis ir:

- iesaistīt Valsts policijas un pašvaldības policijas darbiniekus dažādos preventīvos pasākumos, tostarp lekcijās par ceļu satiksmes drošību, atkarību izraisošu vielu lietošanas kaitīgo ietekmi, vardarbības risku mazināšanu u.c.;
- aizsargāt izglītojamos no noziedzīgiem nodarījumiem, vardarbības un ekspluatācijas;

- novērst situācijas, kurās izglītojamais vai izglītības iestādes personāla drošība tiek apdraudēta;
- nodrošināt savlaicīgu reakciju, ja notikusi vai ir iespējama prettiesiska rīcība.

Kad un kam ziņot?

7. tabula. Iestāžu iesaiste atkarībā no situācijas

Situācija	Kam ziņot?	Kā?	Termiņš
Fiziska vardarbība (redzami ievainojumi, konkrēts bērna stāsts).	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties
Fiziska vardarbība (aizdomas bez skaidriem pierādījumiem).	Bāriņtiesa	Rakstveidā	Tajā pašā dienā
Seksuāla vardarbība.	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties
Emocionāla vardarbība (sistemātiska, smaga).	Bāriņtiesa un Valsts policija	Bāriņtiesai rakstveidā, policijai zvanot uz tālruni 110	Tajā pašā dienā
Emocionāla vardarbība (atsevišķi gadījumi).	Bāriņtiesa	Rakstveidā	Tajā pašā dienā
Pamešana novārtā (ilgstoša nolaidība).	Bāriņtiesa	Rakstveidā	Tajā pašā dienā
Bērns līdz 7 gadiem bez uzraudzības.	Valsts policija vai bāriņtiesa	Zvanot uz tālruni 110 vai rakstveidā	Nekavējoties
Bērns akūtā apdraudējumā (bērns ilgstoši neapmeklē izglītības iestādi un nav iespējams sazināties ar izglītojamā vecākiem).	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties
Vecāki vai citi pieaugušie izturas agresīvi, draud pedagogiem vai izglītības iestādes administrācijai.	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties
Izglītojamā prettiesiska rīcība (vardarbība, noziedzīga nodarījuma pazīmes, narkotisko vai alkohola vielu lietošana).	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110 vai vietējā iecirknī	Atkarīgs no akūtuma
Tieša vardarbības vai draudu situācija izglītības iestādē.	Valsts policija	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties

Nepieciešams nodrošināt izglītojamā piespiedu nogādāšanu drošā vietā.	Valsts policija un bāriņtiesa	Zvanot uz tālruni 110	Nekavējoties
---	-------------------------------	-----------------------	--------------

Avots: Autoru veidots, balstoties uz normatīvo aktu izpēti.

Piezīmes:

"Nekavējoties" — situācijas, kad izglītojamā vai personāla drošība ir tūlītējā apdraudējumā.

"Tajā pašā dienā" — likumā noteikts ziņošanas termiņš visām pārējām situācijām.

Fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā var un ieteicams ziņot paralēli gan policijai, gan bāriņtiesai.

Kā atšķirt aizdomas no pārliecības?

Ziņojiet Valsts policijai zvanot uz tālruni 110 nekavējoties, ja:

- redzami ievainojumi, zilumi, sasitumi, brūces vai apdegumi, ja izglītojamais nevar pārliecinoši paskaidrot kā iegūti ievainojumi vai redzami sistemātiski ievainojumi, kas nesakrīt ar izglītojamā skaidrojumu;
- izglītojamais stāsta par konkrētu fizisku vardarbību ar detaļām;
- izglītojamais baidās atgriezties mājās un min vardarbību kā iemeslu;
- ir aizdomas, ka nepilngadīgs izglītojamais ir lietojis apreibinošās vielas, vai tās tiek konstatētas pie izglītojamā izglītības iestādes teritorijā.

Ziņojiet bāriņtiesai izvērtēšanai rakstveidā, ja:

- Ir neskaidras aizdomas bez konkrētiem pierādījumiem vai pretrunīga informācija;
- Nepieciešama dziļāka situācijas izvērtēšana;
- Ir emocionāla vardarbība vai nolaidība.

Kas iesaistīt policiju emocionālas vardarbības gadījumā?

Emocionālas vardarbības gadījumā primāri ziņojiet bāriņtiesai. Valsts policiju papildus iesaistiet, ja novērtos, ka ir:

- sistemātiska un/vai smaga vardarbība, tostarp kibervardarbība (regulāri draudi, pazemošana, emocionāla mocīšana);
- rada izglītojamajam izteiktas psihoemocionālas ciešanas;
- kombinējas ar citiem apdraudējuma veidiem.

Ja ir šaubas – ziņojiet bāriņtiesai, kur izvērtēs situāciju un nepieciešamības gadījumā informēs Valsts policiju.

Kā notiek sadarbība?

1. Riska identificēšana un tūlītēja rīcība

Ja izglītības iestādē konstatēts apdraudējums izglītojamajam vai pedagogam, pirmā rīcība ir nodrošināt drošību un:

- pārtraukt kontaktu ar agresoru;
- pārvietot izglītojamo vai personālu drošā vietā;
- izsaukt policiju (110);
- ja situācija nav akūta, bet pastāv aizdomas par pārkāpumiem, izglītības iestāde informē vietējo Valsts policijas iecirkni vai nepilngadīgo lietu inspektoru.

Svarīgi! Izglītības iestādes pienākums ir rīkoties nekavējoties, negaidot "papildu pierādījumus", ja pastāv kaut mazākās aizdomas par apdraudējumu.

2. Ziņošanas process

Akūtos gadījumos zvaniet uz tālruni 110 un informējiet policiju par radušajām aizdomām, aprakstot situāciju, notikumu vai sarunu, tostarp iemeslus, kas raisījuši aizdomas par piedzīvotiem pārkāpumiem. Sniedziet pietiekamu informāciju, lai policijas pārstāvjiem būtu iespēja uzsākt izmeklēšanu vai situācijas noskaidrošanu. Atbildiet uz operatora jautājumiem un nepārtrauciet sarunu, kamēr to nav izdarījis operators. Palieciet notikuma vietā līdz policijas ierašanās (ja iespējams un droši).

Neakūtos gadījumos informāciju policijai sniedziet rakstiski vai mutiski, bet pēc tam noformējiet rakstiski, iekļaujot sekojošu informāciju:

- izglītojamā vārdu, uzvārdu, vecumu, klasi, dzīvesvietu (ja zināms);
- Īsu notikuma aprakstu — kas, kad un kur noticis, kas bijis klāt (bez interpretācijām, tikai fakti);
- izglītības iestādes veiktās darbības drošības nodrošināšanai;
- citus iesaistītos (vecāki, sociālais dienests, bāriņtiesa);
- pieejamos pierādījumus vai dokumentus (ziņojumi, e-klases ieraksti, video, sarunu fiksācijas, ja tiesiski pieļaujams);
- informāciju par iepriekšējiem līdzīgiem gadījumiem (piemēram, atkārtota vecāku agresija, draudi, vardarbība);
- kontaktpersonu, kas var sniegt papildu informāciju.

Rakstiskā forma palīdz izvairīties no pārpratumiem un nodrošina, ka policijas rīcība balstīta skaidros, pārbaudāmos faktos.

Ko nedarīt?

- Neveiciet patstāvīgu izmeklēšanu;
- Neprasiet izglītojamajam izģērbties, lai pārbaudītu iespējamus ievainojumus;
- Nefotografējiet izglītojamo bez atļaujas;
- Neapsoliet izglītojamajam, ka "viss paliks noslēpumā";
- Negaidiet, līdz būs "pilnīga pārliecība" – pietiek ar pamatotām aizdomām;
- Nemēģiniet apsūdzēt vai aizvainot vecākus, bet informējiet kompetentās iestādes.

3. Policijas darbība

Pēc informācijas saņemšanas Valsts policija:

- veic situācijas izvērtēšanu un, ja nepieciešams, uzsāk administratīvā pārkāpuma vai kriminālprocesu;
- nodrošina izglītojamā aizsardzību un drošu vidi (piemēram, nogādājot drošā vietā vai informējot sociālo dienestu);
- sadarbojas ar bāriņtiesu un sociālo dienestu, lai koordinētu turpmākos aizsardzības pasākumus;
- informē izglītības iestādi par izglītojamā procesuālo statusu, ja tas ir pieļaujams atbilstoši tiesību aktiem.

4. Sadarbība turpmākajā procesā

Izglītības iestāde turpmākajā procesā:

- Sniedz policijai papildu informāciju pēc pieprasījuma (piemēram, notikumu apraksti, liecības, dokumentācija);
- Nodrošina izglītojamajam emocionālu atbalstu un drošības sajūtu pēc incidenta;
- Sadarbojas ar sociālo dienestu un psihologu, lai mazinātu traumas sekas;

- Informē sadarbības grupu vai izglītības pārvaldi, ja situācija atkārtojas vai prasa plašāku iesaisti;
- Turpina dokumentēt notikumus iekšējā reģistrā.

Atgriezeniskā saite. Valsts policija un bāriņtiesa neziņos par izmeklēšanas gaitu (datu aizsardzības dēļ). Ja izglītības iestādei nepieciešama informācija izglītojamā atbalstam – pieprasiet oficiāli, norādot konkrēto vajadzību.

4.4. Kā izglītības iestādei sadarboties ar valsts iestādēm?

Valsts līmeņa iestādes palīdz izglītības iestādēm un pašvaldībām risināt situācijas, kurās nepieciešama metodiskā, juridiskā, veselības vai BTA kompetence, kas pārsniedz vietējās pašvaldības iespējas. Sadarbība ar valsts iestādēm nodrošina, lai problēmas netiktu risinātas izolēti, bet to risinājumi tiktu saskaņoti un atbalstīti sistēmiskā līmenī ar vienotiem standartiem, datiem un profesionālu atbalstu, ņemot vērā spēkā esošo tiesisko regulējumu.

Izglītības iestādei ir tiesības un pienākums vērsties valsts iestādēs, ja:

- pašvaldības līmenī risinājums nav pietiekams vai kavējas;
- nepieciešams metodiskais vai juridiskais skaidrojums;
- konstatēti pārkāpumi BTA, drošības vai izglītības jomā;
- nepieciešams atbalsts veselības, drošības vai emocionālās labbūtības jautājumos.

Izglītības kvalitātes valsts dienests

Kāds ir sadarbības mērķis?

IKVD nodrošina izglītības kvalitātes vērtēšanu un kontrolē izglītības procesa atbilstību Izglītības likumam, citiem izglītību regulējošiem normatīvajiem aktiem, kā arī sniedz atbalstu normatīvo aktu piemērošanā⁷¹. Izglītības iestādei ieteicams sadarboties ar IKVD, lai nodrošinātu, ka izglītības process notiek droši, kvalitatīvi un atbilstoši tiesību aktiem.

Kad vērsties IKVD?

Izglītības iestāde var vērsties IKVD, ja:

- nepieciešams skaidrojums vai konsultācija par normatīvo aktu piemērošanu (piemēram, izglītības procesa organizēšana, individuālais atbalsts, attālinātās mācības);
- situācijās, kurās vecāki vai citas institūcijas apšaubā izglītības iestādes profesionālu rīcību un nepieciešams tiesisks izvērtējums.

Kā notiek sadarbība?

Saziņa notiek rakstiski vai elektroniski, izmantojot IKVD saziņas formu vai e-adresi. IKVD var sniegt konsultāciju, veikt pārbaudi vai izvērtējumu par izglītības iestādes rīcību. Izglītības iestādei jā sagatavo faktu apraksts un pierādījumi par situāciju (dokumenti, sarakste, problēmas kopsavilkums).

⁷¹ MK 23.04.2013. noteikumi Nr. 225, Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums, [avots](#)

Valsts izglītības attīstības aģentūra

Kāds ir sadarbības mērķis?

VIAA nodrošina metodisko un profesionālās pilnveides atbalstu izglītības iestādēm, īpaši karjeras izglītībā, pedagogu izglītības kvalitātē, datu izmantošanā un Eiropas Savienības programmu ieviešanā⁷².

Kad vērsties VIAA?

Izglītības iestāde var vērsties VIAA, ja:

- nepieciešams metodiskais atbalsts pedagogiem vai atbalsta personālam (piemēram, labbūtības pieeja, datu izmantošana, karjeras izglītība, profesionālās kompetences pilnveide – kursi);
- izglītības iestāde vēlas piedalīties programmās vai projektos;
- nepieciešami dati vai rīki izglītības kvalitātes vērtēšanai (piemēram, valsts pārbaudes darbu analīze).

Kā notiek sadarbība?

Saziņa notiek ar VIAA attiecīgo nodaļu, kuras kompetencē ir apzinātā problēma izmantojot e-pastu info@viaa.gov.lv. VIAA sniedz konsultācijas, organizē mācības un koordinē datu analīzi pašvaldībām un izglītības iestādēm.

Bērnu aizsardzības centrs

Kāds ir sadarbības mērķis?

BAC nodrošina metodisko un konsultatīvo atbalstu visām iestādēm, kas iesaistītas bērnu tiesību aizsardzībā, kā arī apkopo un analizē informāciju par bērnu aizsardzības sistēmas īstenošanu Latvijā. BAC sniedz atbalstu bērnu aizsardzības jomā bērniem un uzrauga bērnu tiesību un interešu ievērošanu⁷³.

Kad vērsties BAC?

Izglītības iestādes var vērsties BAC, ja:

- nepieciešama konsultācija vai metodiska palīdzība BTA vai starpinstitutionālās sadarbības jautājumos;
- ir sarežģīts gadījums, kurā pašvaldības iestādes nevar vienoties par rīcību;
- nepieciešamas vadlīnijas vai mācību materiāls par BTA, emocionālo labbūtību vai sadarbību ar vecākiem.

Kā notiek sadarbība?

Konsultācijas pieejamas pa kontakttālruni, kas norādīts BAC tiešsaistes vietnē, vai e-pastu: bac@gov.lv. BAC var sniegt rakstisku viedokli, organizēt mācības vai koordinēt atbalstu pašvaldībai. BAC ir pieejama anonīma ziņošanas veidlapa par iespējamajiem bērnu tiesības aizsardzības pārkāpumiem. To iespējams aizpildīt BAC mājaslapā ([skatīt](#)).

⁷² MK 01.04.2025. noteikumi Nr. 207, Valsts izglītības attīstības aģentūras nolikums, [avots](#)

⁷³ MK 19.12.2023. noteikumi Nr. 784, Bērnu aizsardzības centra nolikums, [avots](#)

Tiesībsarga birojs

Kāds ir sadarbības mērķis?

Tiesībsargs uzrauga, lai **valsts un pašvaldību institūcijas ievērotu cilvēktiesības un bērna tiesības**, kā arī sniedz ieteikumus gadījumos, kad tiek konstatēta netaisnīga vai pretiesiska rīcība⁷⁴.

Kad vērsties Tiesībsarga birojā?

Izglītības iestādes var vērsties Tieši sargā birojā, ja:

- pastāv sistēmiska problēma, kuru nav iespējams atrisināt pašvaldības līmenī;
- izglītības iestāde saskaras ar tiesību interpretācijas neskaidrībām vai nepieciešams skaidrojums bērna tiesību aizsardzības jautājumos;
- izglītojamais, ģimene vai pedagogs tiek diskriminēts vai tiek netaisnīgi ierobežots.

Kā notiek sadarbība?

Rakstveida iesniegums vai e-adreses saziņa: www.tiesibsargs.lv. Tiesībsargs var sniegt rakstisku atzinumu vai ieteikumu, kā rīkoties tiesiski pareizi.

Ģimenes ārsts un ārstniecības iestādes

Kāds ir sadarbības mērķis?

Ģimenes ārsts ir primārās veselības aprūpes organizētājs, kurš izvērtē izglītojamā veselības stāvokli un nosūta pie nepieciešamajiem speciālistiem, izsniedz nosūtījumus uz diagnostiku, konsultācijām vai specializētām iestādēm un sniedz ieteikumus par individuālo mācību līdzekļu vai vides pielāgošanu.

Kad ieteikt vērsties pie ģimenes ārsta?

Izglītības iestāde var ieteikt vecākiem vai izglītojamajam sazināties ar ģimenes ārstu zemāk uzskaitītajos gadījumos (8. tabula).

8. tabula. Situācijas, kad izglītības iestāde var ieteikt vecākiem vai izglītojamajam sazināties ar ģimenes ārstu

Situācija	Kāpēc svarīgi?
Hroniski kavējumi slimības dēļ	Ģimenes ārsts var izvērtēt pamatslimību, nosūtīt pie speciālistiem, ieteikt ārstēšanu vai profilaksi, kā arī attaisnot mācību stundu kavējumus.
Pēkšņas veselības izmaiņas	Pastāvīga nogurums, biežas galvassāpes, reiboņi, apetītes zudums var liecināt par nopietnām veselības problēmām, kas var ietekmēt ne tikai mācību procesu, bet arī turpmāku dzīves kvalitāti.
Uzvedības izmaiņas, kas var būt saistītas ar veselību	Koncentrēšanās grūtībām, hiperaktivitātei, garastāvokļa svārstībām var būt medicīniski cēloņi vai pazīmes, kas liecina par vielu vai procesu atkarību.

⁷⁴ Tiesībsarga likums, 2006, [avots](#)

Situācija	Kāpēc svarīgi?
Aizdomas par redzes, dzirdes vai runas traucējumiem	Ģimenes ārsts nosūta pie attiecīgajiem speciālistiem. Atbilstoši sniegt rekomendācijas izglītības iestādei par individuālu mācību procesa pielāgošanu.
Nepieciešamība pēc individuālo mācību līdzekļu vai vides pielāgošanas	Ģimenes ārsta atzinums var pamatot īpašu sēdvietu, fizisko aktivitāšu ierobežojumus, ēdienkartes izmaiņas.
Padziļinātas diagnostikas vai speciālistu konsultāciju vajadzība	Ģimenes ārsts izsniedz nosūtījumus turpmākiem izmeklējumiem pie jomu speciālistiem (psihologa, neirologa, endokrinologa u.c.), lai pēc iespējas ātrāk varētu sniegt atbilstošu palīdzību vai ārstēšanu.

Avots: Autoru veidots, balstoties uz veikto izpēti.

Svarīgi! Izglītības iestāde nerekomendē konkrētus speciālistus vai diagnozi – tas ir ģimenes ārsta kompetencē.

Kā notiek sadarbība?

1. Nepilngadīgie izglītojamie (līdz 18 gadiem)

Sākotnējo pedagogs pamana signālus (kavējumi, veselības izmaiņas, mācību grūtības), informē vecākus un iesaka vērsties pie ģimenes ārsta.

Tālāk vecāki sazinās ar ģimenes ārstu, kurš izvērtē izglītojamā veselības stāvokli, nosūta pie nepieciešamajiem speciālistiem un izsniedz ieteikumus vai atzinumu izglītības iestādei (ja vajadzīgs). Pēc informācijas saņemšanas no ģimenes ārsta vecāki informē izglītības iestādi par ieteikumiem (piemēram, fizisko aktivitāšu ierobežojumiem).

Līdz 14 gadiem ārstēšanai vajadzīga vecāku piekrišana, savukārt no 14 gadiem izglītojamais var dot piekrišanu patstāvīgi, bet ārsts var iesaistīt vecākus, ja uzskata par nepieciešamu.

Svarīgi! Izglītības iestāde nevar tieši kontaktēties ar ģimenes ārstu bez vecāku piekrišanas. Izglītības iestāde nepieprasa medicīniskos dokumentus, ja vien tie nav nepieciešami konkrētiem mērķiem (piemēram, sporta nodarbībām). Vienlaikus Izglītības likums nosaka vecākiem pienākumu savlaicīgi sniegt izglītības iestādei informāciju par bērna veselības stāvokli un jebkādiem citiem apstākļiem, kas var ietekmēt izglītības programmas apguvi.

2. Pilngadīgie izglītojamie (18+ gadi)

Sākotnēji pedagogs pamana signālus par nerisinātām veselības problēmām un iesaka izglītojamajam vērsties pie ģimenes ārsta. Izglītojamais patstāvīgi sazinās ar ģimenes ārstu. Izglītojamais pēc saviem ieskatiem informē izglītības iestādi par ieteikumiem.

Svarīgi! Pilngadīgai personai ir tiesības uz privātumu veselības jautājumos. Izglītības iestāde nevar kontaktēties ar ģimenes ārstu bez izglītojamā

piekrišanas. Pilngadīgais pats lemj, kādu informāciju sniegt izglītības iestādei par veselības problēmām vai citiem apstākļiem, kas var ietekmēt turpmāku izglītības programmas apguvi.

Specializēti resursi

Bērnu klīniskā universitātes slimnīca (BKUS)

BKUS ir augsti specializēta terciārās aprūpes iestāde bērniem un pusaudžiem. BKUS ieteicams vērsties ar ģimenes ārsta nosūtījumu – kompleksa diagnostika, specializētu speciālistu konsultācijas vai neatliekamajos gadījumos – zvanot 113 vai tieši vērsties BKUS uzņemšanā.

BKUS Bērnu un jauniešu psihiskās veselības centrs (BJPVC)

BJPVC nodrošina specializētos psihiskās veselības pakalpojumus bērniem un jauniešiem. BJPVC ieteicams vērsties (ar ģimenes ārsta nosūtījumu), ja ir depresijas pazīmes, domas par pašnāvību, ēšanas traucējumi, smagi psihiskās veselības traucējumi vai nepieciešama stacionāra ārstēšana vai dienas stacionārs.

Kontakti:

- Adrese: Vienības gatve 45, Rīga (BKUS novietnē "Torņakalns");
- Tālrunis: 67064799 (BKUS centrālā reģistratūra).

SIA "Bērnu un pusaudžu resursu centrs" (PRC)

PRC sniedz bezmaksas konsultācijas un atbalstu veicinot vecāku un pusaudžu izpratni par bērnu un jauniešu attīstības īpatnībām, uzvedības izaicinājumiem, psihiskās veselības jautājumiem, atkarību riskiem, vardarbību un bulinga situācijām, kā arī attīsta prasmes veidot drošu, atbalstošu un cieņpilnu vidi mājās, izglītības iestādē un sabiedrībā. Mērķis ir sniegt gan teorētiskas zināšanas, gan praktiskas stratēģijas, kas ļauj gan vecākiem, gan jauniešiem savlaicīgi atpazīt problēmas un rīkoties efektīvi, saglabājot emocionālo līdzsvaru un labklājību.

Kontakti:

- Adrese: Aleksandra Čaka iela 83/85, 31/32 telpa Rīga, LV-1011;
- Tālrunis: 25737363 (krīzes situācijās);
- E-pasts: info@pusaudzucentrs.lv.

Vairāk informācija par dažādu atbalsta saņemšanu gan uzvedības un sociālās atstumtības mazināšanai, gan piedzīvotas vardarbības gadījumos, kā arī atkarību izraisīto vielu vai procesu ārstēšanai iespējams iepazīties BAC izstrādātajā ziņojumā⁷⁵ "Bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimenēm Latvijā pieejamie pakalpojumi un atbalsts".

⁷⁵ BAC, 13.10.2025. Bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimenēm Latvijā pieejamie pakalpojumi un atbalsts, [avots](#)

Svarīgi! Pirmais solis vienmēr ir vēršanās pie ģimenes ārsta. Ģimenes ārsts izvērtē situāciju un izsniedz nosūtījumu pie speciālista vai sniedz rekomendācijas turpmākām darbībām.

Izglītības iestāde nesūta izglītojamo pie speciālista un nenorāda kādu konkrētu atbalsta sniegšanas iestādi, bet rekomendē vecākiem vai izglītojamajam vērsties pēc palīdzības pie ģimenes ārsta.

Ko izglītības iestāde dara?

- Pamana un dokumentē signālus (kavējumi, uzvedības izmaiņas, mācību grūtības).
- Informē vecākus/izglītojamo.
- Iesaka vērsties pie ģimenes ārsta.
- Īsteno ģimenes ārsta ieteikumus (piemēram, fizisko aktivitāšu ierobežojumus).

Ko izglītības iestāde nedara?

- Nediagnosticē veselības stāvokli.
- Nenosūta pie speciālistiem (to dara ģimenes ārsts).
- Nesazinās ar ģimenes ārstu bez vecāku/izglītojamā piekrišanas.
- Neprasa medicīniskos dokumentus bez pamatota iemesla.

Nacionālais veselības dienests

Kāds ir sadarbības mērķis?

NVD koordinē valsts apmaksātos veselības pakalpojumus, tostarp bērnu veselības profilaksi un psihiskās veselības atbalstu⁷⁶.

Kad vērsties NVD?

Izglītības iestāde var vērsties NVD, ja:

- nepieciešama informācija par bērna veselības aprūpes pieejamību (piemēram, ģimenes ārsti, psihologi, rehabilitācija);
- nepieciešams skaidrojums par ārstniecības iestāžu pienākumiem pret bērniem;
- jāprecizē profilaktisko pārbaužu, vakcinācijas vai rehabilitācijas kārtība.

Kā notiek sadarbība?

Rakstiski vai elektroniski: info@vmnvd.gov.lv. NVD sniedz konsultācijas un metodisku atbalstu, īpaši gadījumos, kad izglītojamajam nav pieejams ģimenes ārsts vai ir apgrūtināta pakalpojuma saņemšana.

⁷⁶ MK 01.11.2011. noteikumi Nr. 850, Nacionālā veselības dienesta nolikums, [avots](#)

05

**Būtiskākie rīcības
algoritmi**

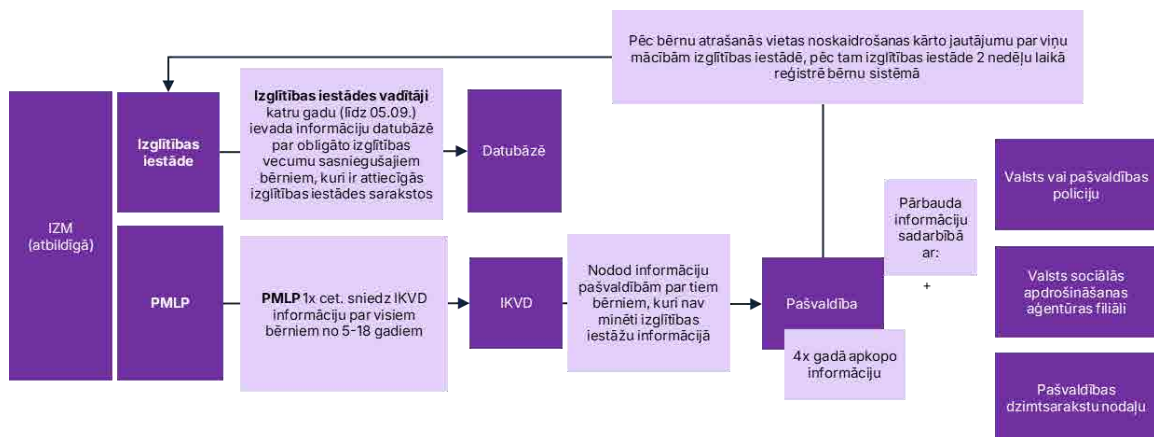
5. Būtiskākie rīcības algoritmi

Rīcības algoritmi sniedz skaidras un visām pusēm saprotamas vadlīnijas rīcībai konkrētās situācijās – kur un kā ievadīt informāciju, kā pieņemt lēmumus individuāli vai kolektīvi, un kas par ko ir atbildīgs. **Šie algoritmi kalpo kā strukturēts ietvars sadarbības procesiem**, pievienojot tiem konkrētus nosacījumus, darbību secību un atbildības sadalījumu. Papildus zemāk aprakstītajiem rīcības algoritmiem, galvenie rīcības algoritmi, lai veicinātu drošību izglītības iestādē (piemēram, vardarbības gadījumu risināšanas algoritms, vadlīnijas ģirgāšanās mazināšanai) ir norādīti IZM mājaslapā ([skatīt](#)).

5.1. Informācijas apmaiņas kārtība par bērniem, kuri ir sasnieguši obligāto izglītības vecumu

Kārtību, kādā tiek uzskaitīti un monitorēti bērni un jaunieši, kuri ir sasnieguši obligāto izglītības vecumu, bet nemācās izglītības iestādē, nosaka MK 04.08.2009. noteikumi Nr. 871 “Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība”⁷⁷. Kārtība attiecas uz izglītojamajiem obligātās izglītības vecumā. Zemāk (15. attēls, 9. tabula) sniegts kopsavilkums ar galvenajām iesaistītajām pusēm un rīcībām.

15. attēls. Process vienotas obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites informācijas sistēmas uzturēšanai valstī

Avots: Autoru veidots attēls, ņemot vērā MK 04.08.2009. noteikumus Nr. 871 “Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība”, [avots](#)

9. tabula. Informācijas apmaiņas kārtība par bērniem, kuri ir sasnieguši obligāto izglītības vecumu

Iesaistītā puse	Rīcība vai atbildība
IZM	IZM ir uzraugošā iestāde, kura ir atbildīga par vienotas obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites informācijas sistēmas uzturēšanu valstī.

⁷⁷ MK 04.08.2009. noteikumi Nr. 871 “Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība”, [avots](#)

Iesaistītā puse	Rīcība vai atbildība
Izglītības iestāde	Vispārējās izglītības iestāžu vadītājiem līdz katra gada 5. septembrim ir jānodrošina, ka Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datubāzē ir ievadīta informācija par visiem izglītojamajiem, kuri ir uzsākuši mācības izglītības iestādē. Profesionālās izglītības iestāžu vadītājiem līdz katra gada 1. oktobrim ir jānodrošina informācijas ievade VIIS par visiem izglītojamajiem, kuri uzsākuši mācības izglītības iestādē. Ja gadījumā izglītojamais uzsāk mācības mācību gada laikā, tad izglītības iestādei divu nedēļu laikā no mācību uzsākšanas VIIS datu bāzē ir jāievada informāciju par izglītojamo.
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP)	PMLP reizi ceturksnī no savu datu bāzu pieejamās informācijas (līdz kārtējā gada 1. janvārim, 1. aprīlim, 1. jūlijam, 1. oktobrim) sniedz informāciju IKVD par visiem bērniem, kuri ir sasnieguši obligātās izglītības vecumu (no 5 līdz 18 gadiem).
IKVD	IKVD reizi ceturksnī (līdz kārtējā gada 30. janvārim, 30. aprīlim, 30. jūlijam, 30. oktobrim) salīdzina PMLP un VIIS datu bāzē reģistrēto informāciju un informē pašvaldības par tiem pašvaldībā deklarētajiem bērniem, kuri ir obligātās izglītības ieguves vecumā, bet nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē.
Pašvaldība	Kad pašvaldība ir saņēmusi informāciju no IKVD par bērniem, kuri ir deklarēti pašvaldībā, bet nav uzsākuši mācības, tās pienākums ir saņemto informāciju pārbaudīt sadarbībā un komunikācijā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru, pašvaldības dzimtsarakstu nodaļu un valsts vai pašvaldības policiju, lai noskaidrotu bērna atrašanās vietu. Informācija tiek iegūta, vēršoties pie attiecīgajām institūcijām un noskaidrojot viņu sistēmās ievadīto informāciju. Pēc tam pašvaldībai ir jānodrošina, ka bērns uzsāk mācības kādā no izglītības iestādēm.

Avots: MK 04.08.2009. noteikumi Nr. 871 "Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība", [avots](#)

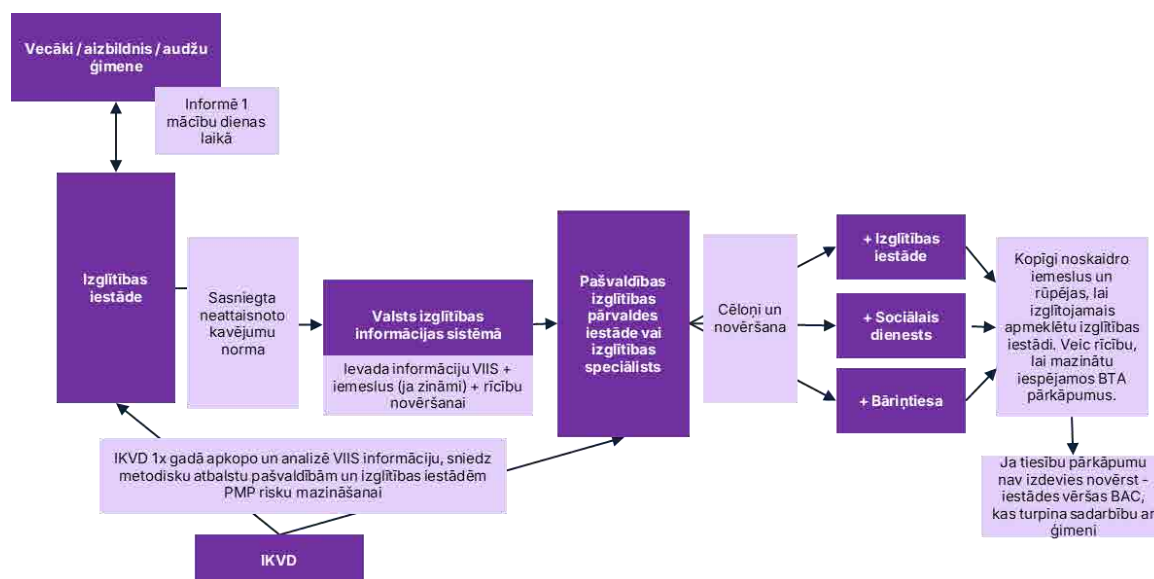
5.2. Kārtība, kādā notiek informācijas apmaiņa par mācību kavējumiem

Informācijas apmaiņu par izglītojamā kavējumiem starp izglītības iestādi un vecāku un kārtību, kādā tā notiek, nosaka izglītības iestādes vadītājs. Ja gadījumā tiek sasniegta neattaisnoto kavējumu norma, kura ir noteikta MK 01.02.2011. noteikumos Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi", tiek iesaistītas nākamās atbildīgās puses⁷⁸. Zemāk

⁷⁸ MK 01.02.2011. noteikumi Nr. 89. "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi", [avots](#)

(16. attēls) sniegts kopsavilkums par izglītojamo neattaisnoto mācību kavējumu uzraudzības kārtību.

16. attēls. Izglītojamo neattaisnoto mācību kavējumu uzraudzības kārtība

Avots: Autoru veidots attēls, ņemot vērā MK 01.02.2011. noteikumus Nr. 89. "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi", [avots](#)

16. attēlā parādītas procesā iesaistītās puses un to savstarpējo mijiedarbību. Detalizēts katras iesaistītās puses rīcības pārskats ir norādīts zemāk (10. tabula).

10. tabula. Iesaistīto pušu rīcības izglītojamo neattaisnoto mācību kavējumu uzraudzībai un mazināšanai

Iesaistītā puse	Rīcība
Izglītības iestādes vadītājs	Nosaka kārtību, kādā tiek reģistrēti mācību kavējumi (t.sk., kā uzskaita mācību kavējumus, kuru personu un kā par mācību kavējumiem informē izglītojamo vecākus, kura persona ir atbildīga par vecāku informēšanu).
Vecāks	Nekavējoties (konkrētās dienas laikā) informē izglītības iestādi, ja izglītojamais kādu iemeslu dēļ nevar apmeklēt izglītības iestādi. Vēlams, ka informācija izglītības iestādei tiek nodota līdz mācību stundu sākumam.
Izglītības iestāde	Informē vecākus par kārtību, kādā tiek īstenota mācību kavējumu uzraudzība, vecāku lomu un atbildību šajā jautājumā. Ja izglītojamais nav ieradies izglītības iestādē uz mācību sākumu vai kādu mācību stundu, ne vēlāk kā dienas laikā sazinās ar izglītojamā vecākiem. Ja izglītojamais neattaisnoti kavē 20 mācību stundas vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības līmenī – ievada informāciju VIIS, pievienojot datus par rīcību mācību kavējumu novēršanai.

Iesaistītā puse	Rīcība
	Uzsāk cēloņu izvērtējumu un sadarbojas ar pašvaldības izglītības pārvaldi un sociālo dienestu, bāriņtiesu, lai noskaidrotu padziļinātus mācību kavējuma iemeslus. Sagatavo atbalsta plānu un veic atbalsta plānā noteiktās darbības izglītības vidē kavējumu un to cēloņu mazināšanai. Informē pašvaldības kompetentās iestādes (sociālais dienests, bāriņtiesa, pašvaldības policija), ja ir aizdomas par izglītojamā tiesību pārkāpumu. Vēlams informāciju iesniegt tās pašas dienas laikā, kad radušās aizdomas. Pārskata ikgadējo IKVD Ziņojumu par mācību gadu un nepieciešamības gadījumā ņem vērā un īsteno minētos ieteikumus. Sazinās ar IKVD par metodiskā atbalsta nodrošināšanu PMP riska mazināšanas jautājumos. Ja izglītojamam ir liels skaits attaisnotu kavējumu (t.sk. ar vecāku zīmēm), kas rada aizdomas par fiktīvu attaisnojumu vai apdraud izglītības ieguves kvalitāti, izglītības iestādei ieteicams: - Iniciēt sarunu ar vecākiem, lai noskaidrotu patiesos kavējumu cēloņus un izvērtētu, vai bērnam nav nepieciešams cits mācību organizācijas veids; - Izvērtē iekšējās kārtības noteikumu ievērošanu; - Informē sociālo dienestu vai bāriņtiesu par iespējamu bērna tiesību uz izglītību nenodrošināšanu, ja vecāki sistemātiski kavē bērna izglītības ieguvi, aizbildinoties ar formāliem attaisnojumiem, bet nespēj uzrādīt objektīvus pierādījumus (ārsta zīmes).
Pašvaldības izglītības pārvaldes iestāde	Regulāri uzrauga VIIS informāciju un, ja nepieciešams, sadarbībā ar izglītības iestādi un citām pašvaldības institūcijām (sociālais dienests, bāriņtiesa), noskaidro mācību kavējuma iemeslus un koordinē to novēršanu. Sazinās ar BAC gadījumā, ja ir aizdomas par bērnu tiesību pārkāpumiem. Pārskata ikgadējo IKVD Ziņojumu par mācību gadu un nepieciešamības gadījumā ņem vērā un īsteno minētos ieteikumus. Sazinās ar IKVD par metodiskā atbalsta nodrošināšanu PMP riska mazināšanas jautājumos.
Pašvaldības sociālais dienests, bāriņtiesa, valsts vai pašvaldības policija	Sadarbojas ar pašvaldības izglītības pārvaldi, lai noskaidrotu izglītojamā neattaisnoto mācību kavējumu iemeslu. Konkrēta rīcība par to, kā mazināt kavējumus un kā iestādes var atbalstīt izglītojamo vai bērnu, var tikt noteikta sadarbības grupas ietvaros.
IKVD	Reizi gadā apkopo un analizē VIIS informāciju, sniedz metodisku atbalstu pašvaldībām un izglītības iestādēm PMP riska mazināšanai.

5.3. Drošības nodrošināšana izglītības iestādē un tās pasākumos

Kārtību, kādā izglītības iestādē un tās pasākumos ir nodrošināma drošība, nosaka MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos"⁷⁹ (turpmāk – MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474). Šī MK 22.08.2023. noteikumos Nr. 474 noteiktā kārtība nodrošina ātru risku neitralizēšanu, skaidru lomu sadalījumu, bērna labāko interešu ievērošanu un drošu, iekļaujošu vidi. Zemāk (11. tabula) sniegts kopsavilkums par galvenajām rīcībām.

11. tabula. Drošības nodrošināšana izglītības iestādē un tās pasākumos

	Posms	Rīcības un atbildīgie
A.	Preventīvā rīcība (pirms incidenta)	Izglītības iestādes vadītājs vai viņa pilnvarotā persona: - izstrādā iekšējās kārtības un drošības noteikumus un nodrošina, lai atbildīgie darbinieki, izglītojamie un vecāki ar tiem būtu pienācīgi iepazīstināti, tie būtu viegli pieejami kopā ar operatīvo dienestu kontaktinformāciju; - nosaka un uzrauga kārtību, kādā nepiederošas personas uzturas izglītības iestādē; - nepieļauj bīstamu priekšmetu ienešanu izglītības iestādes teritorijā; - nodrošina izglītojamo drošību gan ikdienas mācībās, gan izglītības iestādes rīkotajos vai atbalstītajos pasākumos, nosakot darbiniekus, kas ir atbildīgi par drošību izglītības iestādes organizētajos vai atbalstītajos pasākumos, kā arī nepieciešamo pedagogu skaitu dalībai pasākumā; - uztur ciešu sadarbību ar vecākiem, valsts un pašvaldību iestādēm un NVO bērnu tiesību un labbūtības jomā; - ne retāk kā reizi divos gados kopā ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu un Veselības inspekciju veic drošības pārbaudi un nodrošina, ka informācija par veikto pārbaudi tiek ievadīta VIIS. Pedagogi un citi darbinieki: - iepazīstina izglītojamos un vecākus ar noteikumiem; - ikdienā uzrauga noteikumu ievērošanu; - fiksē un ziņo par aizdomīgām situācijām.

⁷⁹ MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", III daļa, [avots](#)

	Posms	Rīcības un atbildīgie
B.	Operatīvā reaģēšana (incidenta brīdī). Pamanīts apdraudējums – nepilngadīgs izglītojamais apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību.	Izglītības iestādes darbinieks: • nekavējoties ziņo vadītājam vai pilnvarotajai personai. Ja jāreaģē nekavējoties un vadītājs nav klāt darbinieks rīkojas patstāvīgi (aptur bīstamo rīcību, nošķir personas, izsauc neatliekamo palīdzību/policiju) un par to iespējami īsā laikā informē vadītāju un nepilngadīgā izglītojamā vecākus. Izglītības iestādes vadītājs vai viņa pilnvarotā persona: Iekšējās procedūras: 1) izvērtē risku; 2) nekavējoties lemj par izglītojamā pārvietošanās ierobežošanu; 3) nodrošina izglītojamā, kas apdraud drošību, vai klases/grupas pārvietošanu drošā telpā un pedagoga uzraudzību, ja tas vajadzīgs, ne ilgāk kā līdz attiecīgās dienas beigām; 4) ja ir aizdomas par ieročiem, narkotikām u. tml., kas apdraud vai var apdraudēt izglītojamā vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību: • ziņo Valsts vai pašvaldības policijai un nepilngadīgā izglītojamā vecākiem; • iedarbina procedūru par izglītojamā personīgo mantu pārbaudi un pārvietošanās ierobežošanu⁸⁰: pieprasa mantu uzrādīšanu, veic pārbaudi, sastāda aktu. Tūlītēja ārējā ziņošana: 1) izglītības iestādes vadītājs vai pilnvarotā persona ziņo: • valsts vai pašvaldības policijai – ja konstatētas bīstamas vielas vai priekšmeti (ieroči, narkotikas), ja izglītojamais atrodas reibumā, kā arī par fiziskas vardarbības draudiem vai noziedzīgu nodarījumu iestādē. • Vecākiem – par katru drošības incidentu, kurā iesaistīts viņu nepilngadīgais bērns. • BAC, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam – par likumpārkāpumu, kas vērsts pret bērnu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli vai pastāv apstākļi, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību⁸¹. • BAC – ja ir aizdomas par izglītības iestādes darbinieka vardarbību pret bērnu. • Izglītības iestādes dibinātājam – par ārkārtas gadījumiem un būtisku drošības apdraudējumu iestādē.

⁸⁰ Balstoties uz MK 22.08.2023. noteikumiem Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", VI daļu, [avots](#)

⁸¹ Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, 73. pants, [avots](#)

	Posms	Rīcības un atbildīgie
C.	Pēcincidenta pasākumi	Izglītības iestādes vadītājs vai viņa pilnvarotā persona: Dokumentēšana: - sastāda aktu, ja veikta mantas pārbaudes procedūra. Atbalsta un korekcijas cikls: - sadarbībā ar vecākiem nodrošina iemeslu noskaidrošanu un atbalsta plāna izstrādi izglītojamajam, nodrošinot tā īstenošanas uzraudzību; - informē izglītības iestādes dibinātāju un vecākus par turpmākajiem sadarbības soļiem, vēlams, 2 nedēļu laikā; - ja uzlabojumu nav vai vecāki nesadarbojas, informē pašvaldību, un, ja nepieciešams, izstrādā individuālo izglītības programmas apguves plānu vai paredz izglītojamajam īslaicīgas (ne ilgāk kā līdz 1 mēnesim⁸²) attālinātās mācības.

Avots: MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", III daļa, [avots](#)

5.4. Izglītības iestādes rīcība ar vardarbību veikušo izglītojamo

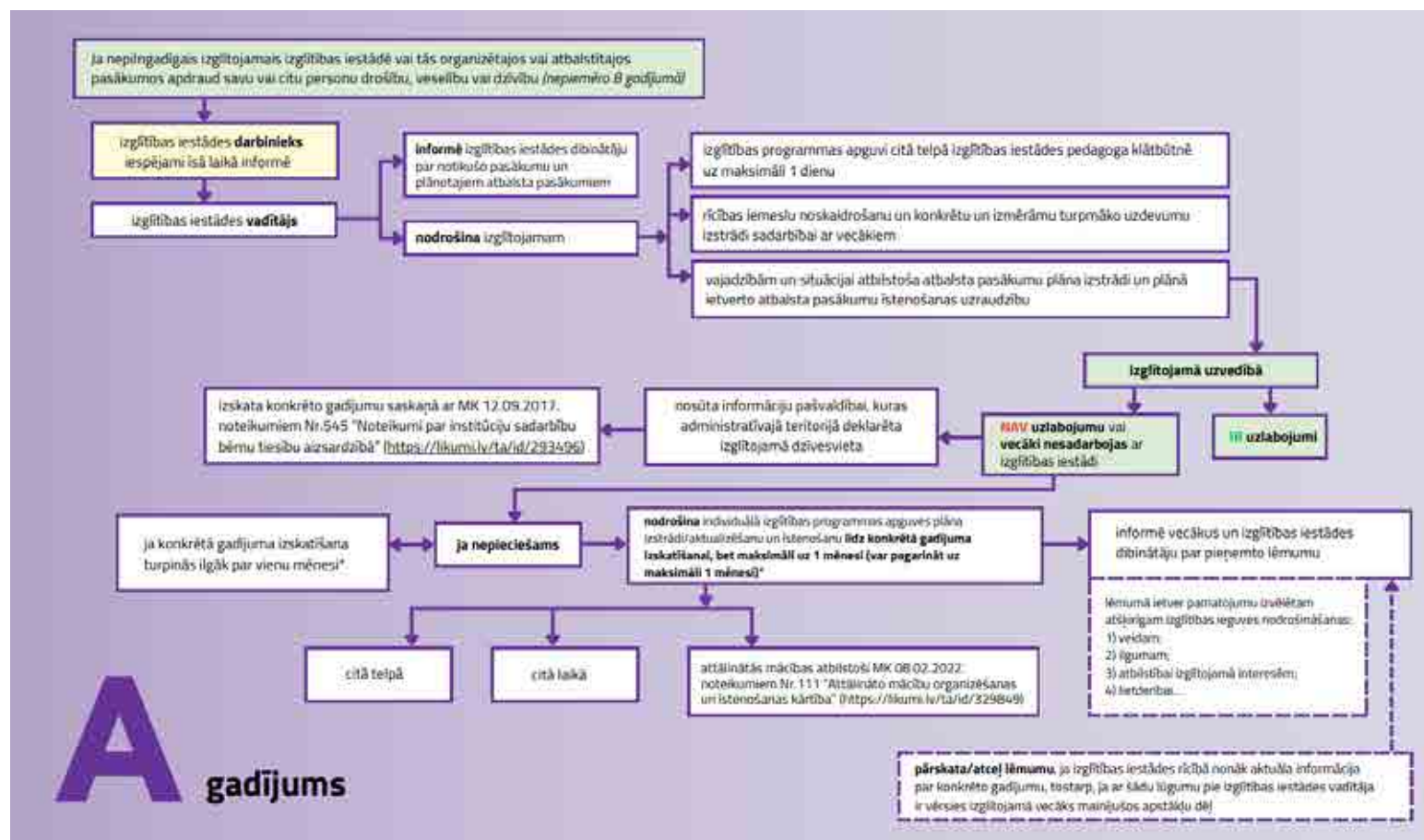
Šajā sadaļā ir ietverts IZM izstrādāts algoritms⁸³ izglītības iestādes rīcībai ar vardarbību veikušu izglītojamo, balstoties uz MK 22.08.2023. noteikumu Nr. 474 11., 12. un 13. punktiem (17. attēls, 18. attēls).

⁸² BAC, 2024. Vardarbības gadījumu risināšanas algoritms izglītības iestādē, [avots](#)

⁸³ IZM, 2025. Izglītības iestādes rīcība ar vardarbību veikušo izglītojamo, [avots](#)

A. gadījums. Ja nepilngadīgais izglītojamais izglītības iestādē vai tās organizētajos vai atbalstītajos pasākumos apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību (nepiemēro B gadījumā).

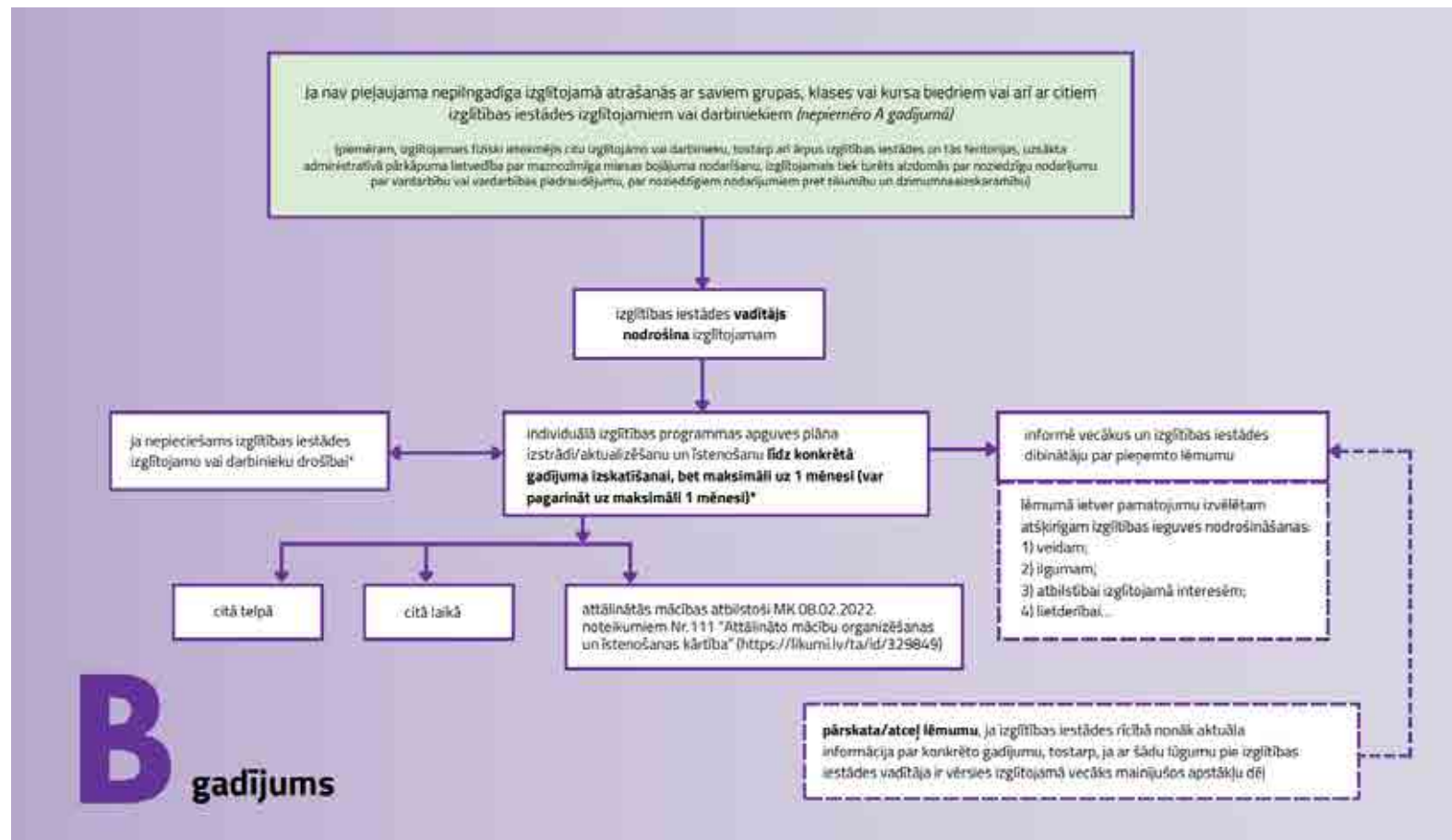
17. attēls. A gadījums.

Avots: IZM, 2025. Izglītības iestādes rīcība ar vardarbību veikušo izglītojamo, [avots](#)

B. gadījums. Ja nav pieļaujama nepilngadīga izglītojamā atrašanās ar saviem grupas, klases vai kursa biedriem vai arī ar citiem izglītības iestādes izglītojamiem vai darbiniekiem (nepiemēro A gadījumā).

18. attēls. B gadījums

Avots: IZM, 2025. Izglītības iestādes rīcība ar vardarbību veikušo izglītojamo, [avots](#)

5.5. Drošības algoritms par mantu uzrādīšanu un pārvietošanās ierobežošanu

Drošības algoritms par mantu pārbaudi un pārvietošanās ierobežošanu ir noteikts Izglītības likumā un MK 22.08.2023. noteikumos Nr. 474⁸⁴. Šis algoritms ļauj operatīvi novērst apdraudējumu un vienlaikus ievērot bērna pamattiesības (privātums, tiesības tikt informētam). Zemāk (12. tabulā) sniegts kopsavilkums par galvenajām rīcībām.

12. tabula. Drošības algoritms par mantu pārbaudi un pārvietošanās ierobežošanu

	Rīcība	Skaidrojums
1.	Saņemta informācija/ aizdomas	Darbības sākas brīdī, kad darbinieks vai izglītojamais uzzina par iespējamu bīstamu vielu vai priekšmetu ienešanu.
2.	Darbinieks informē vadītāju vai pilnvaroto personu	Ja izglītības iestādes darbiniekam vai izglītojamajam ir informācija vai pamatotas aizdomas, ka kāds izglītojamais ienesis bīstamas vielas vai priekšmetus, par to nekavējoties jāinformē vadītājs vai pilnvarota persona. Steidzamos gadījumos izglītojamais var ziņot jebkuram darbiniekam, kurš tālāk informē vadītāju.
3.	Vadītājs lemj par pārvietošanās ierobežojumu un mantu pārbaudi; informē vecākus	Vadītājs vai pilnvarota persona izvērtē saņemto informāciju un pieņem lēmumu ierobežot izglītojamā pārvietošanos (norādot atrašanās vietu) un pieprasīt personīgo mantu uzrādīšanu. Šis lēmums tiek paziņots izglītojamajam un nepilngadīgā izglītojamā vecākiem, izskaidrojot tā būtību.
4.	Pārbaude divu darbinieku klātbūtnē, vajadzības gadījumā filmējot	Ja izglītojamais piekrīt, vadītājs vai pilnvarota persona pārbauda izglītojamā uzrādītās personīgās mantas vismaz viena cita izglītības iestādes darbinieka klātbūtnē, nodrošinot izglītojamā privātumu. Pārbaudi drīkst dokumentēt ar video vai skaņas fiksācijas ierīci, iepriekš brīdinot izglītojamo. Ja izglītojamais nepiekrīt personīgo mantu uzrādīšanai un pārbaudei, vadītājs vai pilnvarota persona nekavējoties informē nepilngadīgā izglītojamā vecākus un Valsts vai pašvaldības policiju un nodrošina izglītojamā uzraudzību līdz policijas ierašanās brīdim.
5.	Ja atrasti bīstami priekšmeti – ziņo policijai, nodrošina uzraudzību	Ja pārbaudes laikā tiek konstatētas bīstamas vielas vai priekšmeti, vadītājs vai pilnvarota persona nekavējoties informē Valsts vai pašvaldības policiju un nepilngadīgā izglītojamā vecākus. Ja nepieciešams,

⁸⁴ Balstoties uz MK 22.08.2023. noteikumiem Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", VII daļu, 34.-37. p. [avots](#)

	Rīcība	Skaidrojums
		informē arī pašvaldības sociālo dienestu ⁸⁵ . Tiek nodrošināta atrasto priekšmetu izņemšana un uzglabāšana, kā arī izglītojamā uzraudzība līdz policijas ierašanās brīdim.
6.	Tiek sastādīts akts, tā eksemplāri – izglītības iestādei, vecākiem, policijai	Par pārbaudes rezultātiem valsts vai pašvaldības policija sastāda aktu. Vienu eksemplāru izsniedz izglītojamajam vai vecākiem, otru uzglabā izglītības iestādē, un trešo, ja konstatētas bīstamas vielas/priekšmeti, nodod policijai. Aktā detalizēti norāda pārbaudes gaitu un rezultātus.

Avots: MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", VI daļu, 26.-33. p., [avots](#)

5.6. Informācijas sniegšana par izglītojamā veselības stāvokli un citiem apstākļiem, kas var būtiski ietekmēt izglītības procesu

Kārtība, kādā sniedzama informācija par izglītojamā veselības stāvokli un citiem izglītības procesam būtiskiem apstākļiem, noteikta Izglītības likumā un MK noteikumos Nr. 474⁸⁶. Šī kārtība nodrošina informācijas pēctecību izglītojamajam, mainot izglītības iestādi, kā arī tiesiski korektu sensitīvo datu apstrādi, vienlaikus ievērojot bērna labākās intereses. Zemāk (13. tabulā) sniegts kopsavilkums ar galvenajiem informācijas sniegšanas posmiem, iesaistītajām pusēm un rīcībām.

13. tabula. Informācijas sniegšana par izglītojamā veselības stāvokli un citiem apstākļiem, kas var būtiski ietekmēt izglītības procesu

Posms	Atbildīgais	Galvenās rīcības
1. Sagatavošana	Izglītības iestādes vadītājs	Nosaka pilnvarotās personas, kurām rakstveidā iesniedzama informācija par izglītojamā veselības stāvokli un citiem apstākļiem, kas var būtiski ietekmēt izglītības procesu. Informē pedagogus, izglītojamos, vecākus par pilnvarotajām personām.
2. Informācijas iesniegums	Izglītojamais vai nepilngadīgā izglītojamā vecāki	Nekavējoties, pēc pieprasījuma saņemšanas, rakstiski iesniedz pilnvarotajai personai informāciju par uztura, hronisku slimību, fizisko aktivitāšu pielāgošanu vai citiem veselības/uzvedības faktoriem, kas var būtiski ietekmēt mācību procesu un jebkādam minēto apstākļu izmaiņām,

⁸⁵ Piemēram, ja konstatēts, ka izglītojamajam ir nepieciešams sociālais atbalsts vai rehabilitācija (atkarību izraisīšu vielu lietošanas gadījumā).

⁸⁶ MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", VII daļa, 34.-37. p. [avots](#)

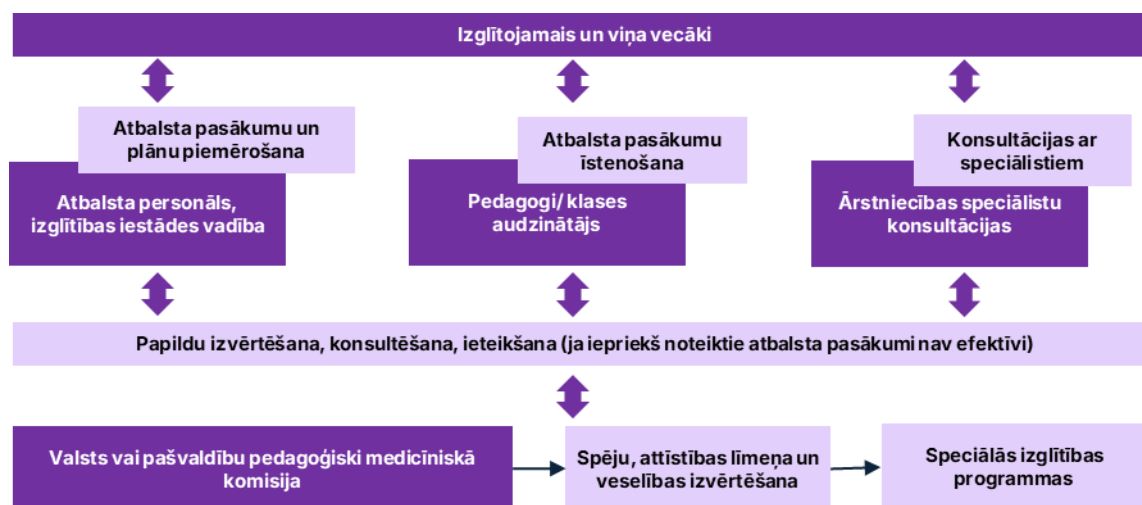
Posms	Atbildīgais	Galvenās rīcības
		pievienojot pamatojumu (ārsta ieteikumi u. tml.).
3. Reģistrācija un nodošana	Pilnvarotā persona	Reģistrē saņemto iesniegumu. Nodod izglītības iestādes vadītājam izvērtēšanai.
4. Izvērtēšana un (ja nepieciešams) atzīmes ievade VIIS	Izglītības iestādes vadītājs	Izvērtē informācijas saturu un pamatojumu. Pieņem lēmumu un veic vai neveic atzīmi VIIS par to, ka izglītības iestādes rīcībā ir minētā informācija. Ja pieņemts lēmums šādu atzīmi iekļaut VIIS – norāda tās derīguma laikposmu.
5. Monitorings un aktualizācija / atcelšana	Izglītības iestādes vadītājs	Pastāvīgi seko līdzi vai apstākļi ir mainījušies . Mainoties apstākļiem, nekavējoties atjauno vai dzēš VIIS veikto atzīmi.
6. Izglītības iestādes maiņas gadījums	Jaunās izglītības iestādes vadītājs	Pārbauda VIIS, vai pie izglītojamā ir atzīme par veselības/ psihoemocionālajiem apstākļiem. Ja atzīme VIIS tiek konstatēta, rakstveidā pieprasa iepriekšējai izglītības iestādei aktuālo informāciju un īstenoto atbalsta pasākumu aprakstu. Integrē saņemto informāciju izglītojamā lietā, pielāgo mācību procesu un atbalsta pasākumus, veic jaunu VIIS atzīmi, precizējot piemērošanas periodu.

Avots: MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", VII daļa, 34.-37. p. [avots](#)

5.7. Individuālo plānu veidošana

Šajā nodaļā aprakstīta **ieteicamā rīcība, kā nodrošināt izglītojamajam piemērotākos atbalsta pasākumus izglītības iestādē**. Zemāk (19. attēlā) ir norādīta rīcības shēma atbalsta pasākumu nodrošināšanai izglītības iestādē, savukārt tabulā (14. tabula) ir sniegts apraksts par rīcības shēmu un veicamo soļu secību.

19. attēls. Rīcības shēma atbalsta pasākumu nodrošināšanā izglītības iestādē

Avots: KPMG veidots attēls, ņemot vērā VISC, 2020. Rīcības shēma atbalsta pasākumu nodrošināšanai izglītības iestādēs, [avots](#) Nav ietverta informācija par dažādu Eiropas Savienības finansēto projektu sniegto atbalstu, jo to darbība ir terminēta.

14. tabula. Atbalsta pasākumu sniegšanas soļi izglītības iestādē

Posms	Veicamā darbība
1.	Tiek novērotas bērna uzvedības izmaiņas, psiholoģiskās, sociālas vai mācību grūtības.
2.	Izglītības iestādes pedagogi un vecāki veic pirmo sarunu ar izglītojamo.
3.	Pedagogi veic pedagoģisko novērtējumu, pēc nepieciešamības konsultējoties ar atbalsta personālu. Atbalsta personāls nosaka atbalsta pasākumus, individuālo plānu. Visas puses sadarbojas, lai atrastu problēmas cēloni.
4.	Izglītības iestāde (pedagogi, atbalsta personāls un izglītības iestādes administrācija) vienojas ar vecākiem par turpmāko atbalsta sniegšanu.
5.	Ja nepieciešams, izglītības iestāde var ieteikt vecākiem paralēli jau noteiktajiem atbalsta pasākumiem, konsultēties ar ģimenes ārstu un citiem speciālistiem (neirologs, psihiatrs, logopēds u.c.), lai izvērtētu bērna vispārējo veselības stāvokli.
6.	Ja ir saņemts ieteikums no ārstniecības personāla par izglītības pieejas pielāgošanu, vecāki informē izglītības iestādi. Izglītības iestāde lemj par atbalsta pasākumu piemērošanu.
7.	Ja situācija nemainās un noteiktie atbalsta pasākumi nesniedz mācību sasnieguma uzlabošanai un sociāli emocionālo prasmju attīstību, tad izglītības iestāde informē vecākus par nepieciešamību apmeklēt pašvaldības / valsts pedagoģiski medicīnisko komisiju, kura izvērtē un sniedz atzinumu par bērnam atbilstošāko izglītības programmu un atbalsta pasākumiem, kas tālāk var paredzēt individuālā izglītības programmas apguves plāna

Posms	Veicamā darbība
	izstrādī ⁸⁷ . Ja vecāki nepiekrīt sadarbībai par turpmāko rīcību nepieciešams lemt pašvaldības sadarbības grupā.

Avots: KPMG, ņemot vērā VISC, 2020. Rīcības shēma atbalsta pasākumu nodrošināšanai izglītības iestādēs, [avots](#)

5.8. Rīcība algoritms ņirgāšanās jeb bulinga gadījumu risināšanai

VM 2023. gadā izstrādāja divas **Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai** – pirmsskolas un sākumskolas izglītības iestādēm, un pamatskolas, vidusskolas un profesionālās vidējās izglītības iestādēm, kā arī rekomendācijas vecākiem⁸⁸. Šīs vadlīnijas un rekomendācijas ir noderīgs rīks gan izglītības iestāšu personālam, gan vecākiem, lai saprastu, kā rīkoties ņirgāšanās gadījumā un kādai ir jābūt rīcību secībai.

ņirgāšanās mazināšana izglītības iestādē sākas ar preventīves nodrošināšanu. **Izglītības iestādēs ir ieteicams veidot ņirgāšanās prevencijas komandu**. Tās ikdienas pienākums būtu īstenot **Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai izglītības iestādē**, nodrošināt paredzēto aktivitāšu īstenošanu un novērtēšanu, kā arī iepazīstināt visus izglītības iestādes darbiniekus, vecākus un izglītojamos ar Vadlīniju ņirgāšanās mazināšanai saturu un palīdzēt risināt krīzes situācijas⁸⁹.

Nākamais solis ir **veikt esošās situācijas novērtēšanu izglītības iestādē**, noskaidrojot izglītojamo domas un sajūtas par izglītības iestādes drošību un savu labbūtību, kā arī izglītības iestādē izveidot anonīmu ziņošanas veidu par iespējamo vardarbību^{90,91}. Situācijas iepriekšēja novērtēšana ļaus efektīvāk pielāgot nepieciešamos pasākumus, lai mācītu izglītojamos par vardarbības un ņirgāšanās izraisītām sekām.

Vadlīniju īstenošana rekomendē dažāda veida preventīvas pasākumu ieviešanu un īstenošanu katrā izglītības iestādē, t.sk. arī dažādu pretņirgāšanās programmu, piemēram KiVa.

Zemāk (15. tabulā) ir norādīts rīcības algoritms, ja izglītības iestādē tiek konstatēts ņirgāšanās gadījums.

15. tabula. Rīcības algoritms, ja izglītības iestādē tiek konstatēts ņirgāšanās gadījums

Posms	Veicamā darbība
1.	Jebkurš izglītības iestādes darbinieks, pamanot ņirgāšanos izglītības iestādē, tūlītēji rīkojas un iejaucas situācijā – uzrunājot un izšķirot pāridarītāju, upuri un vērotājus
2.	Iesaistītajiem pedagogiem ir jāpārliedz par to, ka upuris ir drošībā un jāsniedz tam nepieciešamais psiholoģiskais un praktiskais atbalsts

⁸⁷ VISC, 2020. Rīcības shēma atbalsta pasākumu nodrošināšanai izglītības iestādēs, [avots](#)

⁸⁸ VISC, 2023. Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai, [avots](#)

⁸⁹ VISC, 2023. Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai, pamatskolas un vidusskolas izglītības iestādēs", 36 - 37 lpp., [avots](#)

⁹⁰ Datu ievākšanai izglītības iestādes var izmantot tādas rīkus kā Edurio aptaujas, EMU:skola digitālo atbalsta rīku vai citus rīkus

⁹¹ VISC, 2023. Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai, pamatskolas un vidusskolas izglītības iestādēs", 38 – 40 lpp., [avots](#)

Posms	Veicamā darbība
3.	Izglītības darbinieks, kurš ir konstatējis ģirgāšanās gadījumu par to informē iesaistīto izglītojamo klases audzinātājus, iesaistot viņus sarunu vadīšanā
4.	Bez pāridarītāja klātbūtnes pedagogiem ir jāveic pārrunas ar izglītojamo par notikušo. Pēc tam situācija ir jāpārrunā ar vērotājiem un pašu pāridarītāju.
5.	Ja kādā no sarunu posmiem pedagogam rodas sajūta, ka viņš nespēs tikt galā ar situāciju, viņam ir jāvērsas pie izglītības iestādes sociālā pedagoga vai psihologa, vai ģirgāšanās prevencijas komandas (ja tāda izglītības iestādē ir izveidota).
6.	Klases vai grupas audzinātājs informē izglītības iestādes vadītāju un iesaistīto izglītojamo vecākus par konflikta vai ģirgāšanās situāciju
7.	Sarežģītos gadījumos ir jāveido sanāksme ar izglītības iestādes vadītāju, ģirgāšanās prevencijas komandu un iesaistīto izglītojamo vecākiem, kopīgi meklējot risinājumu, kā arī pārrunājot notikušo ar izglītojamajiem
8.	Kad situācija ir veiksmīgi atrisināta, izglītības iestādes personālam ir jāturpina vērot situāciju, īstenot preventīvus pasākumus, t.sk. mācīt izglītojamos par cieņpilnu un pozitīvu komunikāciju veidošanu, atgādina par ģirgāšanās sekām u.c.
9.	Pēc ģirgāšanās gadījuma izglītības iestādei ir jāuzrauga izglītojamo situācija un jānoskaidro vai nav notikusi atkārota ģirgāšanās. Nepieciešamības gadījumā pēc 1-2 nedēļām ir jāveic atkārtotas pārrunas. Ja atkārtotas pārrunas nepalīdz, izglītības iestāde var vērsties pašvaldības izglītības pārvaldē vai sadarbības grupā, lai saņemtu konsultāciju par gadījuma risināšanu.

Avots: VISC, 2023. Vadlīnijas ģirgāšanās mazināšanai, pamatskolas un vidusskolas izglītības iestādēs", [avots](#)

5.9. Vispārējais algoritms izglītības iestādes darbinieka rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība

Šajā sadaļā ir ietverts IZM izstrādātais vispārējais rīcības algoritms⁹² izglītības iestādes darbinieka (izglītības procesa īstenošanā iesaistītās personas) rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība, ievērojot Izglītības likumā un likumā "Par policiju" noteikto (16. tabula).

16. tabula. Vispārējais algoritms izglītības iestādes darbinieka rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība

Iesaistītā puse	Rīcības
Izglītības procesa īstenošanā iesaistītā persona	Izglītības procesa īstenošanā iesaistītā persona informē par vardarbību izglītības iestādes vadītāju.

⁹² IZM, 2025. Vispārējais algoritms izglītības iestādes darbinieka (izglītības procesa īstenošanā iesaistītās personas) rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība, [avots](#)

Iesaistītā puse	Rīcības
Izglītības iestādes vadītājs	Izglītības iestādes vadītājs pēc tam, kad ir saņemta informācija par vardarbību: • izvērtē saņemto informāciju par vardarbību pret izglītības procesa īstenošanā iesaistīto personu; • informē izglītības iestādes dibinātāju; • risina situāciju izglītības iestādē.
Izglītības iestādes dibinātājs	Izglītības iestādes dibinātājs pēc tam, kad no izglītības iestādes vadītāja saņemta informācija par vardarbību pret izglītības procesa īstenošanā iesaistīto personu: • nodrošina šīs informācijas izvērtēšanu; • ja nepieciešams, iesniedz to tiesībaizsardzības institūcijām; • sniedz atbalstu situācijas risināšanai izglītības iestādē.

Avots: IZM, 2025. Vispārējais algoritms izglītības iestādes darbinieka (izglītības procesa īstenošanā iesaistītās personas) rīcībai, ja pret viņu ir pieļauta vardarbība, [avots](#)

Izglītības procesa īstenošanā iesaistītajai personai vardarbības gadījumā ir tiesības saņemt izglītības iestādes vadītāja un dibinātāja atbalstu!

Izglītības procesā iesaistītajai personai ir tiesības vērsties policijā, ziņojot par vardarbību, kā arī par iespējamām draudiem un uzmācīgu vajāšanu. Atbildību par šādiem pārkāpumiem regulē Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Šī likuma 11¹. pants "Pret personu vērsta agresīva uzvedība"⁹³) nosaka, ka **par agresīvu, pret citu personu vērstu uzvedību, kas traucē tās mieru un izpaužas kā:**

- 1) draudi radīt kaitējumu personas vai tās tuvinieku veselībai vai dzimumneaizskaramībai, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt īstenoti;
- 2) mantisko interešu apdraudējums, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt īstenoti;
- 3) personas uzmācīga vajāšana, kas izpaužas kā personas izsekošana, novērošana vai nevēlama, uzbāzīga un traucējoša saziņa ar šo personu,

soda ar naudas sodu no četrpadsmit līdz simt naudas soda vienībām.

Savukārt, ja notikusi **fiziska ietekmēšana**, šī paša likuma 12. pants ("Maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšana") **paredz, ka:**

"(1) Par maznozīmīga miesas bojājuma, tas ir, miesas bojājuma, kas izraisījis īslaicīgas, maznozīmīgas sekas, bet nav izraisījis veselības traucējumu vai vispārējo darbības zaudējumu, nodarīšanu piemēro naudas sodu no četrdesmit divām līdz simt naudas soda vienībām."

⁹³ Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā, 2020, [avots](#)

Atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, ir paredzēta Krimināllikumā!

5.10. Rīcība izglītojamo izdarītu pārkāpumu gadījumā: izglītības iestādes un pašvaldības sadarbības grupas loma⁹⁴

Šajā sadaļā ir aprakstīts ieteicamais rīcības algoritms situācijās, kad izglītojamā rīcība ir prettiesiska⁹⁵ vai rada nopietnus draudus. Algoritms ir paredzēts, lai nodrošinātu savlaicīgu un koordinētu rīcību, ievērojot katras institūcijas kompetences robežas.

1. posms. Rīcība izglītības iestādē (līdz ziņošanai kompetentajām iestādēm)

1. **Draudu novēršana un drošības nodrošināšana.** Pirmā un galvenā rīcība ir pārtraukt prettiesisko darbību un nodrošināt visu iesaistīto personu drošību, vadoties pēc algoritma, kas aprakstīts sadaļā "Drošības nodrošināšana izglītības iestādē un tās pasākumos".
2. **Incidenta dokumentēšana.** Izglītības iestāde (piemēram, klases/grupas audzinātājs, sociālais pedagogs) sagatavo ziņojumu par notikušo, fiksējot laiku, vietu, apstākļus un iesaistītās personas.
3. **Ziņošana atbildīgajām institūcijām.** Izglītības iestādes vadītājs **nekavējoties ziņo** Valsts vai pašvaldības policijai par notikušo. Ja nepieciešams⁹⁶, tiek informēts arī sociālais dienests un bāriņtiesa. **Ar šo brīdi izglītības iestāde vairs nevada procesu, bet kļūst par sadarbības partneri un turpina sniegt mērķtiecīgu atbalstu sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai.**

2. posms. Sadarbība ar tiesībsargājošajām iestādēm un administratīvo komisiju

Pēc tam, kad par pārkāpumu ir ziņots policijai, sākas administratīvā pārkāpuma process, ko vada un koordinē citas institūcijas. Izglītības iestādes un sadarbības grupas loma šajā posmā ir sniegt visu nepieciešamo informāciju un atbalstu.

1. **Pārkāpuma fiksēšana un lietas ierosināšana.** Likumpārkāpumu fiksē un administratīvā pārkāpuma procesu⁹⁷ uzsāk **Valsts vai pašvaldības policija**. Pēc sākotnējās informācijas apkopošanas policija sagatavo un nosūta lietas materiālus izskatīšanai **pašvaldības administratīvajai komisijai**.
2. **Izvērtējuma veikšana.** Saņemot lietas materiālus, **pašvaldības administratīvā komisija** sadarbībā ar citām iestādēm veic izglītojamā individuālās situācijas izvērtēšanu. Lai pieņemtu pamatotu lēmumu, komisija var pieprasīt papildu dokumentus, t.sk. **raksturojumu no izglītības iestādes un izziņu no sociālā dienesta par bērna sadzīves apstākļiem**. Šis posms ir būtisks, lai izprastu bērna rīcības patiesos cēloņus.

⁹⁴ Rīcības algoritms veidots, pamatojoties uz BAC 2025. gada vadlīnijām "Vadlīnijas institūcijām, kuras par bērnu izdarītiem pārkāpumiem ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpuma procesu", [avots](#)

⁹⁵ Piemēram, likumpārkāpumi, noziegumi (zādzība, laupīšana, vardarbība), ļaunprātīga agresivitāte, sociālo normu pārkāpumi.

⁹⁶ Sociālo dienestu – ja incidentā iesaistītajam bērnam ir nepieciešams sociālais atbalsts, materiāls atbalsts vai rehabilitācija (piemēram, atkarību izraisīšu lietošanas gadījumā) vai ir indikācijas par sociālo problēmu loku ģimenē.

Bāriņtiesu – ja vecāki nav sasniedzami, atsakās sadarboties vai nenodrošina bērna pārstāvību un aizsardzību.

⁹⁷ Administratīvā pārkāpuma procesu var uzsākt bērniem no 14 gadu vecuma.

3. **Lēmuma pieņemšana.** Pēc gadījuma izvērtēšanas **pašvaldības administratīvā komisija** (vai tās bērnu lietu apakškomisija) pieņem lēmumu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa vai, izņēmuma gadījumos, soda piemērošanu. Komisijas sēdē var tikt pieaicināti izglītības iestādes, sociālā dienesta un citu institūciju pārstāvji, lai sniegtu viedokli.

Profilakses lietas iekārtošana un uzvedības sociālās korekcijas programma: ja bērns ir izdarījis atkārtotus pārkāpumus, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības, kā arī citos Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. panta gadījumos, pašvaldība (visbiežāk pašvaldības sociālais dienests vai policija) iekārto profilakses lietu un izstrādā bērnam uzvedības sociālās korekcijas programmu.

06

**Izmantojamie resursi
un rīki**

6. Izmantojamie resursi un rīki

6.1. nodaļā ir apkopoti būtiskākie resursi, metodiskie ieteikumi un vadlīnijas, kas saistītas ar sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu. 6.2. nodaļā ir aprakstīta ieteicamā gadījumu vadības pieeja un praktisks rīks, ko var izmantot efektīvai gadījumu vadībai (Rīcības plāns) un kas ir veidots, balstoties uz starptautisko labo praksi.

6.1. Būtiskākās vadlīnijas, metodiskie ieteikumi un materiāli

Zemāk uzskaitītas būtiskākās vadlīnijas, metodiskie ieteikumi un materiāli, kas būs noderīgi sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā (17. tabula).

17. tabula. Būtiskākās vadlīnijas, metodiskie ieteikumi un materiāli

Materiāls	Izmantošana
Starpinstitūciju sadarbība, vadlīnijas atbalsta sniegšanā	
Vadlīnijas izglītības iestādēm valsts un pašvaldību resursu atbalsta sniegšanā bērniem un jauniešiem ar sociālās uzvedības novirzēm un atkarības problēmām efektīvā izmantošanā (skatīt , BAC, 2023. gads)	Kam? Izglītības iestāžu vadītājiem, pedagogiem un atbalsta personālam. Kas? Efektīvi risinājumi palīdzības sniegšanā izglītojamajiem.
Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām (skatīt , Projekts "PuMPuRS", 2019. gads)	Kam? Vecākiem, izglītības iestādēm, pašvaldībām. Kas? Ieteikumi sadarbības veidošanā un komunikācija starp vecākiem un bērniem, izglītības iestādēm, pašvaldībām un vietējo kopienu.
Atbalsta pasākumi (atbalsta personāls, individuāli plāni, iekļaujoša mācību vide)	
Ieteikumi pārejai no pirmsskolas uz 1. klasi (skatīt , VIAA, 2025. gads)	Kam? Pedagogiem, izglītības iestādes vadītājam un administrācijai, vecākiem. Kas? Praktiski ieteikumi, kā veidot atbalstošu, drošu un attīstošu vidi, kurā izglītojamais var pilnvērtīgi apgūt zināšanas un prasmes.
Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem (skatīt , VIAA, 2025. gads)	Kam? Pašvaldībām un izglītības iestādēm. Kas? Vadlīnijas pielāgotai atbalsta sniegšanai sociālās atstumtības un PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem.
Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai"	Kam? Pašvaldībām, izglītības un sociālās jomas speciālistiem un citām iesaistītajām pusēm.

Materiāls	Izmantošana
(8.3.4.0/16/I/001) (skatīt , IKVD, 2023. gads)	Kas? Vadlīnijas koordinētai PMP riska identificēšanai, individuālo atbalsta pasākumu plānošanai un īstenošanai.
Atbalsta pasākumu nodrošināšana izglītības iestādēs (skatīt , VISC, 2023. gads)	Kam? Pedagogiem un atbalsta komandu speciālistiem. Kas? Ieteikumi palīdzības organizēšanai izglītojamajiem, kuri saskaras ar mācību grūtībām.
Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē (skatīt , VISC, 2023. gads)	Kam? Izglītības iestāžu atbalsta komandām. Kas? Ieteikumi efektīva pedagoģiskā darba organizēšanai izglītojamajiem ar dažādām mācību vajadzībām.
Individuālā izglītības programmas apguves plāna sastādīšana un īstenošana (skatīt , VISC, 2022. gads)	Kam? Pirmsskolas/pamatskolas un speciālās izglītības iestāžu pedagogiem un atbalsta personālam. Kas? Ieteikumi individuālā pedagoģiskā darba plānošanai izglītojamajiem, kuriem ir daudzveidīgas vajadzības.
Skola katram bērnam: ieteikumi iekļaujošas izglītības īstenošanai (skatīt , VISC, 2021. gads)	Kam? Izglītības iestāžu personālam. Kas? Metodiskie materiāli iekļaujošas izglītības īstenošanai.
Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā (skatīt , Latvijas Republikas Saeima, 2020. gads)	Kam? Visiem izglītības jomā iesaistītajiem speciālistiem. Kas? Esošās situācijas raksturojums Latvijā par situāciju iekļaujošas izglītības jomā attiecībā uz bērniem ar speciālām vajadzībām.
www.uzvediba.lv mājaslapā pieejami bezmaksas resursi un informācija par iekļaujošas vides veidošanu, ņirgāšanās mazināšanu, darba metodēm ar izglītojamajiem (skatīt , Uzņēmums SIA "OUT LOUD")	Kam? Pedagogiem, atbalsta personālam, vecākiem. Kas? Bezmaksas resursi un informācija par iekļaujošas vides veidošanu, darbu ar izglītojamajiem ar uzvedības traucējumiem, vecāku un pedagogu atbalsta iespējām (sadaļā "Lasītava").
Metodiskais materiāls pedagogiem darbam ar izglītojamajiem ar jauktiem attīstības traucējumiem (VISC, 2013. gads)	Kam? Pedagogiem, izglītības iestādēm. Kas? Ieteikumi darbā ar izglītojamajiem ar dažādām mācīšanās vajadzībām, t.sk., pazīmes, kā atpazīt, ka izglītojamajam ir kādi no attīstības traucējumiem.
BTA un vardarbības mazināšana	

Materiāls	Izmantošana
Vadlīnijas institūcijām, kuras par bērnu izdarītajiem pārkāpumiem ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpuma procesu (skatīt , BAC, 2025. gads)	Kam? Institūcijām, kuras par bērnu izdarītajiem pārkāpumiem ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpuma procesu. Kas? Vadlīnijas, kā rīkoties gadījumā, ja nepilngadīga persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu.
Vardarbības gadījumu risināšanas algoritms izglītības iestādēs (skatīt , BAC, 2024. gads)	Kam? Vispārējo un profesionālās izglītības iestāžu personālam. Kas? Informācija par vardarbības prevenciju, tās nozīmību un gadījumu risināšanu.
Vadlīnijas ģirģāšanās mazināšanai (pirmsskolai un sākumskolai ; pamatskolai un vidusskolai/profesionālajai izglītības iestādei ; rekomendācijas vecākiem , VM, 2023. gads)	Kam? Vispārējo un profesionālās izglītības iestāžu personālam un vecākiem. Kas? Vadlīnijas par ģirģāšanās prevenciju, mazināšanu un rīcību izglītības vidē.
Vadlīnijas izglītības iestādēm bērnu tiesību aizsardzībā (skatīt , BAC, 2019. gads)	Kam? Izglītības iestādes personālam. Kas? Vadlīnijas BTA jautājumos (drošas ārējās un iekšējās vides radīšana, iekšējās kārtības noteikumu izstrāde).
Instrumenti agresīvas uzvedības izpratnei klasē (skatīt , SIA "OUT LOUD" un BAC)	Kam? Vecākiem, pedagogiem, atbalsta personālam, citiem speciālistiem. Kas? Instrumenti (metodoloģija un darba lapas ar funkcionālo analīzi, ABC shēma, pašrefleksijas un pašanalīzes lapas par uzvedību konflikta gadījumā.) uzvedības izaicinājumu izpratnei izglītības iestādē un ārpus tās.
Vispārējs algoritms izglītojamā vecāka / likumiskā pārstāvja rīcībai, ja ir aizdomas par pedagoga / izglītības iestādes darbinieka pieļauto vardarbību pret izglītojamo (skatīt , IZM)	Kam? Vecākiem, kā arī pedagogiem, atbalsta personālam, kas konsultē vecākus. Kas? Ieteikumi rīcībai, ievērojot Izglītības likumā un Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kā arī likumā "Par policiju" noteikto.
Atkarību profilakse	
Atkarību profilakses rīcības plāna izstrādāšana, īstenošana un uzraudzība izglītības iestādēs (skatīt , VM, 2023. gads)	Kam? Izglītības iestādēm, vecākiem, citām iesaistītajām pusēm. Kas? Informatīvs materiāls par atkarību profilakses un atbalsta pasākumiem nepilngadīgām personām.

Materiāls	Izmantošana
Veselīgas nākotnes programma (skatīt , PRC, 2023. gads)	Kam? Intervences programmu vadītājiem un tiem, kuri ikdienā strādā ar jauniešiem vecumā no 13 līdz 15 gadiem un ar paaugstinātu atkarību izraisītu vielu lietošanas radīto veselības traucējumu risku. Kas? Rokasgrāmata par individuālo konsultāciju un veidošanu ar vecākiem, lai izvērtētu ģimenes riskus un izstrādātu individuāli plānu to mazināšanai, kā arī grupu nodarbībām, kas paredzētas, lai attīstītu vecāku komunikācijas prasmes un sniegtu atbalstu audzināšanas jautājumos.
Mācību filmu pusaudžiem par narkotiskajām vielām un to radītajām sekām (skatīt un skatīt), metodiskais materiāls pedagogiem (skatīt), VM, 2023. gads.	Kam? Izglītojamajiem (pusaudžu vecumā). Kas? Mācību filmas par narkotiskajām vielām un to radītajām sekām.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām (skatīt , LM, 2020. gads)	Kam? Sociālo dienestu darbiniekiem un tiem, kuri ikdienā strādā ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām. Kas? Metodiskā materiāla 6. nodaļā aprakstīts sociālais darbs ar atkarīgiem bērniem un jauniešiem. 7. nodaļā aprakstīts komandas darbs sociālajā darbā ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām un atkarību profilaksē.
Mācību metodiskie materiāli, ieteikumi	
Metodiskie paņēmieni skolēnu sociāli emocionālo prasmju novērtēšanai skolā (skatīt , VISC un LU, kopā 27 autori no 6 Eiropas valstīm. 2020. gads)	Kam? Pedagogiem un atbalsta personālam. Kas? Metodiskie paņēmieni skolēnu sociāli emocionālo prasmju novērtēšanai skolā.
Sociāli emocionālā mācīšanās. Nodarbību plāni 1.-12. klasei (skatīt , MAPE (VIAA))	Kam? Pedagogiem. Kas? Nodarbību plāni stundām par sociālo emocionālo mācīšanos.
Metodisko materiālu apkopojums pedagogiem (skatīt) un rokasgrāmata pedagogiem bērnu lasītprasmes veicināšanai “Kā mācīt un mācīties lasīt?” (skatīt). Metodiskiedargumi.lv,	Kam? Pedagogiem. Kas? Metodisko materiālu apkopojums pedagogiem, t.sk., lasītprasmes rokasgrāmata, kurā apkoptas labās prakses pieredzes lasītprasmes veicināšanā pirmsskolas un sākumskolas izglītības posmā.

Materiāls	Izmantošana
“Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs”.	
Ieteikumi vecākiem un pedagogiem bērnu lasītprasmes veicināšanai (skatīt , Atbalstsizcilibai.lv (VIAA))	Kam? Vecākiem un pedagogiem. Kas? Ieteikumi, kā veicināt lasītprasmes attīstību bērniem 0-14 gadu vecumā, t.sk., pirmsskolas un sākumskolas klasēs.
Ieteikumi vecākiem un pedagogiem bērna talanta identificēšanā (skatīt , Atbalstsizcilibai.lv (VIAA))	Kam? Vecākiem un izglītības iestādēm. Kas? Ieteikumi, kā identificēt un atbalstīt bērnu talanta veidošanos.
Citi	
Izglītības iestādes pašvērtēšanas metodika vispārējā izglītībā (skatīt , IKVD, 2021. gads)	Kas? Izglītības iestādēm. Kam? Metodiskais materiāls pašvērtējuma veikšanai.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem, t.sk. veidlapas un darba burtnīcas (skatīt , LM, 2020. gads, aktualizēts 2025. gadā)	Kam? Sociālajiem darbiniekiem un citiem speciālistiem, kurus interesē sociālā darba pieejas, procesi un metodes darbam ar ģimenēm ar bērniem. Kas? Sniegtas metodiskas vadlīnijas sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem (0 – 12 gadi), fokusējoties uz sociālā darba praksi sociālajā dienestā darbā ar ģimenēm ar multiplām problēmām, aprakstīts sociālā darba ģimenēm ar bērniem prakses modelis.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar jauniešiem (skatīt , LM, 2023. gads)	Kam? Sociālajiem darbiniekiem un citiem speciālistiem, kurus interesē sociālā darba pieejas, procesi un metodes darbam ar jauniešiem. Kas? Sniegtas metodiskas vadlīnijas sociālajam darbam ar jauniešiem (13-24 gadi), fokusējoties uz sociālā darba praksi sociālajā dienestā darbā ar jauniešiem ar multiplām problēmām vai no ģimenēm ar multiplām problēmām, jauniešiem ar ārpusģimenes aprūpes pieredzi un jauniešiem, ar kuriem sociālie darbinieki uzsāk darbu likuma deleģējuma ietvaros.

6.2. Kā organizēt informācijas apmaiņu?

Informācijas apmaiņa ir būtisks starpinstitutionālās sadarbības priekšnoteikums. Sadarbības efektivitāte ir atkarīga no informācijas apmaiņas kultūras, kā arī datu pieejamības un pielietojamības. Zemāk ir aprakstīti **priekšlikumi, kā īstenot efektīvu**

informācijas apmaiņu, izmantojot vienotu rīcības plānu – strukturētu izglītojamā atbalsta uzskaites veidlapu – vienotu instrumentu procesa virzībai izglītības iestādē un starpinstitutionāli (turpmāk – Rīcības plāns). Rīcības plānu var izmantot tajos gadījumos, kuros normatīvie akti nenosaka citu veidlapu obligātu izmantošanu.

Kas ir Rīcības plāns?

Rīcības plāns ir rīks, kuru izglītības iestādes, pašvaldības iestādes un valsts iestādes var izmantot, lai nodrošinātu efektīvu informācijas apmaiņu, individuālu izglītojamo gadījumu vadībā. Vienlaikus tas palīdz analizēt īstenotā atbalsta un prevencijas pasākumu efektivitāti, plānot turpmākas darbības un motivēt izglītojamos un vecākus sadarboties atbalsta sniegšanā. Komunikācija starp iesaistītajām pusēm tiek veidota tādā pat algoritmā, kā aprakstīts 4. nodaļā. Galvenā atšķirība ir tā, ka Rīcības plāns ļauj strukturēti nodot informāciju starp iesaistītajām pusēm. Ja netiek izmantots Rīcības plāns, iesaistītajām pusēm gadījumu vadībā ir jāizmanto līdzšinējās iestāžu līmenī izstrādātās protokolu veidlapas. Jāņem vērā, ka esošo protokolu veidlapu izmantošana var paildzināt informācijas apmaiņas procesu, jo tie var saturēt sensitīvu informāciju, kuru Rīcības plāns nesatur (tiek iekļauta informācija tikai par veicamajām darbībām).

Rīcības plāna veidlapas tika izstrādātas projekta ietvaros⁹⁸(5. pielikums), un to veido trīs dažādas veidlapas:

- **Pirmā veidlapa – pārskats par izglītojamā spējām, izaicinājumiem un vēlmēm.** Katra mērķtiecīga⁹⁹ gadījuma vadības sākumā gadījuma vadītājs to aizpilda kopā ar izglītojamo un/vai izglītojamā vecākiem. Šo veidlapu aktualizē ne retāk kā reizi mēnesī gadā.
- **Otrā veidlapa – rīcības plāna veidlapa**, kurā tiek dokumentētas galvenās rīcības un to termiņi, kā arī atbildīgās puses par rīcību izpildi. Rīcības plānu aizpilda gadījuma vadītājs. Ieteicams Rīcības plānā norādīt punktu “Nākamā tikšanās reize”, kas jau savlaicīgi nosaka nākamo progresu uzraudzības tikšanos. Katrā nākamajā tikšanās reizē gadījuma vadītājs atzīmē, vai iepriekš noteiktā rīcība ir tikusi nodrošināta (piemēram, vai ir bijusi pieejama psihologa konsultācija) un vai izglītojamais vai vecāks šo rīcību ir veicis. Rīcību skaits var tikt papildināts pēc nepieciešamības.
- **Trešā veidlapa – izglītojamajam piemērotāko metožu apkopojums.** Katrs gadījuma vadītājs, saņemot informāciju no speciālistiem vai vērtējot izglītojamā gadījumu, fiksē efektīvākās atbalsta metodes, kas sniegušas būtisku atbalstu mācīšanās ceļā.

Izstrādātais veidlapas paraugs paredz, ka Rīcības plāns izglītojamajam nepārtraukti **tiek papildināts ar jaunu informāciju, vienkopus uzkrājot izvirzītos mērķus, plānotās un īstenotās darbības līdzšinējo informāciju.**

Piemērs Nr.1. klases audzinātājs uzsāk gadījuma vadību. Notiek pirmā tikšanās ar izglītojamo, kurā tiek noteiktas konkrētas rīcības. Tās visas tiek ierakstītas Rīcības plāna 2. veidlapā. Nākamajā tikšanās reizē klases audzinātājs pārskata vai iepriekš

⁹⁸ Rīcības plāna struktūra ir veidota balstoties uz ārvalstu labās prakses pieredzi (Norvēģijas labās prakses piemērs, 2018. Asker Welfare Lab, [avots](#))

⁹⁹ Mērķtiecīga gadījuma vadība – tāds gadījums, kuram tiks izstrādāts Rīcības plāns ar konkrētām rīcībām, lai novērstu radušos sociālās atstumtības vai PMP risku. Ja risks ir īslaicīgs un atrisināms vienas sarunas laikā, tad rīcības plāna veidlapas nav nepieciešams sākt aizpildīt.

noteiktās rīcības, kuras tika izpildītas, un pēc nepieciešamības pievieno jaunas. Šādā veidā tiek turpināta Rīcības plāna aizpildīšana.

Piemērs Nr.2. klases audzinātājs vada Rīcības plānu, taču netiek novēroti nekādi uzlabojumi. Klases audzinātājs vēlas gadījumu nodot tālāk – atbalsta personālam, jo uzskata, ka konkrētā gadījuma vadība nav viņa kompetencē. Klases audzinātājs apkopo aizpildīto Rīcības plānu un nodod to atbalsta personāla speciālistam, kurš jau esošajam Rīcības plānam pievieno klāt jaunas rīcības. Ja atbalsta personāla speciālists nodotu gadījumu pašvaldības sadarbības grupai, rīcība būtu tāda pati.

Tas tiek īstenots, lai katrs nākamais speciālists, kas pārņem gadījumu, varētu atskatīties uz jau veiktajām darbībām, tādējādi piemērojot efektīvākās atbalsta metodes darbā ar izglītojamo. Tāpēc otrā veidlapa satur informāciju tikai par veiktajām darbībām, izslēdzot konfidenciālu informāciju. Šāda pieeja mazina informācijas dublēšanos, veidojot kopīgu izglītojamā lietu. Ietvars, kurā ir noteiktas skaidras rīcības un tiek veikta rīcību izpildes uzraudzība, veicina mērķtiecīgu atbalsta sniegšanu izglītojamajiem.

Kas mainās gadījumā vadībā, ja tiek izmantots Rīcības plāns?

Ja tiek izmantots Rīcības plāns, gadījuma vadības kārtība paliek tāda pati, kā aprakstīts 4. nodaļā. Galvenā atšķirība ir informācijas apmaiņas procesa vienkāršošana un vecāku, izglītojamo aktīvākas iesaistes nodrošināšana.

1. Ja vienas pašvaldības ietvaros visas iestādes izmanto Rīcības plānu, tas nodrošina, ka dati tiek apkopoti vienotā un vienkāršotā formātā, atvieglojot informācijas aprites procesu.
2. Ja tiek izmantotas Rīcības plāna veidlapas, tiek fiksēta un uzkrāta informācija par efektīvākajām metodēm, kā arī iesaistīts izglītojamais un vecāks – nosakot izglītojamā stiprās puses, izaicinājumus un mērķus. Vienlaikus, šāds apskats motivē izglītojamo pievērsties mācībām.
3. Ja gadījums tiek nodots no viena līmeņa otrā – nepieciešams tikai iesniegt Rīcības plāna kopijas, tādējādi samazinot birokrātisku slogu, taču tas ir lemjams izglītības iestāžu vai pašvaldību līmenī. Jaunais vadītājs turpina Rīcības plāna veidošanu, pievienojot iesniegtās kopijas kā vēsturiskos datus. Nododot gadījumu, ieteicams pievienot arī īsu aprakstu (līdz 200 vārdiem) ar veiktajām darbībām.

Piemēram, "X uzsāka mācības 6. klasē. Iepriekš atzīmes ir bijušas apmierinošas. Oktobrī tika novēroti daži uzvedības incidenti, pasliktinājās atzīmes. Vecāki izvēlējās no komunikācijas. Atbalsta plāns ir mainīts 3 reizes, situācija pasliktinās."

Kādi ir efektīvas informācijas apmaiņas principi un ieguvumi?

Informācijas apmaiņai būtu jābūt vērstai uz izglītojamā attīstību, tai būtu jānodrošina ātra, mērķtiecīga un uz pierādījumiem balstīta speciālistu un starpinstitucionāla

sadarbība. Zemāk (18. tabula) uzskaitīti pamatprincipi vienotai un efektīvai informācijas apmaiņai, Rīcības plāna īstenošanas gaitā.

18. tabula. Pamatprincipi vienotai un efektīvai informācijas apmaiņai

Princips	Apraksts
Rīcības plāna un izvērtējuma¹⁰⁰ nošķiršana dažādos dokumentos.	Izvērtējumam ir jākalpo padziļinātai problēmas izpētei , un tas var palikt katra speciālista rīcībā, lai sensitīvas informācijas noplūdes risks nekavētu informācijas nodošanu citām iesaistītajām pusēm. Rīcības plāns ir jāveido atsevišķi no izvērtējuma , piemēram, Rīcības plānā nosakot veicamās rīcības, atbildīgās puses un veidu, kā tiks īstenota progresa uzraudzība. Rīcības plānam ir jābūt pieejamam visiem speciālistiem, kuri ir iesaistīti gadījuma risināšanā.
Lego principa datu struktūra.	Ieteicams izvairīties no dažādu atsevišķu plānu veidošanas, veidojot atbalsta sistēmu, kas balstīta uz vēsturiskajiem datiem. Tas nozīmē, ka, izmantojot Rīcības plānu, visa vēsturiskā informācija par noteiktajām un īstenotajām rīcībām saglabājas vienuviet. Jaunā informācija (rīcības) tiek pievienota kā jaunas ailes. Tādējādi tiek samazināts dokumentēšanas laiks, un tas ļauj automātiski pārmanot esošo informāciju un pārskatīt izglītojamā plāna dinamiku visos līmeņos.
Skaidra lomu un atbildības struktūra.	Katra izglītojamā gadījumam ir jābūt noteiktam konkrētam vadītājam , arī tad, ja gadījums tiek nodots no izglītības iestādes pašvaldības līmenī. Izglītības iestādē būtu jā saglabā gadījuma vadītājs (klases audzinātājs/atbalsta personāls), kurš turpina risināt jautājumus izglītības iestādes ietvaros ¹⁰¹ . Katrā no atbalsta līmeņiem var tikt piesaistīts papildu gadījuma vadītājs atbilstoši gadījuma risināšanā papildus iesaistītajām iestādēm un institūcijām (bāriņtiesa, sociālais dienests, pašvaldības sadarbības grupas pārstāvis, VPD). Gadījuma vadītājam atbilstoši savai kompetencei ir regulāri jāuzrauga izglītojamā progress, kā arī jāsadarbības ar citām gadījuma risināšanā iesaistītajām iestādēm un institūcijām. Informācija, kura ir sensitīva, netiek ietverta Rīcības plānā, bet tiek nodota konkrētā gadījuma risināšanai piesaistītajiem speciālistiem atbilstoši kompetencei pēc pieprasījuma.
Izglītojamā rezultātu un uzvedības	Rīcības plānā noteiktajām rīcībām ir jā satur dažādu indikatoru kopumu (vēlams 2-4 indikatori) , kas parāda, vai izglītojamā rezultāti un uzvedība uzlabojas vai pasliktinās.

¹⁰⁰ Ar "izvērtējumu" (kura saturs netiek ietverts Rīcības plānā) šajā gadījumā tiek saprasta gan izglītības iestādes atbalsta personāla dokumentēta informācija par izglītojamo (piemēram, pedagoģiskais izvērtējums, sociālpedagoģiskais izvērtējums, logopēdiskais izvērtējums, speciālpedagoģiskais izvērtējums), gan atzinumi, ko sagatavo sertificēti speciālisti pēc padziļinātas diagnostikas (piemēram, ārsta psihiatra atzinums, ārsta neirologa atzinums, ģimenes ārsta vai pediatra atzinums), gan pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums.

¹⁰¹ Nododot gadījumu vēl kādai citai iestādei, nemainās tas, ka ir situācijas, jautājumi, kas jāturpina risināt arī izglītības iestādē.

Princips	Apraksts
monitorings kā pārskatīšanas pamats.	Galvenie indikatori ir: izglītības iestādes apmeklējuma regularitāte un dinamika, uzvedības incidentu skaita izmaiņas, mācīšanās un sekmju progress, izglītojamā un ģimenes līdzdalība mācību un plāna īstenošanas procesā. Ja dati liecina, ka nav izmaiņu vai situācija pasliktinās, plāns tiek pārskatīts un pilnveidots.
Pieeja balstīta uz atbalstu un attīstību, nevis kontroli.	Plānam ir jābūt tādām, lai tiktu stiprināta izglītojamā uzvedības un emociju regulācijas prasmes, noturība un spēja nākotnē pašam pārvarēt līdzīgus izaicinājumus. Gadījuma vadītājam ir aktīvi jāiesaista izglītojamo un vecākus atbalsta pasākumu īstenošanā.
Starpinstitucionālā līmeņa iesaiste	Starpinstitucionālā līmeņa iesaiste (sociālais dienests, bāriņtiesa, ārstniecības personāls, NVO u.c.) tiek īstenota, ja: • Esošais plāns nav efektīvs. Ir veikti vairāki iepriekšējie atbalsta mēģinājumi, bet nav būtiska rezultātu vai uzvedības uzlabojuma (piemēram, izglītojamais turpina kavēt vairāk nekā 20 % mācību stundu, joprojām iesaistās konfliktos, uzrāda regresu sekmēs). • Akūts rezultātu, uzvedības vai drošības apdraudējums Izglītojamais pēkšņi pārtrauc apmeklēt izglītības iestādi vai pastāv būtiski draudi viņa vai apkārtnes drošībai.

Avots: Autoru veidots, balstoties veikto izpēti

07

**Secinājumi un
rekomendācijas nākotnei**

7. Secinājumi un rekomendācijas nākotnei

Analizējot pašreizējo situāciju, sadarbības algoritmus, pieejas un izglītojamā atbalsta iespējas, secināts, ka sistēmā ir vairāki izaicinājumi un šķēršļi, kas kavē efektīvu starpinstitucionālo sadarbību sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai. Jau iepriekš, 1.2. nodaļā, aprakstījām būtiskākos sistēmas izaicinājumus. Zemāk ir sniegti priekšlikumi, kā šos izaicinājumus risināt izglītības iestāžu, pašvaldības un valsts līmenī.

Izaicinājums: Novēlota un neefektīva informācijas apmaiņa	Risinājums: Birokrātiskā sloga mazināšana, informācijas aprites uzlabošana
Izglītības iestāde	Rekomendējam izglītības iestāžu vadītājiem īstenot regulārus preventīvus pasākumus dažādu risku mazināšanai, kā arī noteikt skaidru iekšējo kārtību gadījumu vadībai izglītības iestādē. Ieteicams norādīt atbildīgās personas, rīcību īstenošanas termiņus un atbildīgo personu par procesa uzraudzību. <i>Piemēram, 4.2. nodaļā ir norādīta izglītības iestāžu rīcība gadījuma vadīšanā, 4.3. nodaļā ir norādīta kārtība, kādā pašvaldības iestādēm ir jānodrošina preventīvos pasākumus, savukārt 5. nodaļā – būtiskākie rīcības algoritmi dažādās situācijās. Izglītības iestādes var izmantot šo informāciju, izstrādājot iekšējo kārtību.</i>
Pašvaldība	Rekomendējam pašvaldību izglītības pārvaldēm izstrādāt iekšējās vadlīnijas sadarbības organizēšanai starp pašvaldību, izglītības iestādēm un valsts iestādēm, nosakot komunikācijas kanālus, biežumu un jomas. Rekomendējam pašvaldību sadarbības grupu sanāksmes rīkot ne retāk kā reizi ceturksnī veicot arī situācijas analīzi un diskusiju par preventīvo rīcību¹⁰². Par sanāksmju organizēšanu katrā pašvaldībā ir jābūt noteiktam konkrētam vadītājam. <i>Plašāk par pašvaldības sadarbības grupām lasīt 4.3.2. nodaļā.</i> Rekomendējam mazināt birokrātisko slogu, vienkāršojot pašvaldības sadarbības grupu sanāksmju protokolēšanas kārtību. <i>Procesa vienkāršošanai iespējams izmantot Rīcības plāna 2. veidlapu.</i>
Valsts iestādes	Rekomendējam izstrādāt vienotas, standartizētas veidlapas izglītojamā gadījuma vadībai un sadarbības grupas protokola struktūrai. Šāda pieeja nodrošinās datu pārmantojamību, vienkāršojot informācijas koplietošanu. <i>Rekomendējam, kā protokolu (iesaistīto pušu rīcību un atbildību fiksēšanai) izmantot projektā izstrādātās Rīcības plāna veidlapas.</i> Rekomendējam pārskatīt neattaisnoti kavēto stundu sliekšni, palielinot to virs pašreiz noteiktā apjoma, tādējādi mazinot pašreizējo

¹⁰² MK 12.09.2017. noteikumi Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā", [avots](#)

	birokrātisko slogu. Vienlaikus rekomendējam pārskatīt attaisnoti kavēto mācību stundu skaitu un ieviest vienotu regulējumu, kas paredzētu gadījumus, kad un kā drīkst tikt attaisnoti mācību kavējumi¹⁰³. Tāpat rekomendējam noteikt, ka pašvaldību līmenī ir nepieciešams izstrādāt kavējumu, t.sk., attaisnoto kavējumu mazināšanas plānu, kas būtu daļa no PMP riska prevences plāna. Rekomendējam nākotnē rast digitālu risinājumu, kā visām iesaistītajām pusēm sekot līdzi izglītojamā progresam, tādējādi nodrošinot regulāru statusa monitoringu un ļaujot veikt padziļinātu datu analīzi par situāciju valstī kopumā. Sistēmā ieteicams paredzēt funkcionalitāti statistikas pārskatīšanai, lai nodrošinātu datus politikas plānošanai.
Izaicinājums: Prevences trūkums	Risinājums: Prevences stiprināšana un savlaicīga atbalsta sniegšana
Izglītības iestāde	Rekomendējam izglītības iestādes vadītājam izstrādāt sociālās atstumtības un PMP riska prevences plānu, t.sk., iekļaujot mācību kavējumu mazināšanas plānu, katram mācību gadam, lai savlaicīgi ieplānotu īstenojamās aktivitātes. Pašvaldības līmenī ir jābūt konkrētam plāna ietvaram, kuru pārrauga sadarbības grupas stratēģiskajās plānošanas speciālisti, un tiem ir jābūt daļai no pašvaldības BTA programmām. Plāna izstrādē izglītības iestādes vadītājs var sadarboties ar atbalsta personālu vai prevences komandu, kā arī interaktīvi (ar aptaujām, kopīgām diskusijām, darba grupām) iesaistīt izglītojamās un izglītojamo vecākus. Par prevences pasākumu izpildes uzraudzību ir atbildīgs izglītības iestādes vadītājs vai vadītāja nozīmēta persona. Rekomendējam izglītības iestādēs īstenot mācības pedagogiem un atbalsta personālam, t.sk., sociālajiem pedagogiem, lai stiprinātu zināšanas par sociālās atstumtības un PMP risku, atbalsta pasākumiem un metodēm, kā arī efektīvu komunikāciju. Vienlaikus rekomendējam organizēt mācības izglītības iestāžu tehniskajam personālam, lai uzlabotu zināšanas par agrīnu risku atpazīšanu un sociālās atstumtības un PMP prevenci un mazināšanu. Rekomendējam sociālās atstumtības un PMP risku izglītības iestāžu atbalsta personālam ar klases vai grupu audzinātāju palīdzību identificēt, mazināt un uzraudzīt jau pirmsskolas un sākumskolas līmenī, sniedzot savlaicīgu atbalstu izglītojamajam. Rekomendējam izmantot dažādas pieejas agrīnai risku atpazīšanai, kuras detalizētāk aprakstītas 4.1. nodaļā.

¹⁰³ Latvijas Republikas Saeima, 2025. Skolēnu kavējumu izglītības iestādē regulējums un vecāku atbildība Eiropas valstīs, [avots](#)

Pašvaldība	Rekomendējam pašvaldību izglītības pārvaldei aktīvi īstenot prevences pasākumus pašvaldības līmenī un vismaz reizi ceturksnī uzraudzīt izglītības iestāžu veikto rīcību preventīvo pasākumu īstenošanā. Rekomendējam pašvaldībai sadarbībā ar izglītības pārvaldi, sociālo dienestu, bāriņtiesu un citām iesaistītajām pusēm paredzēt un nodrošināt nepieciešamos resursus preventīvo pasākumu un agrīnās intervences īstenošanai. Rekomendējam pašvaldību izglītības pārvaldēm sniegt aktīvu metodisko atbalstu un proaktīvi iesaistīties mācību plānošanā pašvaldības līmenī izglītības iestāžu pedagogiem un atbalsta personālam, lai stiprinātu zināšanas par sociālās atstumtības un PMP jomu, vienlaikus, stiprinot arī pašvaldības izglītības pārvaldes kapacitāti. Rekomendējam pašvaldības izglītības pārvaldēm, sadarbībā ar izglītības iestādēm un citām attiecināmajām pašvaldības iestādēm, veicināt vecāku un pašvaldības iedzīvotāju izpratnes veidošanos par sociālās atstumtības un PMP risku, to mazināšanas iespējām un preventīvajām rīcībām. Rekomendējam pašvaldības iestādēm veicināt sadarbību ar NVO, īstenojot kopīgus projektus, kampaņas vai daloties savstarpēji ar pieejamo informāciju un atbalsta iespējām.
Valsts iestādes	Rekomendējam valsts līmenī noteikt atbalsta pasākumus latviešu valodas apguves veicināšanai tiem izglītojamajiem, kuri nespēj brīvi pārvaldīt latviešu valodu un tas ietekmē mācību procesu, piemēram, papildu latviešu valodas konsultācijas. Rekomendējam aktīvi organizēt valsts mēroga preventīvo pasākumus, nodrošinot nepieciešamos resursus, popularizējot vecāku iesaistes modeļus un veicinot izstrādāto vadlīniju īstenošanu pašvaldībās un izglītības iestādēs. Rekomendējam stiprināt pašvaldību atbildību un izstrādāt finansējuma mehānismu, kas daļēji ļautu nodrošināt vienlīdzīgu sociālo pakalpojumu pieejamību valstī.
Izaicinājums: Trūkst uz izglītojamo centrētas pieejas	Risinājums: Sistēmas pilnveidošana un atbalsta pasākumu plānošana, prioritizējot izglītojamā un ģimenes vajadzības un iesaisti
Izglītības iestāde	Rekomendējam izglītības iestāžu klases audzinātājiem, grupu vadītājiem vai atbildīgajai personai aktīvi veicināt izglītības iestādes un ģimenes sadarbību, ar mērķi palīdzēt izglītojamajam. <i>Piemēram, organizējot klases audzinātāju un vecāku sapulces, individuālas</i>

	tikšanās, un aktīvu komunikāciju par izglītības iestādes pasākumiem un jaunumiem. Rekomendējam izglītības iestāžu vadītājiem organizēt sistemātisku pieeju izglītojamo individuālo vajadzību apzināšanai. Piemēram, pirms izglītojamo uzņemšanas organizējot iepazīšanās tikšanās un ar vecākiem izrunājot izglītojamo individuālās vajadzības¹⁰⁴, vai mācību gada sākumā organizējot tikšanos ar klases audzinātājiem un pedagogiem, kas sniedz savu novērtējumu par tiem izglītojamajiem, kuriem nepieciešama individuāla pieeja.
Pašvaldība	Rekomendējam pašvaldību izglītības pārvaldēm organizēt sadarbību ar izglītības iestādēm, ģimenēm un kopienu, veicinot izpratni par izglītības nozīmi un sadarbības sniegtajiem ieguvumiem, kā arī efektīviem sadarbības modeļiem. Sadarbību var uzlabot, piemēram, organizējot kopīgas diskusijas, darba grupas, veicot pašvaldības esošās situācijas izvērtēšanu, iesaistot vecākus politikas un izglītības stratēģijas plānošanas izstrādē.
Valsts iestādes	Rekomendējam valsts iestādēm īstenot tādus pasākumus, kas veicinātu sabiedrības izpratnes veidošanos par izglītības iestāžu, ģimeņu un kopienas jēgpilnu sadarbību, ar mērķi palīdzēt izglītojamajiem, piemēram, rīkojot informatīvas vai izglītojošas kampaņas.
Izaicinājums: Sadrumstalots atbalsts	Risinājums: Skaidra pieejas veidošana izglītojamā atbalstam
Izglītības iestāde	Rekomendējam izglītības iestādēm pirms atbalsta sniegšanas uzsākšanas veikt sarunu ar izglītojamo un viņa vecākiem, tādējādi padziļināti izzinot izglītojamā individuālo situāciju. <i>Situācijas izzināšanā ieteicams izmantot Rīcības plāna 1. veidlapu.</i> Rekomendējam gadījuma vadībā iesaistīt izglītības iestādes atbalsta personālu, lai novērtētu un sniegtu pilnvērtīgu atbalstu, balstoties uz izglītojamā individuālajām vajadzībām, kā arī nepieciešamības gadījumā konsultēties ar priekšmetu pedagogiem un citām iesaistītajām pusēm. <i>Atbalsta sniegšanas shēma ir norādīta 4.2. nodaļā.</i>
Pašvaldība	Rekomendējam stiprināt pašvaldības speciālistu kompetenci attiecībā uz sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas gadījuma vadību, mērķtiecīgu atbalsta sniegšanu izglītojamajiem, komunikāciju ar ģimeni un starpinstitucionālo sadarbību. Ieteicams mācības organizēt vismaz reizi gadā, aplūkojot arī praktiskus piemērus.

¹⁰⁴ Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Valsts iestādes	Rekomendējam valsts iestādēm veicināt vienotas terminoloģijas lietošanu nozarē. <i>Nozares terminu vārdnīca ir skatāma 2. pielikumā.</i> Rekomendējam veicināt vienotas izpratnes veidošanos starp pašvaldības un valsts iestādēm par sociālo atstumtību un PMP riska mazināšanas iespējām, sadarbības mehānismiem un metodēm. <i>Piemēram, izmantojot izstrādātās rekomendācijas.</i> Rekomendējam izstrādāt detalizētu izglītojamā ceļa karti (roadmap) – ar pieejamajiem atbalsta pasākumiem, iesaistītajām iestādēm. Rekomendējam izmantot rekomendācijas kā turpmāku atbalsta materiālu skaidru rīcību, mehānismu un atbildības noteikšanai sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai, kā arī veicināt izstrādātā Rīcības plāna pielietošanu praksē.
Izaicinājums: Resursu trūkums	Risinājums: Plānveidīga resursu nodrošināšana
Izglītības iestāde	Rekomendējam katrā izglītības iestādē izveidot sociālās atstumtības un PMP riska prevences komandu. Prevences komandas mērķis būtu uzraudzīt prevences īstenošanu izglītības iestādē, palīdzēt izstrādāt prevences plānu un ieviest rekomendācijas izglītības iestādēs. Komandā var tikt iekļauti pedagogi, tehniskais personāls, izglītības iestādes atbalsta personāls un izglītības iestādes vadītājs.
Pašvaldība	Rekomendējam pašvaldībām ieviest mobilo atbalsta brigāžu iespēju, t.i., nodrošinot pašvaldības izglītības pārvaldē speciālistus, kuri varētu sniegt atbalstu izglītības iestādēm sarežģītu situāciju risināšanā vai gadījumos, kad trūkst vietējā atbalsta personāla kapacitātes.
Valsts iestādes	Rekomendējam valsts līmenī pārskatīt pieejamos resursus, potenciāli palielinot iesaistīto iestāžu kapacitāti. Rekomendējam stiprināt sociālo dienestu kapacitāti, sociālo pedagogu lomu un atbildību gadījumu vadīšanā un izglītības iestāžu klases/grupu audzinātāju kapacitāti, lai palielinātu atvēlēto laiku individuālā darba veikšanai ar izglītojamajiem. Rekomendējam noteikt minimālo atbalsta personāla apjomu profesionālās vidējās izglītības iestādēs.

PIELIKUMI

1. pielikums. Prevences atbalsta pasākumu piemēri

Katrs prevences līmenis var ietvert plašu dažādu atbalsta pasākumu klāstu. Tie tiek organizēti izglītības iestādēs, pašvaldībās, NVO, kā arī valsts mēroga kampaņās. Turpmāk ir sniegti prevences pasākumu līmeņi visos trīs līmeņos.

Primārās prevences atbalsta pasākumu piemēri

Primārā prevence paredz **universālus risku novēršanas pasākumus visiem izglītojamajiem**, ietverot atbilstošas vides izveidošanu, iekšējās kārtības noteikumu izstrādi un uzraudzību, atbalsta personāla nodrošināšanu, izpratnes veidošanu par mācību nozīmi, kā arī pozitīvu savstarpējo attiecību veidošanu. Primārās prevences pasākumu piemēri apkopoti 1.1. tabulā.

1.1. tabula. Primārās prevences atbalsta pasākumu piemēri

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
Iekšējās kārtības noteikumi	Izglītības iestādes vadītājam vai viņa pilnvarotai personai ir jāizstrādā iekšējās kārtības un drošības noteikumi, kā arī jānodrošina šo noteikumu ievērošanas uzraudzība. Noteikumi nosaka, tostarp, atbildību par iekšējās kārtības noteikumu neievērošanu un vecāku iesaistes kārtību prevences veikšanā. Katru mācību gadu izglītojamie tiek instruēti par iekšējiem kārtības noteikumiem ne vēlāk kā 3 nedēļu laikā no mācību gada sākuma ¹⁰⁵ .
Personāla nodrošināšana	Izglītības iestādēs ir jābūt pieejamam atbalsta personālam, kas var tikt iesaistīts, lai savlaicīgi identificētu problēmas. <i>Plašāk par atbalsta personālu ir aprakstīts 4.2. nodaļā.</i>
Vardarbības mazināšana un labbūtības prasmes	Izglītības iestādēm ne vēlāk kā līdz 2026. gada 31. decembrim jāuzsāk īstenot vardarbības novēršanas un labbūtības veicināšanas pasākumi ¹⁰⁶ . Lai rūpētos par vienotu procesa pieeju un vardarbības gadījumu savlaicīgu risināšanu, BAC ir izveidojis vardarbības gadījumu risināšanas algoritmus izglītības iestādēm ¹⁰⁷ . <i>Saite uz algoritmu ir pieejama 6.1. nodaļā.</i>
Izglītības iestādes personāla, izglītojamo un sabiedrības izglītošana	Regulāras izglītības iestādes personāla mācības uzlabo personāla zināšanas un prasmes gan vardarbības gadījumu risināšanā, gan mācību grūtību atpazīšanā, kā arī uzlabo komunikācijas efektivitāti ar izglītojamo vecākiem un citiem iesaistītajiem. Būtiski ir uzlabot izglītojamo, sabiedrības un jo īpaši vecāku zināšanas par iekļaujošas izglītības veidošanu, kurā tiek iekļauts ikviens izglītojamais neatkarīgi no fiziskajiem vai psiholoģiskajiem apstākļiem. ¹⁰⁸

¹⁰⁵ MK 22.08.2023. noteikumi Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos", 18.p., [avots](#)

¹⁰⁶ MK, 22.04.2025. sēdes protokols [Nr.16/31.§](#), [avots](#)

¹⁰⁷ BAC, 2024. Vardarbības gadījumu risināšanas algoritms izglītības iestādēs, [avots](#)

¹⁰⁸ Intervijas 2025. gada maijā ar ministrijām un to pakļautībā esošajām iestādēm

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
	Būtiska spēja, kura izglītojamajiem un pieaugušajiem ir jāapgūst, ir sociāli emocionālās prasmes , kuras palīdz attīstīt empātiju, kontrolēt emocijas, tādējādi samazinot vardarbības gadījumu skaitu izglītības iestādē un veicinot trauksmes celšanu, ja kādam tomēr tiek nodarīts pāri.
Emocionālās un fiziskās labbūtības monitorings	Viens no atbalsta instrumentiem, kas palīdz sekot līdzi emocionālajai un fiziskajai labbūtībai , ir vienota metodoloģiskā pieeja pašvaldības ietvaros. Pašlaik šāds monitorings ir iespējams ar tādām programmām kā “Edurio” ¹⁰⁹ , “EMU” ¹¹⁰ vai Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādāto konceptu. Šādu vai alternatīvu sistēmu esamība palīdz sekot līdzi mikroklimatam izglītības iestādē un savlaicīgi novērst potenciālos riskus, t.sk. savlaicīgi iesaistot atbalstu sekundārajā un terciārajā preventīvē.
Lasītprasmes un latviešu valodas attīstība	Lasītprasmes veicināšanai ir būtiska nozīme bērnu attīstībā, un tās pamati būtu jāveido jau ģimenē. Izglītības iestādēm, savukārt, ir būtiska loma šīs prasmes tālākā attīstībā, veicinot izglītojamo ieinteresētību ar dažādām lasītprasmes veicināšanas programmām, piemērotas vides izveidošanu, mērķtiecīgiem mājasdarbiem un sistemātisku atbalstu. Papildus lasītprasmes veicināšanā tiek iesaistīta pašvaldību vietējā kopiena un iestādes – bibliotēkas, kultūras nami, iedzīvotāju iniciatīvas. Latviešu valodas apguve ir būtiska tiem izglītojamajiem, kuru ikdienas sarunvaloda ir kāda no svešvalodām. Šīs prasmes var tikt attīstītas gan dažādu projektu ietvaros vai individuālās konsultācijās, t.sk. izmantojot Latviešu valodas aģentūras pieejamos resursus (skatīt) ¹¹¹ .
Intereses veidošana, karjeras izglītība	Katras pašvaldības izglītības pārvaldei ir jānodrošina bērnu un jauniešu audzināšanas un karjeras izglītības darbs, kā arī interesu izglītība ¹¹² . Katras izglītības iestādes vadītāja pienākums ir nodrošināt izglītojamā piekļuvi karjeras attīstības atbalsta pakalpojumiem ¹¹³ . Izglītības iestādes šādu pieeju var organizēt, veidojot ekskursijas uz uzņēmumiem, aicinot uzņēmumu pārstāvjus klātienē, piesaistot izglītojamo vecākus, nodrošinot izglītojamajiem karjeras konsultācijas vai citādāk demonstrējot izglītības praktisko pielietojumu nākotnē. Interesu izglītības pieejamība ir viens no veidiem, kā izglītojamajiem demonstrēt zināšanu praktisko pielietojumu dzīvē – arī pirms darba attiecību uzsākšanas.

¹⁰⁹ Edurio, tīmekļvietne, [avots](#)

¹¹⁰ EMU, tīmekļvietne, [avots](#)

¹¹¹ Latviešu valodas aģentūra, 2025. Mājaslapa, [avots](#)

¹¹² Izglītības likums, 1998. 18. pants, [avots](#)

¹¹³ Izglītības likums, 1998. 30. pants, [avots](#)

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
Ārpuskolas aktivitātes, socializēšanās	Būtisks rīks sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai ir lietderīgu brīvā laika pavadīšanas un socializēšanās iespēju pieejamība izglītojamajiem, kuras var īstenot ar interešu izglītības, profesionālās ievirzes, pilsoniskās līdzdalības aktivitātēm, t.sk. iesaisti NVO, brīvprātīgo darbu, vasaras nodarbinātību. Pašvaldībās esošie jauniešu centri, jauniešu izveidotās NVO, kopienu telpas vai citas brīvā laika pavadīšanas iespējas var būt būtisks atbalsts jauniešiem, kuriem ir problēmas gan mācībās, gan ārpus izglītības iestādes. Nereti, jauniešu centri ir vieta, kur izglītojamie pēc stundām var droši uzkavēties un pildīt mājasdarbus, apgūt patstāvīgai dzīvei nepieciešamās prasmes un uzlabot psiholoģisko labsajūtu.
Atbalsta pasākumi	Primāro prevenciju nodrošina arī dažādu atbalsta pasākumu īstenošana: 1. Kopš 2016. gada Latvijā ir pieejama Norvēģijā radīta jauniešu motivācijas programma “MOT”, kuras pamatvērtības ir – drosme dzīvot, drosme rūpēties un drosme pateikt nē. “MOT Latvija” programmas ir piemērotas piecām dažādām mērķgrupām – bērniem un jauniešiem 12-16 gadu vecumā, jauniešiem 16-25 gadu vecumā, pirmsskolas un sākumskolas darbiniekiem, vispārējās izglītības darbiniekiem un pašvaldībām. Programmās tiek popularizēta droša mācību un klases vide, iekļaujoša izglītība, kā arī ilgtspējīgas un atbalstošas vietējās kopienas veidošana. Programmā tiek piesaistīti MOT vēstneši, kuri ir Latvijā spilgtu un atpazīstamu jomu pārstāvji, tādējādi veidojot pozitīvu piemēru bērniem un jauniešiem¹¹⁴. 2. Lai mazinātu vardarbības risku izglītības iestādēs, Valsts kanceleja sadarbībā ar Latvijas Universitāti un Rīgas Stradiņa universitāti kopš 2023. gada ir sākusi ieviest skolās programmu KiVa, kas ir Turku Universitātē (Somijā) izstrādāta programma vardarbības mazināšanai vienaudžu vidū¹¹⁵. Programmas ietvaros tiek nodrošinātas personāla apmācības, materiāli izglītojamajiem (burtnīcas, videomateriāli, spēles zināšanu nostiprināšanai) un vispārējas pieejas ieviešana izglītības iestādē. Katru gadu tiek apsekoti programmas sasniegtie rezultāti, veicot anonīmas izglītojamo anketas¹¹⁶. 3. Sociālais projekts “Neklusē” laika posmā no 2018./2029. līdz 2023./2024. mācību gadam izstrādāja vērtīgus metodiskos materiālus pedagogiem visās izglītības pakāpēs. Materiāli veidoti, lai palīdzētu pedagogiem runāt ar izglītojamajiem par vardarbības atpazīšanu, mazināšanu un prevenci veicinot drošu un cieņpilnu izglītības iestādes vidi¹¹⁷. Visi materiāli ir pieejami sociālā projekta “Neklusē” mājaslapā, kurā tostarp ir sniegtas skaidras norādes

¹¹⁴ “MOT Latvija”, tīmekļvietne, [avots](#)

¹¹⁵ MK, 01.06.2023., publikācija, [avots](#)

¹¹⁶ MK, 01.06.2023., publikācija, [avots](#)

¹¹⁷ Projekts “Neklusē”, tīmekļvietne, [avots](#)

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
	izglītojamajiem, vecākiem un pedagogiem par to, kā rīkoties nīrgāšanās gadījumā.
Atkarību profilakse	Atkarību profilakse ir būtisks pasākums, lai novērstu izglītojamo iesaisti atkarību izraisīšu vielu lietošanā. Jo agrāk jaunieši uzsāk atkarību izraisīšu vielu lietošanu, jo augstāks ir risks, ka izveidosies paliekoša atkarība, kas negatīvi ietekmē gan veselību, gan sociālo stāvokli ¹¹⁸ . Lai īstenotu atkarību profilaksi, izglītības iestādēs tiek stāstīts par dažādu atkarību izraisīšu vielu ietekmi uz jauniešu dzīvi, kā arī veikti preventīvie pasākumi valsts mērogā. VM strādā pie profilakses programmas “Unplugged” , kuras ietvaros tiks apmācīti pedagogi ¹¹⁹ , lai ieviestu izveidoto programmu izglītības iestādēs, tādējādi veicinot jauniešu izpratni par atkarību izraisītajām sekām un novēršot agrīnu atkarību sākšanos.

Sekundārās prevences atbalsta pasākumu piemēri

Sekundārā prevence ir paredzēta, lai veiktu agrīnu problēmu diagnostiku un savlaicīgu novēršanu. Tā paredz sniegt individuālu atbalstu gan mācībām, gan sociālā atbalsta sniegšanai. Sekundārās prevences atbalsta pasākumu piemēri apkopoti 1.2. tabulā.

1.2. tabula. Sekundārās prevences atbalsta pasākumu piemēri

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
Individuāla mācību atbalsta sniegšana	Individuālais mācību atbalsts var tikt sniegts vairākos veidos. Plašāk izmantotā metode ir priekšmetu konsultācijas (individuāli vai grupās). Tāpat izglītojamajiem var tikt izstrādāti individuālie mācību plāni . Savukārt tiem izglītojamajiem, kuriem ir konstatētas nopietnas mācīšanās grūtības, var tikt piemēroti atbalsta pasākumi gan pamatzglītības, gan vidējās izglītības valsts pārbaudījumos . Noteikts, ka valsts pārbaudījumus ar atbalsta pasākumiem var kārtot ¹²⁰ izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuriem ir Valsts vai pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums par atbilstošas izglītības programmas īstenošanu, kā arī tie izglītojamie, kuriem ir pedagoģiski medicīniskās komisijas, logopēda, skolotāja logopēda, speciālā pedagoga, izglītības vai klīniskā psihologa atzinums par izglītojamā nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.
Atbalsta personāla un citu speciālistu iesaiste	Problēmu izvērtēšanā un risināšanā izglītības iestāde var iesaistīt atbalsta personālu , kurš palīdz problēmu cēloņu analīzē (kognitīvo spēju novērtēšana, psiholoģiskais atbalsts, sociālās palīdzības sniegšana, citu speciālistu iesaiste). Problēmu risināšanas procesā izglītības iestāde var sadarboties ar pašvaldības sociālo dienestu un bāriņtiesu , lai nodrošinātu, ka

¹¹⁸ Rīgas 31. vidusskola, publikācija, [avots](#)

¹¹⁹ Veselības ministrija, 29.04.2025, publikācija, [avots](#)

¹²⁰ MK 05.07.2022. noteikumi Nr. 398 "Noteikumi par centralizēto eksāmenu saturu un norises kārtību" 25.p., [avots](#)

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
	izglītojamaie saņem visu nepieciešamo atbalstu un viņam ir iespējas iesaistīties mācību procesā.
Atbalsta programmas	Izglītojamajiem ir pieejamas dažādas programmas ar mērķi mazināt sociālās atstumtības un PMP risku, uzlabot motivāciju un veicināt attieksmju maiņu. Viena no šādām programmām ir “STOP 4-7” programma , kas ir multimodāla agrīnās intervences programma bērniem ar uzvedības traucējumiem 4-7 gadu vecumā ¹²¹ . Programmā tiek mazināta bērna problemātiskā uzvedība, vienlaikus mācot vecākiem pielietot pozitīvas audzināšanas metodes ¹²² .
Sociālais atbalsts	Sociālā atbalsta sniegšanu galvenokārt nodrošina sociālie dienesti un pašvaldības. Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu un pakalpojumu administrēšanu, katrā pašvaldībā ir izveidota pašvaldības iestāde – sociālais dienests. Pamatojoties uz sociālā darba speciālista veiktu izglītojamā un viņa ģimenes individuālo vajadzību un resursu novērtējumu, sociālais dienests var sniegt materiālo atbalstu sociālās palīdzības un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu pabalstu veidā (piemēram, segt izglītojamā ēdināšanas izdevumus izglītības iestādē), kā arī nodrošināt izglītojamajiem un viņu ģimenēm nepieciešamo sociālā darbinieka atbalstu, psihosociālo atbalstu un sociālos pakalpojumus¹²³. Ģimenēm var tikt piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, kas sniedz tādas iespējas kā nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu, bezmaksas ēdināšanas pakalpojumus pašvaldībā izveidotajos ēdināšanas punktos, bezmaksas pusdienas izglītojamajiem, palīdzību dzīvesvietas nodrošināšanā, atbalstu veselības aprūpes saņemšanā un citu praktisku atbalstu¹²⁴. Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā ir iesaistīts arī NVO sektors, kas piedāvā specializētus atbalsta pakalpojumus izglītojamajiem, kuru uzvedībā tiek pamanītas agrīnas sociālās atstumtības un PMP riska pazīmes. <i>Piemēram, Rīgas valstspilsētas pašvaldība deleģē sociālo pakalpojumu sniegšanu vairākām NVO, lai palīdzētu izglītojamajiem un ģimenēm, kurām ir nepieciešama sociālā rehabilitācija, atbalsta personu pakalpojumi vai citi pakalpojumi</i>¹²⁵.

Terciārās prevences atbalsta pasākumu piemēri

Terciārā prevence ir paredzēta, lai sniegtu intensīvu atbalstu izglītojamajiem ar ilgstošām un daudzveidīgām problēmām. Izglītības iestāžu līmenī terciārās prevences ietvaros tiek

¹²¹ MK, 01.06.2023. Programma "STOP 4-7". Publikācija www.mk.gov.lv, [avots](#)

¹²² Ogres novada pašvaldība, 2024. Atbalsts pirmsskolas vecuma bērniem - programma "STOP 4-7", [avots](#)

¹²³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2002. 36. pants, [avots](#)

¹²⁴ Rīgas valstspilsētas pašvaldības labklājības departaments, 2025. Maznodrošinātas personas statuss, [avots](#), Rīgas valstspilsētas pašvaldības labklājības departaments, 2025. Trūcīgas personas statuss, [avots](#)

¹²⁵ Rīgas valstspilsētas pašvaldības labklājības departaments, 2025. Sociālie pakalpojumi bērniem ar funkcionāliem traucējumiem un viņu ģimenēm, [avots](#)

veikta vēl rūpīgāka, **individualizētāka atbalsta sniegšana** nekā sekundārajā preventences līmenī. Terciārās preventences atbalsta pasākumu piemēri apkopoti 1.3. tabulā.

1.3. tabula. Terciārās preventences atbalsta pasākumu piemēri

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
Intensīvs individuāls darbs un starpinstitūciju sadarbība	Tiek sniegtas individuālas mācību un atbalsta personāla konsultācijas, kā arī psiholoģiskais atbalsts . Šajā līmenī tiek veikta aktīva starpinstitūciju sadarbība – vai nu pašvaldības sadarbības grupas ietvaros, vai starp izglītības iestādi un pašvaldības iestādēm (sociālo dienestu, bāriņtiesu).
Pašvaldības sociālā dienesta sniegtais atbalsts	Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu un pakalpojumu administrēšanu, katrā pašvaldībā ir izveidota pašvaldības iestāde – sociālais dienests. Pamatojoties uz sociālā darba speciālista veiktu izglītojamā un viņa ģimenes individuālo vajadzību un resursu novērtējumu, sociālais dienests var sniegt materiālo atbalstu sociālās palīdzības un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu pabalstu veidā (piemēram, segt izglītojamā ēdināšanas izdevumus izglītības iestādē), kā arī nodrošināt izglītojamajiem un viņu ģimenēm nepieciešamo sociālā darbinieka atbalstu, psihosociālo atbalstu un sociālos pakalpojumus ¹²⁶ .
Krīzes intervences komanda	BAC kopš 2009. gada ir izveidota Krīzes intervences komanda jeb Krīzes komanda, kura sniedz operatīvu psiholoģisko palīdzību īpašu smagu negadījumu vai traģēdiju gadījumā. Šādās situācijās Krīzes komandas speciālisti nodrošina bezmaksas psiholoģisko atbalstu bērniem, vecākiem vai izglītības iestāžu darbiniekiem, izbraucot un nodrošinot operatīvu palīdzību uz vietas izglītības iestādē, stabilizējot cietušā vai aculiecinieku emocionālo stāvokli, kā arī sagatavojot ieteikumus turpmākajai situācijas uzlabošanai ¹²⁷ .
Atbalsta programmas	Izglītojamajiem ir pieejamas dažādas intensīvas atbalsta programmas: 1. NVO sektors piedāvā mentoru pakalpojumu pieejamību jauniešiem ar sociālās atstumtības risku, kā arī jauniešiem, kuri ir ārpusģimenes aprūpē. Pakalpojumi tiek sniegti sadarbībā ar pašvaldībām, sociālajiem dienestiem vai citām organizācijām. 2. Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra (JSPA) nodrošina atbalsta programmu tiem jauniešiem vecumā no 15 – 29 gadiem, kuri nestrādā, nemācās vai neapgūst arodu (turpmāk – NEET jaunieši). JSPA piedāvā ERASMUS+ programmas jauniešiem, kuri saskaras ar dažāda veida šķēršļiem (ģeogrāfiski, ekonomiski, sociāli, veselības problēmas, izglītības grūtības u.c.). Programmu ietvaros jauniešiem ir iespējams saņemt papildu finansiālu atbalstu daļēbai programmās vai mentoringu. JSPA sniedz atbalstu arī tām organizācijām, kuras strādā ar NEET

¹²⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2022, [avots](#)

¹²⁷ BAC, 2020. Krīzes komanda, [avots](#)

Tematika	Īstenojamie pasākumi (idejas)
	grupā esošajiem jauniešiem un tiem jauniešiem, kuriem ir risks kļūt par NEET jauniešu¹²⁸. Viens no JSPA projektiem NEET mērķa grupai ir "PROTI un DARI 2.0", kura ietvaros ir pieejams finansiāls atbalsts jauniešu uzrunāšanai un konsultēšanai, individuālā atbalsta plāna izstrādei, jaunieša novirzīšanai uz NVA īstenojamiem pasākumiem un mentorēšanai¹²⁹. 3. LM sadarbībā ar Pusaudzību resursu centru (turpmāk – PRC) īsteno divas atbalsta programmas jauniešiem – Atkarības riska mazināšanas programmu (turpmāk – ATK) un Dialektiski biheiviorālās terapijas (DBT) programmu (turpmāk – DBT), kuras paredzētas augsta riska jauniešiem¹³⁰. ATK programmas ietvaros jaunieši sadarbībā ar mentoru saņem regulāru psiholoģisko atbalstu, kā arī pēc nepieciešamības apmeklē tādus speciālistus kā narkologu, bērnu psihiatru, uztura speciālistu, mākslu terapeitu un citus speciālistus¹³¹. DBT programma ir paredzēta jauniešiem, kuriem ir izteiktas grūtības kontrolēt emocijas. DBT programma ir psihoterapijas metode, kas ļauj jauniešiem apgūt emociju pašregulācijas prasmes¹³². 4. PRC nodrošina valsts apmaksātas konsultācijas bērniem un jauniešiem, kuri saskaras ar dažādām mentālās veselības problēmām, kā arī sniedz atbalstu viņu ģimenēm. PRC nodrošina arī depresijas riska mazināšanas programmu, kuras ietvaros bērniem un jauniešiem ir iespējams saņemt regulāru psiholoģisko atbalstu un dažādu speciālistu konsultācijas, piemēram, bērnu psihiatra, uztura speciālista, mākslas terapeita u.c. konsultācijas¹³³.

¹²⁸ JSPA, 2025. Atbalsts jauniešiem NEET situācijā, [avots](#)

¹²⁹ JSPA, 2025. PROTI un DARI 2.0, [avots](#)

¹³⁰ LM, 2023. Labklājības ministrija turpinās atbalstīt Pusaudzību resursu centra sniegtos pakalpojumus atkarībā nonākušiem pusaudzībniekiem, [avots](#)

¹³¹ PRC, 2025. Atkarību risku mazināšanas programma, [avots](#)

¹³² PRC, 2025. Dialektiski biheiviorālās terapijas programma, [avots](#)

¹³³ PRC, 20225. Depresijas risku mazināšanas programma, [avots](#)

2. pielikums. Terminu vārdnīca

Lai nodrošinātu veiksmīgu starpinstitūciju sadarbību, visām iesaistītajām pusēm ir jālieto vienota un saskaņota terminoloģija. Šajā sadaļā ir apkopoti un paskaidroti galvenie termini, kas attiecas uz atbalsta sniegšanu izglītojamajiem sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai.

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
Agrīnā intervence	Atbalsta pasākumu kopums, kas tiek sniegts maziem bērniem (pirmsskolas izglītībā un pamatzglītības pirmajās klasēs) un viņu ģimenēm, tiklīdz tiek konstatēts attīstības risks, mācīšanās grūtības vai sociālās atstumtības pazīmes. Tās galvenais mērķis ir novērst vai mazināt problēmu attīstību nākotnē, stiprinot bērna spējas un ģimenes kompetences¹³⁴. Starpinstitucionālā sadarbība nodrošina agrīnās intervences īstenošanu visos līmeņos: - Izglītības iestādes līmenī, kur pedagogi un atbalsta personāls pirmie pamana grūtības, veic sākotnējo izvērtējumu un sadarbībā ar vecākiem plāno nepieciešamo atbalstu. - Pašvaldības līmenī, kur, ja izglītības iestādes resursi nav pietiekami, tiek piesaistīts sociālais dienests, pedagoģiski medicīniskā komisija un citi speciālisti. - Valsts līmenī, kur tādas iestādes kā BAC, VIAA, IKVD izstrādā vadlīnijas, metodiskos materiālus un nodrošina speciālistu mācības, veidojot vienotu agrīnās intervences sistēmu valstī.
Atbalsta pasākumi	Mērķtiecīgi organizēti pasākumi izglītojamajam ar grūtībām mācībās, lai sniegtu pedagoģisko, psiholoģisko, sociālo vai finansiālo atbalstu izglītojamajam un sekmētu viņa mācīšanās prasmes un spēju pārvarēt radušās grūtības¹³⁵. Atbalsta pasākumus, balstoties uz starpinstitucionālu sadarbību, īsteno dažādos līmeņos: - Izglītības iestādes līmenī pedagogi un atbalsta personāls palīdz izglītojamajiem ar mācību grūtībām attīstīt prasmes vai pārvarēt veselības problēmu un attīstības traucējumu radītos ierobežojumus mācību procesā¹³⁶. - Pašvaldības līmenī tiek nodrošināts sociālo dienestu atbalsts (piemēram, ģimenes asistenta pakalpojumi, psihologa konsultācijas), materiālais atbalsts, pedagoģiski medicīniskās komisijas pakalpojumi. - Valsts līmenī dažādas iestādes piedāvā specializētas atbalsta programmas, piemēram, JSPA – atbalstu NEET jauniešiem, BAC –

¹³⁴ Balstīts uz – Eiropas speciālo vajadzību un iekļaujošās izglītības aģentūras glosārijs, *Early childhood intervention*, [avots](#)

¹³⁵ Balstīts uz – IKVD, 2020. *Izglītības iestādes pašvērtēšanas metodika vispārējā izglītībā*, 2. lpp, [avots](#)

¹³⁶ Balstīts uz – UNESCO, 2013. *IBE Glossary of Curriculum Terminology [IBE Mācību programmu terminoloģijas glosārijs]*, [avots](#)

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
	krīzes intervences komandas sniegtu psiholoģisko palīdzību, LM sadarbībā ar PRC – atkarību mazināšanas un terapijas programmas.
Atbalsta personāls	Speciālistu komanda, kas sniedz izglītojamajiem nepieciešamo palīdzību mācību procesā, kā arī konsultē pedagogus un vecākus audzināšanas problēmu risināšanā¹³⁷. Atbalsta personāls var darboties gan konkrētā izglītības iestādē, gan pašvaldības līmenī, nodrošinot centralizētu atbalstu vairākām iestādēm: - Izglītības iestādē atbalsta personāls (piemēram, psihologs, sociālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, logopēds, speciālais pedagogs, pedagoga palīgs) sniedz tiešu palīdzību izglītojamajiem mācību procesā un risina audzināšanas jautājumus. - Pašvaldības līmenī izglītības pārvalde var nodarbināt atbalsta personālu (piemēram, psihologu, logopēdu), lai organizētu metodisko un cita veida intelektuālo atbalstu izglītojamajiem un pedagogiem visā pašvaldības teritorijā¹³⁸.
Iekļaujoša izglītība	Tāds izglītības process, kas neatkarīgi no izglītojamā spējām un vajadzībām veicina viņa līdzdalības iespējas, nodrošinot viņam atbilstošas izglītības programmas, piemērotas mācību metodes un pielāgotu vidi¹³⁹. Saskaņā ar Izglītības likumu, ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību. Iekļaujoša izglītība ir neatņemama kvalitatīvas izglītības sastāvdaļa¹⁴⁰.
Ilgstošs neattaisnots kavējums	Izglītības iestādes neapmeklēšana vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmās un vairāk nekā trīs mācību dienas pirmsskolas izglītības programmās, ja izglītības iestādei nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu ¹⁴¹ .
Individuālie atbalsta plāni (var būt atšķirīgi nosaukumi)	Dažādu institūciju (izglītības, sociālās jomas, tieslietu u.c.) veidoti dokumenti, kuros noteikti mērķtiecīgi pasākumi atbalsta sniegšanai izglītojamajam. Pašreizējā sistēmā pastāv vairāki atšķirīgi plāni ar dažādiem nosaukumiem, mērķiem un tiesisko regulējumu, kas tiek izstrādāti dažādos līmeņos (izglītības iestādes, pašvaldības, valsts) atkarībā no konkrētās situācijas. Šī daudzveidība bieži rada neizpratni par to, kāds plāns un ar kādu mērķi tiek veidots. Biežāk sastopamie plānu veidi ir, piemēram: - Individuālais izglītības programmas apguves plāns, ko izglītības iestāde veido normatīvajos aktos noteiktos gadījumos (piemēram,

¹³⁷ Balstīts uz Izglītības terminu skaidrojošo tiešsaistes vārdnīcu, 2023. *Atbalsta personāls*, [avots](#)

¹³⁸ Saskaņā ar Izglītības likuma 18. pantu

¹³⁹ Grozījumi Izglītības likumā (Nr.865/Lp14). Otrreizēja caurlūkošana pēc izskatīšanas 3. lasījumā, [avots](#)

¹⁴⁰ Izglītības likums, 1., 3. pants.

¹⁴¹ MK 01.02.2011. noteikumi Nr. 89. Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, 7. p. [avots](#)

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
	izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, pēc ilgstošas slimošanas u.c.). - Pašvaldības sadarbības grupas protokols, kas funkcionē kā starpinstitucionāls rīcības plāns. - Sociālās korekcijas plāns (Uzvedības sociālās korekcijas programma), ko Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. pantā noteiktajos gadījumos veido noteikta institūcija (visbiežāk šo plānu izstrādā pašvaldības sociālais dienests vai policija). - Vienošanās par sadarbību un ģimenes sadarbības plāns, ko izstrādā pašvaldības sociālais dienests sadarbībā ar ģimeni ar bērnu līdz 12 gadu vecumam, ņemot vērā ģimenes riskus, stresorus, vājinošos un mazaizsargātos faktorus, kā arī resursus un aizsargājošos, stiprinošos faktorus. Plānā tiek ietvertas rīcības detaļas saistībā ar atbalstu, sasniedzamajiem rezultātiem un uzdevumiem, kas jāveic, lai spēcīnātu ģimeni. - Vienošanās par sadarbību un sadarbības plāns ar jauniešu, ko izstrādā pašvaldības sociālais dienests sadarbībā ar jauniešu, izvirzot mērķus, uzdevumus, ko jaunieši kopā ar sociālo darbinieku grib (spēj) sasniegt, mainīt, uzlabot (kādas ir iespējas), lai mazinātu problēmu ietekmi uz jauniešu dzīvi un attīstību. - Probācijas uzraudzības plāns, ko īsteno Valsts probācijas dienests.
Kopiena	Tādu personu kopums, kuras vieno ģeogrāfiska piederība, kopīgas intereses vai kopīga identitāte ¹⁴² .
Labbūtība (arī labizjūta)	Cilvēka vai grupas vispārējs pozitīvs stāvoklis, kas ietver fizisko, emocionālo (psihisko), sociālo un kognitīvo veselību, kā arī drošības sajūtu. Tā ir cieši saistīta ar jēdzieniem “veselība” un “dzīves kvalitāte”, un raksturo stāvokli, kurā cilvēks spēj realizēt savu potenciālu, tikt galā ar ikdienas izaicinājumiem un pilnvērtīgi darboties sabiedrībā¹⁴³. Starptautiskas organizācijas kā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – OECD) un Apvienoto Nāciju Bērnu fonds (turpmāk – UNICEF) uzsver, ka izglītojamo labbūtību vistiešāk ietekmē vide, kurā viņi aug, – ģimene un izglītības iestāde. Galvenie aspekti ir atbalstošas attiecības ar vecākiem un vienaudžiem, kā arī drošības sajūta skolā – gan fiziskā, gan emocionālā. Labbūtību ietekmē arī tādi faktori kā piederības izjūta skolai un spēja adaptēties pārmaiņām, piemēram, mainoties klašu audzinātājiem vai pārejot uz citu izglītības posmu. Emocionālie procesi tieši ietekmē mācību rezultātus, tādēļ ir būtiski labbūtības veicināšanā ņemt vērā pašu izglītojamo viedokli¹⁴⁴.
Mācīšanās grūtības	Grūtības, kas izglītojamajam traucē apgūt mācību saturu un sasniegt plānotos rezultātus, bet nav saistītas ar medicīnisku diagnozi vai

¹⁴² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2002, 1. pants, [avots](#)

¹⁴³ Balstoties uz IZM, 2022. Ekspertīze par izglītības iestādes labbūtību, [avots](#)

¹⁴⁴ IZM, 2022. Ekspertīze par izglītības iestādes labbūtību, [avots](#)

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
	neirobioloģiskiem traucējumiem. Tās bieži ir īslaicīgas un pārvaramas, ja tiek sniegts atbilstošs atbalsts un novērsti traucējošie apstākļi. Mācīšanās grūtības var izraisīt dažādi iemesli, piemēram: - pedagoģiski faktori (nepiemērots mācību temps, zināšanu trūkums); - sociāli un emocionāli faktori (motivācijas trūkums, problēmas ģimenē, attiecībās ar vienaudžiem); - vides faktori (bieža mācību kavēšana, valodas barjera)¹⁴⁵.
Mācīšanās traucējumi	Traucējumi, kuru pamatā ir neliela bioloģiska vai neiroloģiska disfunkcija, kas izpaužas kognitīvās apstrādes savdabībā, akadēmisko iemaņu attīstības nepietiekamībā¹⁴⁶, taču tie neietekmē cilvēka vispārējo intelektu. Parasti mācīšanās traucējumi izpaužas jau bērnībā, un, ja netiek laikus identificēti, izglītojamajam izraisa saskarsmes un mācību snieguma problēmas. Ir vairāki mācīšanās traucējumu veidi: 1) disgrāfija – traucējumi rakstīšanā; 2) diskalkulija – grūtības veikt matemātiskas darbības; 3) disleksija – grūtības precīzi vai tekoši lasīt vārdus, vājas pareizrakstības un rakstīšanas prasmes; 4) uzmanības traucējumi – grūtības kontrolēt motorisko aktivitāti (nodarbojas ar to, kas piesaista uzmanību); 5) disfrāzija – runas traucējumi (saraustīta runa)¹⁴⁷.
Ļirgāšanās / bulings	Ļirgāšanās ir izplatītākais vardarbības veids izglītības vidē, kas ietver viena vai vairāku vienaudžu agresīvu uzvedību ilgākā laika periodā ar naidīgu nolūku radīt otram emocionālas ciešanas, izmantojot fizisku, emocionālu vai iedomātu pārspēku¹⁴⁸.
Pašvaldības izglītības ekosistēma	Sistēma, kuru pašvaldība veido, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā. Pašvaldība attīsta tās vadībā un pārraudzībā mērķtiecīgi strādājošu institūciju kopu, izglītības jomā sadarbojoties ar pašvaldības, privātajām un valsts izglītības iestādēm, darba devējiem, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām un citām institūcijām¹⁴⁹. Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas kontekstā šī ekosistēma ir galvenais mehānisms, kas nodrošina koordinētu un savlaicīgu starpinstitucionālu atbalstu izglītojamajam un viņa ģimenei. Tās mērķis ir apvienot visus pieejamos resursus (izglītības, sociālos, veselības u.c.), lai proaktīvi identificētu riskus un sniegtu individualizētu palīdzību.

¹⁴⁵ Balstīts uz – Latvijas Universitāte, Speciālās izglītības laboratorija, 2013. Informatīvs materiāls ģimenēm, [avots](#); Latvijas Universitāte, Speciālās izglītības laboratorija, 2013. Metodiskais materiāls pedagogiem darbam ar izglītojamiem ar jauktiem attīstības traucējumiem, [avots](#)

¹⁴⁶ IKVD, 2020. Izglītības iestādes pavērtēšanas metodika vispārējā izglītībā, 5. lpp., [avots](#)

¹⁴⁷ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, 6. lpp., [avots](#)

¹⁴⁸ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, 7. lpp., [avots](#)

¹⁴⁹ Izglītības likums, 1998. 1. pants, [avots](#)

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
Prevenes (arī prevencijas) komanda	Izglītības iestādē vai pašvaldības līmenī izveidota speciālistu grupa, kuras mērķis ir plānot un koordinēt pasākumus, lai novērstu dažādus riskus, piemēram, vardarbību, ņirgāšanos, sociālo atstumtību un PMP.
Prevence (arī prevencija)	Pasākumi, aktivitātes un darbības, kuru uzdevums ir apsteigt vai novērst sociālās atstumtības un PMP riska rašanos individuālā un kopienas līmenī, veicinot izglītojamā un citu kopienas pārstāvju drošības, labklājības uzturēšanu un uzlabošanu, kā arī iesaisti izglītībā¹⁵⁰. Tiek izdalīti trīs prevenes līmeņi: primārā prevence (arī universālā prevence), sekundārā prevence (arī mērķtiecīgā prevence) un terciārā prevence (arī pielāgotā prevence). Detalizētāka informācija pievienota 2.nodaļā un 1.pielikumā.
Priekšlaicīgas mācību pārtraukšana (PMP)	Situācija, kad izglītojamais pārtrauc mācības vispārējās vai profesionālās izglītības iestādē, pirms ieguvis attiecīgā līmeņa (pamatizglītības vai vidējā līmeņa) izglītību.
Sadarbības grupa	Konsultatīva koleģiāla institūcija, kura izveidota katrā pašvaldībā, lai īstenotu bērnu tiesību aizsardzību. Sadarbības grupas sastāvā iekļauj pārstāvjus no dažādām institūcijām, individuālu gadījumu risināšanai, ja ar izglītības iestādes resursiem dažādu iemeslu dēļ situāciju nav izdevies atrisināt ¹⁵¹ . Individuālu gadījumu izskatīšanai sadarbības grupa var pieaicināt citus speciālistus vai pieprasīt no viņiem nepieciešamo informāciju saskaņā ar normatīvajiem aktiem fizisko personu datu aizsardzības jomā, ja attiecīgā informācija varētu būt būtiska sadarbības grupas darbā.
Sistēmiska pieeja	Metodiska pieeja, kas ietver kompleksu, strukturētu un savstarpēji saistošu darbību kopumu ¹⁵² .
Sociālā atstumtība	Sociālā atstumtība ir sarežģīts un daudzdimensionāls process, kas ietver resursu, tiesību, preču un pakalpojumu trūkumu vai to pieejamības liegšanu, kā arī nespēju piedalīties normālās attiecībās un aktivitātēs, kas pieejamas lielākajai daļai sabiedrības locekļu, neatkarīgi no tā, vai tas notiek ekonomiskajā, sociālajā, kultūras vai politiskajā jomā. Tā ietekmē gan indivīdu dzīves kvalitāti, gan visas sabiedrības vienlīdzību un kohēziju ¹⁵³ .
Sociālās atstumtības risks	Risks, kas ir saistīts ar ierobežojumiem izglītojamajam pilnvērtīgi iekļauties izglītības vidē, jo pastāv sociāla rakstura šķēršļi, kas to liedz, piemēram, ierobežoti resursi, atbalsta trūkums, vides nepieejamība, sabiedrības aizspriedumi, stigmatizācija, emocionālā un fiziskā vardarbība un citi ¹⁵⁴ .

¹⁵⁰ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, 7. lpp., [avots](#)

¹⁵¹ MK 12.09.2017. noteikumi Nr. 545. Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā, 4. p., [avots](#)

¹⁵² IKVD, 2017. Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (8.3.4.0/16/I/001), [avots](#)

¹⁵³ ANO, 2016. Leaving no one behind, [avots](#)

¹⁵⁴ VIAA, 2025. Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem, 8. lpp., [avots](#)

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
Sociālā korekcija	Izglītības programma, kas metodiski un organizatoriski pielāgota personām obligātās izglītības vecumā ar sociālās uzvedības novirzēm ¹⁵⁵ .
Sociālā un emocionālā mācīšanās	Mācīšanās, kā pārvaldīt jūtas un attiecības ar citiem. Tas ietver arī veidus, kā atpazīt emocijas un uzturēt pozitīvas attiecības, attīstot līdzjūtību un empātiju. Tā ietver zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, kas nepieciešamas izglītojamajiem, lai veidotu pozitīvas attiecības, stiprinātu noturību, risinātu sarežģītas situācijas, pieņemtu atbilstošus lēmumus un rūpētos par citiem. Parasti tā koncentrējas uz tādām prasmēm kā pašapziņa, paškontrolē, sociālā apzināšanās, attiecību veidošanas prasmes un atbildīga lēmumu pieņemšana¹⁵⁶. Saskaņā ar Vispārējās izglītības likumu, vispārējās izglītības apgūvē tās īstenotāji izglītojamiem nodrošina sistēmisku atbalstu sociāli emocionālās kompetences attīstīšanai¹⁵⁷.
Speciālās vajadzības un īpašas vajadzības	Nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamajam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni¹⁵⁸. Svarīgi ir atšķirt terminu “speciālās vajadzības” no plašāka jēdziena “īpašas vajadzības”. Ja speciālās vajadzības ir saistītas ar oficiāli diagnosticētu stāvokli, tad īpašas vajadzības var būt jebkuram izglītojamajam kādā noteiktā posmā (piemēram, talantīgam bērnam nepieciešami sarežģītāki uzdevumi, bet bērnam pēc ilgstošas slimības – palīdzība iekavētā apguvei), un tās ne vienmēr ir saistītas ar medicīnisku diagnozi.
Starpinstitucionāla sadarbība	Efektīvs sociālās mijiedarbības process starp noteikta uzdevuma veicējiem, kuri pārstāv dažādas institūcijas vai iestādes un kurš paredz tādu mērķu sasniegšanu, kādus nav iespējams sasniegt vienas institūcijas vai iestādes profesionāļu darbībā ¹⁵⁹ .
Uzvedības traucējumi	Atkārtots un noturīgs disociālas, agresīvas vai izaicinošas uzvedības modelis. Šādai uzvedībai ir raksturīga citu personu pamattiesību vai vispārpieņemtu sociālo normu un noteikumu pārkāpšana, kas pārsniedz tipisku bērnišķīgu nerātību vai pusaudžu dumpinieciskumu. Tipiskas izpausmes ietver: • izteiktu agresiju pret cilvēkiem vai dzīvniekiem; • īpašuma tīšu bojāšanu; • krāpšanu vai zādzības;

¹⁵⁵ Vispārējās izglītības likums, 1999, 1. pants, [avots](#)

¹⁵⁶ UNESCO, 2013. IBE Glossary of Curriculum Terminology [IBE Mācību programmu terminoloģijas glosārijs], 52. lpp, [avots](#)

¹⁵⁷ Vispārējās izglītības likums, 1999, 17. pants, [avots](#)

¹⁵⁸ Vispārējās izglītības likums, 1999, 1. pants, [avots](#)

¹⁵⁹ Bronstein, L., 2003. A model for interdisciplinary collaboration. Social Work. 48(3), 297- 306, p. 299. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>

Pamattermins	Skaidrojums un citi iespējamie lietojumi
	nopietnus un atkārtotus noteikumu pārkāpumus (piemēram, regulāru bastošanu, bēgšanu no mājām).¹⁶⁰
Vardarbība	Visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla izmantošana, pamešana novārtā vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu.¹⁶¹ Vardarbība var izpausties arī kā kibervardarbība – emocionālās vardarbības paveids, kas tiek veikts, izmantojot digitālās tehnoloģijas (internetu, mobilo tālruni). Tā var izpausties kā aizskarošu ziņu sūtīšana, pazemojošas informācijas vai attēlu publicēšana, izslēgšana no tiešsaistes grupām u.c.¹⁶²

¹⁶⁰ Balstīts uz – Pasaules veselības organizācija, 2019. Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācijas (turpmāk – SSK), vienpadsmitā (11.) redakcija, [avots](#)

¹⁶¹ Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998, 1. pants, [avots](#);

¹⁶² Balstīts uz – Latvijas Drošāka interneta centrs, *Kibermobings*, [avots](#), un *emocionālā pazemošana internetā*, [avots](#)

3. pielikums. Pušu atbildība

Izglītojamo sociālās atstumtības un PMP riska novēršanas plānošana un īstenošana ir komplicēts darbību kopums, kas tiek īstenots nacionālā, pašvaldību un izglītības iestāžu līmenī un kurā ir iesaistītas daudzas puses. Šajā pielikumā sniegts pārskats par sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā iesaistītajām pusēm valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu līmenī un to tiesībām, pienākumiem un atbildībām.

Sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā iesaistīto pušu lomas un pienākumi ir kartēti, izmantojot atbildības piešķiršanas modeļa **“RACI” metodi**. Izstrādājot RACI matricu, vispirms jānodrošina, ka identificēti visi iesaistītie dalībnieki vai to grupas. Pēc tam tiek veikta padziļināta analīze, piešķirot katram dalībniekam attiecīgo RACI apzīmējumu, lai precizētu sagaidāmo atbildības līmeni¹⁶³.

Ziņojumā RACI burti ir tulkoti latviešu valodā un to skaidrojums ir pievienots pie katras tabulas piezīmēm.

- **Tumši violetā krāsa** – Galvenais – apzīmē galveno atbildīgo pusi par uzdevuma sekmīgu izpildi un lēmumu pieņemšanu;
- **Gaiši violetā krāsa** – Atbildīgais – atbildīgā puse par faktisko darbu izpildi;
- **Lavandas krāsa** – Konsultētais – ieinteresētā puse, kas sniedz viedokli vai informāciju par uzdevumu; parasti jomas eksperti;
- **Zaļā krāsa** – Informētais – puse, kuru regulāri informē par uzdevuma gaitu un rezultātiem.

Informētais no Konsultētā atšķirtas ar to, ka informēšana (informētais) ir vienvirziena, savukārt konsultēšana (konsultētais) ietver divvirzienu komunikāciju¹⁶⁴. Lai apkopojums būtu ērtāk pārskatāms – katram atbildības līmenim ir piešķirts savs krāsojums.

¹⁶³ International Institute of Business Analysis, 2020. BABOK v3. A guide to the business analysis body of knowledge [Rokasgrāmata biznesa analīzes zināšanu kopumam].

¹⁶⁴ Turpat

3.1. tabula. Galvenās iesaistītās puses sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai nacionālā līmenī

	LM	IZM	VM	TM	IeM	KM	VIAA	BAC	IKVD	LNKC	VPD	Tiesīb-sargs	NVO	Pašval-dības	Sabie-drība, u.c.
Politikas plānošana un īstenošana BTA jomā															
Politikas plānošana un īstenošana izglītības, jaunatnes un valsts valodas jomā															
Valsts politikas plānošana un īstenošana sociālās aizsardzības, bērnu un ģimeņu tiesību jomā															
Valsts un pašvaldību institūciju sadarbības koordinēšana BTA un ģimenes tiesību jautājumos															
Kvalitatīvas un tiesiskas izglītības nodrošināšanas uzraudzība															
Politikas plānošana bērnu noziedzības novēršanai															

Galvenais – apzīmē galveno atbildīgo (līdzatbildīgo) pusi par uzdevuma sekmīgu izpildi un pieņem lēmumus

Atbildīgais – atbildīgā puse par faktisko darbu izpildi

Konsultētais – ieinteresētā puse, kas sniedz viedokli vai informāciju par uzdevumu; parasti jomas eksperti

Informētais – puse, kuru regulāri informē par uzdevuma gaitu un rezultātiem

Avots: Autoru veidots apkopojums, ņemot vērā normatīvo aktu analīzi un veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

3.2. tabula. Galvenās iesaistītās puses sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai pašvaldības līmenī

	Pašvaldība/ Dome	Izglītības pārvaldes iestāde	Sociālais dienests	Bārintiesa	Policija	Pašvaldības sadarbības grupa	Izglītības iestāde
Gādā par iedzīvotāju izglītību, veic darbu ar jaunatni, nodrošina atbalstu sociālo problēmu risināšanā un īsteno bērnu un aizgādībā esošu personu tiesības un interešu aizsardzību		Izglītība, jaunatne	Sociālais darbs	Tiesību aizsardzība			
Veido atbalsta pasākumu sistēmu pašvaldības izglītojamajiem un viņu ģimenēm, t.sk., nodrošinot bērnu un jauniešu audzināšanas darbu		Sistēma, metodika					Ikdienas atbalsts
Obligāto izglītību sasniegušo bērnu uzskaitē		Reģistrs, datu uzskaitē					Datu sniedzēji
Koordinē izglītības iestāžu sadarbību							
Īsteno starpinstitutionālo sadarbību PMP riska mazināšanai (pašvaldību sadarbības grupā)							
Ekosistēmas iesaiste							

Galvenais – apzīmē galveno atbildīgo pusi par uzdevuma sekmīgu izpildi un pieņem lēmumus
 Atbildīgais – atbildīgā puse par faktisko darbu izpildi
 Konsultētais – ieinteresētā puse, kas sniedz viedokli vai informāciju par uzdevumu; parasti jomas eksperti
 Informētais – puse, kuru regulāri informē par uzdevuma gaitu un rezultātiem

Avots: Autoru veidots apkopojums, ņemot vērā normatīvo aktu analīzi un veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

3.3. tabula. Galvenās iesaistītās puses sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai izglītības iestādes līmenī

	Izglītības iestādes vadība	Klases/ grupas audzinātājs	Priekšmeta pedagogs	Atbalsta personāls	Izglītojamais/ vecāki	Pašvaldības iestādes	Izglītības iestādes dibinātājs
Iekļaujošas vides veidošana, atbildība par izglītības kvalitāti							
Atbalsta sniegšana izglītības procesa kvalitatīvai īstenošanai (t. sk. PMP jomā un preventīvas nodrošināšanai)							
Audzināšanas procesa nodrošināšana (preventīvi pasākumi)							
Izglītojamo speciālo vajadzību apzināšana un viņu izglītošana atbilstoši speciālās izglītības programmām							
IIAP kārtības izstrādāšana							
Informācijas apmaiņa par izglītojamo kavējumiem							
Izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņu noskaidrošana un koordinācija, to novēršana							
Izglītojamā personas lietas veidošana							

 Galvenais – apzīmē galveno atbildīgo pusi par uzdevuma sekmīgu izpildi un pieņem lēmumus

 Atbildīgais – atbildīgā puse par faktisko darbu izpildi

 Konsultētais – ieinteresētā puse, kas sniedz viedokli vai informāciju par uzdevumu; parasti jomas eksperti

 Informētais – puse, kuru regulāri informē par uzdevuma gaitu un rezultātiem

	Izglītības iestādes vadība	Klases/ grupas audzinātājs	Priekšmeta pedagogs	Atbalsta personāls	Izglītojamais/ vecāki	Pašvaldības iestādes	Izglītības iestādes dibinātājs
Mācību metožu pielāgošana izglītojamajiem ar riska pazīmēm							
Informācijas aprites organizēšana starp iesaistītajām pusēm							
Regulāra sadarbība ar izglītojamā vecākiem							
Sadarbība ar pašvaldības dienestiem un ārējiem ekspertiem							
Atbalsta personāla nodrošināšana izglītības iestādē							

Galvenais – apzīmē galveno atbildīgo pusi par uzdevuma sekmīgu izpildi un pieņem lēmumus
 Atbildīgais – atbildīgā puse par faktisko darbu izpildi
 Konsultētais – ieinteresētā puse, kas sniedz viedokli vai informāciju par uzdevumu; parasti jomas eksperti
 Informētais – puse, kuru regulāri informē par uzdevuma gaitu un rezultātiem

Avots: Autoru veidots apkopojums, ņemot vērā normatīvo aktu analīzi un veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

4. pielikums. Labās prakses apkopojums

Zemāk apkopoti gan Latvijas labās prakses piemēri valsts līmenī, pašvaldību līmenī un izglītības iestāžu līmenī, gan starptautiskie labās prakses piemēri.

Valsts Probācijas dienests (VPD) – mācību organizēšana, procesa strukturēšana un datu pārvaldība

VPD ikdienā strādā ar bērniem un jauniešiem, kuri ir izdarījuši kādu likumpārkāpumu un kuriem ir iestājusies kriminālatbildība. Šajā līmenī tiek organizētas starpinstitūcijas sadarbības sanāksmes (turpmāk – STIS), kurās iesaistās VPD darbinieki. Visi VPD darbinieki, uzsākot darba gaitas, apgūst mācības atbilstoši savam amatam. Dienests izmanto **modulāro apmācību sistēmu** un visas **apmācības ir sadalītas vairākos blokos – obligātās apmācības visiem darbiniekiem un apmācības saistībā ar konkrētu funkciju izpildi**. Apmācības par STIS ir iekļautas VPD apmācību blokā, kas saistīts ar konkrēto funkciju izpildi, kā arī ir izveidotas papildu mācības par STIS uzraudzību. Pirmajā pusgadā darbinieks var kļūt par lietas vadītāju, taču ar ilgāku pieredzes stāžu – par STIS koordinatoru. **Katru gadu** visās 32 VPD struktūrvienībās **tiek organizētas ikgadējas apmācības par STIS**, uz kurām tiek aicināti arī citu iesaistīto iestāžu pārstāvji, piemēram, 2025. gadā mācības tika organizētas kopā ar bāriņtiesu pārstāvjiem. Apmācību ietvaros viena no būtiskām sastāvdaļām ir **praktisko gadījumu risināšana** – VPD izvēlas konkrētu gadījumu no prakses, kuru apmācību ietvaros dalībnieki kopīgi analizē un risina, tādējādi gūstot padziļinātu izpratni par sarežģītu gadījumu risināšanu un savstarpējo sadarbību.

Jelgavas valstspilsētas pašvaldība – divlīmeņu sadarbības modelis un skaidri noteikti rīcības algoritmi

Jelgavas valstspilsēta balstās uz divlīmeņu sadarbības modeli, skaidri definētiem rīcības algoritmiem un sociālo pedagogu tīklu, kas nodrošina agrīnu sociālās atstumtības un PMP riska pamanīšanu un savstarpēju atbalstu profesionāļu vidū. Projekta “PuMPuRS” laikā ieviesta individuālā pieeja. Papildus, jauniešu centri un pedagogu profesionālā pilnveide rada pašvaldībā multifunkcionālu atbalsta vidi, kas ļauj elastīgi reaģēt gan uz ikdienas, gan ārkārtas gadījumiem. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.1. tabula).

4.1. tabula. Labās prakses pieredzes apkopojums Jelgavas valstspilsētas pašvaldībā

Labā prakse	Skaidrojums
Divpakāpju starpinstitūciju sadarbība un ātra reaģēšana	Pašvaldībā ir ieviesta divpakāpju sadarbības grupa. Pirmais līmenis ir BTA lielā grupa, kas apvieno 15 pārstāvjus no dažādām iestādēm, t.sk., domes priekšsēdētāja vietnieci, un kas regulāri izvērtē BTA iesaistīto institūciju ziņojumus par situāciju, veiktajām rīcībām un kopīgi plāno rīcības. Otrais līmenis - BTA mazā komisija, kas regulāri vērtē konkrētus gadījumus un lemj par palīdzību ģimenēm, nepieciešamības gadījumā piesaistot VPD. Ja situācija apdraud bērna drošību (vardarbība, atkarības), iesaistītās iestādes rīkojas nekavējoties.

Labā prakse	Skaidrojums
Standartizēts rīcības algoritms	Pašvaldībai ir izstrādāts PMP riska mazināšanā iesaistīto institūciju sadarbības un rīcības algoritms . Lai nostiprinātu iesaistīto pušu izpratni par rīcības algoritmiem un spēju vadīt gadījumus, tiek regulāri organizētas sapulces (piemēram, sociālo pedagogu sapulces), kurās tiek skaidroti algoritmi un notiek dalīšanās pieredzē.
Operatīvā partnerība ar valsts un pašvaldības policiju	Pašvaldības policija regulāri piedalās pašvaldības BTA komisijā , kā arī ilgstošu kavējumu gadījumā veic izbraukumus uz dzīvesvietu. Administratīvo pārkāpumu un bērnu lietu apakškomisija aktīvi risina gadījumus, kad vecāki nepilda savus pienākumus pret bērnu attiecībā uz izglītības pieejamības nodrošināšanu vai atbalsta saņemšanu.
Agrīnas risku identificēšanas kultūra	Pašvaldībā aktīvi izmanto projektā “PuMPurRS” izstrādātos risku izvērtēšanas rīkus.
Plaša jauniešu un kopienas atbalsta ekosistēma	Pašvaldība uzsver pašvaldības jauniešu centru nozīmi darbā ar jaunatni, kā arī NVO centra lomu. Pašvaldība arī atzinīgi vērtē PRC darbību Jelgavā, ko aktīvi izmanto vecāki, un tas kompensē pašvaldības pakalpojumu trūkumu ģimenēm un jauniešiem.
Profesionālā kapacitāte un supervīzijas	Zemgales reģiona kompetenču centrs piedāvā regulāras mācības (t.sk., par KiVa, EMU-skola programmām, sociālo iekļaušanu). Pašvaldība augstu novērtē supervīziju nozīmi izglītības iestāžu atbalsta personālam, kuras agrāk tika nodrošinātas projekta ietvaros, un plāno turpināt nodrošināt supervīziju pieejamību.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Saldus novada pašvaldība – gadījumu risināšana izglītības iestāžu līmenī, pašvaldības pārstāvju komunikācija

Saldus novada pašvaldībā ir izveidota veiksmīga sadarbība starp pašvaldības iestādēm. To palīdz nodrošināt gan tas, ka pašvaldības teritorija ir ērti pārskatāma un sasniedzama, gan iestāžu atrašanās vieta – Saldus novada pašvaldības policija, sociālais dienests un bāriņtiesa atrodas vienā ēkā. Pašvaldība izceļas ar pārdomātu pieeju gadījumu risināšanā no izglītības iestādes līdz sadarbības grupām, preventīvo darbu, kas tiek organizēts pašvaldības līmenī, un darba nepārtrauktības nodrošināšanu. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.2. tabula).

4.2. tabula. Labās prakses apskats Saldus novada pašvaldībā

Labā prakse	Skaidrojums
Regulāras iekšējās sanāksmes	Saldus novada pašvaldībā ir izveidota veiksmīga sadarbība starp pašvaldības iestādēm. Saldus novada pašvaldības policijas, sociālā dienesta un bāriņtiesas atrašanās vienā ēkā nodrošina regulāru informācijas apmaiņu – gan neformālās sarunās koplietojamajās telpās, gan kopīgi organizētajās

Labā prakse	Skaidrojums
	sanāksmēs katru pirmdienas rītu, pulksten 9.00. Sapulcēs tiek pārrunātas nedēļas aktualitātes un akūtās problēmas.
Biežāko problēmu analīze un informatīvu pasākumu rīkošana	Prevennces ietvaros Saldus novada pašvaldības izglītības pārvaldes pārstāvji veic biežāko problēmu gadījumu analīzi izglītības iestādēs, tādējādi apkopojot aktuālās problēmu tēmas. Balstoties uz izpētītajām problēmu jomām, tiek organizētas konferences , kuras paredzētas vecākiem, lai mazinātu PMP vai sociālās atstumtības riskus.
Preventīvais darbs no izglītības pārvaldes puses	Pašvaldības izglītības jomas pārstāvji regulāri seko līdzi izglītojamo sekmēm portālā “E-klase” . Ja tiek konstatēts, ka kādam izglītojamajam ir nepietiekami mācību vērtējumi, izglītības pārvalde sazinās ar izglītības iestādi, sociālo dienestu un bāriņtiesu, lai noskaidrotu, vai tām ir pieejama informācija par izglītojamo.
Informācijas aprites nepārtrauktība pašvaldības sociālajā dienestā	Lai nodrošinātu efektīvu informācijas apriti Saldus novada pašvaldības sociālajā dienestā, visiem darbiniekiem ir piekļuve pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogrammai – SOPA . Tas ļauj ikvienam darbiniekam, neatkarīgi no kolēģu prombūtnes, pārņemt lietas izskatīšanu un nodrošināt darba nepārtrauktību.
Kontaktpersona izglītības iestādē	Lai veicinātu sadarbību ar izglītības iestādēm, katrā no tām ir noteikts atbalsta personāla koordinators , kurš nodrošina komunikāciju starp iestādi un sadarbības grupu.
Gadījumu risināšanas secīgums	Saldus novada pašvaldībā ir izveidota sistēma, kura neformāli iekšēji tiek saukta par “mazo gliemezīti” . Šī sistēma paredz, ka pirms lietas nodošanas sadarbības grupai, izglītības iestādē tiek piesaistīts kāds pārstāvis no sadarbības grupas, piemēram, sociālā dienesta vai bāriņtiesas pārstāvis. Šajā gadījumā lietas vadība notiek sekojoši: 1. Gadījumu risina izglītības iestāde (pedagogi, vadība, atbalsta personāls). 2. Gadījumu risina izglītības iestāde, piesaistot pašvaldības iestādes pārstāvjus (izglītības iestādes personāls un viens vai vairāki pārstāvji no sociālā dienesta, bāriņtiesas, policijas vai citām iestādēm). 3. Gadījums tiek risināts sadarbības grupā.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Rīgas valstspilsētas pašvaldība – plašs sociālo pakalpojumu klāsts un spēcīga sadarbība ar NVO

Rīgas valstspilsētas pašvaldība izceļas ar mērķtiecīgu pieeju komunikācijā ar izglītības iestādēm. Sociālā dienesta pārstāvji dodas uz izglītības iestādēm, lai stāstītu par pieejamajiem atbalsta veidiem un pakalpojumu klāstu, kas palīdz izglītības iestāžu

personālam orientēties visās iespējās. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.3. tabula).

4.3. tabula. Labās prakses apskats Rīgas valstspilsētas pašvaldībā

Labā prakse	Skaidrojums
Regulāra komunikācija starp sociālo dienestu un izglītības iestādēm	Rīgas valstspilsētas pašvaldība izceļas ar labu savstarpējo kompetenču pārzināšanu starp iestādēm un regulārām pašvaldības dienestu un izglītības iestāžu tikšanās reizēm , lai izrunātu pieejamos pakalpojumus un problēmas. Šāda regulāra komunikācija nodrošina efektīvu sadarbību sarežģītos gadījumos un ļauj izglītības iestādēm operatīvi konsultēties ar sociālo dienestu par ikdienā aktuāliem jautājumiem.
Plašs un daudzveidīgs sociālā dienesta pakalpojumu klāsts	Rīgā ir attīstīti vairāki sociālie pakalpojumi preventīves līmenī. Pašvaldība jau vairākus gadus izmanto pieeju, kur sociālā darba pamatā ir individualizēta pakalpojuma piedāvāšana mērķa grupai
Cieša sadarbība ar NVO	Pašvaldībai ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar NVO, kuriem ir būtiska loma sociālo pakalpojumu sniegšanā . Šāda sadarbības veidošana ļauj būtiski paplašināt pašvaldībā pieejamo pakalpojumu klāstu un veido ciešu sadarbību ar speciālistiem – profesionāļiem ¹⁶⁵ .
Vairāku līmeņu sadarbības grupu organizācija	Rīgas valstspilsētas pašvaldībā sadarbība starp institūcijām tiek organizēta divos līmeņos . Pirmajā – vadības līmenī – sadarbības grupas sanāk reizi ceturksnī, lai pārrunātu kopējo pieeju starpinstitucionālajai sadarbībai, analizētu attīstības tendences un aktualitātes BTA jomā. Otrajā līmenī darbojas mazās sadarbības grupas, kuras tiek veidotas pēc nepieciešamības konkrētu gadījumu risināšanai.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Kuldīgas novada pašvaldība – skaidri noteikti rīcības algoritmi un vecāku iesaiste gadījumu risināšanā

Kuldīgas novada pašvaldība izceļas ar pārdomātu un strukturētu rīcības plānu BTA jomā, kurš ietver arī preventīves pasākumus PMP riska mazināšanai. Pašvaldība ir noteikusi skaidru nākotnes vīziju, kas balstīta uz mērķtiecīgu starpinstitūciju sadarbību, efektīvu gadījumu vadību un aktīvu preventīvo darbu izglītības iestādēs. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.4. tabula).

¹⁶⁵ Vairāk informācijas, t.sk., par pakalpojumu nodrošināšanā iesaistītajām NVO: Rīgas valstspilsētas pašvaldības vietnē, [avots](#)

4.4. tabula. Labās prakses apskats Kuldīgas novada pašvaldībā

Labā prakse	Skaidrojums
Skaidrs rīcības plāns un nākotnes vīzija	Kuldīgas novada pašvaldība ir izstrādājusi Kuldīgas novada pašvaldības BTA programmu 2025.-2027. gadam. Šajā programmā ir aprakstīta esošā situācija un pašvaldības īstenotie pasākumi izglītības un interešu izglītības nodrošināšanai, veselības aprūpes, sociālās aizsardzības un BTA jomā. Programmu veido izstrādāts rīcības plāns ar norādītiem sasniedzamajiem rezultātiem un atbildīgajām pusēm
Noteiktas atbildības puses	Būtiska Kuldīgas novada pašvaldības BTA programmas 2025.-2027. gadam plāna daļa ir Starpinstitūciju sadarbības komisijas sociālajam riskam pakļauto bērnu un jauniešu atbalsta shēma. Dokumentā ir skaidri norādītas atbildības jomas šādām iesaistītajām pusēm ¹⁶⁶ : 1) klases audzinātājam un pedagogam; 2) izglītības iestādes atbalsta personālam; 3) izglītības iestādes administrācijai; 4) Kuldīgas novada pašvaldības Sociālā dienesta – ģimeņu ar bērniem atbalsta nodaļai; 5) Kuldīgas novada bāriņtiesai; 6) Kuldīgas novada domes starpinstitūciju sadarbības komisijas sociālajam riskam pakļauto bērnu un jauniešu atbalsta grupai.
Vecāku iesaiste	Uz sadarbības grupu sanāksmēm vienmēr tiek aicināti izglītojamo vecāki, savukārt bērni tiek aicināti, izvērtējot nepieciešamību un vecumu. Sadarbības grupu tikšanās tiek organizētas, iesaistot diskusijā vecākus un izceļot izglītojamā pozitīvās īpašības . Šāda pieeja mudina vecākus iesaistīties un nodrošina drošu psiholoģisko vidi sarunai, kurā iespējams rast efektīvus risinājumus problēmu turpmākai risināšanai.
Gadījuma vadītājs un regulāras tikšanās	Katram gadījumam tiek iecelts savs gadījuma vadītājs , atkarībā no tā, kāda palīdzība vai risinājumi ir aktuālāki, piemēram, izglītības joma vai sociālā palīdzība. Gadījuma vadītājs seko līdzi, vai tiek izpildītas darbības, kuras ir iekļautas sarunu protokolā. Nākamā tikšanās ar izglītojamo tiek ieplānota mēnesi pēc pirmās tikšanās reizes, taču, ja gadījums veiksmīgi tiek virzīts uz priekšu, tā var tikt atcelta.
Preventīvais darbs	Liela uzmanība Kuldīgas novada pašvaldībā tiek veltīta preventīvajam darbam , lai savlaicīgi mazinātu iespējamos riskus izglītības iestādēs. Visas novada izglītības iestādes mērķtiecīgi koncentrējas uz vērtībās balstītas vides veidošanu , lielākoties veicinot tādu pamatvērtību kā cieņa, godīgums un atbildība

¹⁶⁶ Kuldīgas novada pašvaldība, 2025. Kuldīgas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025.-2027. gadam, [avots](#)

Labā prakse	Skaidrojums
	nostiprināšanos. Mācot vērtības, izglītojamajiem ir jārada pozitīvs piemērs, tādēļ izglītības iestāžu pārstāvji regulāri piedalās profesionālās pilnveides mācībās , kas balstītas uz aktuālām tēmām un vajadzībām. Īpaša uzmanība tiek pievērsta pamātkompetencēm, kas veicina pozitīvas vides veidošanu izglītības iestādē , piemēram, emocionālās inteliģences mācībām.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Valmieras novada pašvaldība – skaidra institucionālā sistēma un sociālo pedagogu pieejamība

Valmieras novads ir izveidojis daudzslāņainu PMP prevences ekosistēmu, kuras kodolu veido divpakāpju starpinstitucionālais modelis un vienotas pieteikumu un dokumentu veidlapas, kas nodrošina ātru un caurspīdīgu lēmumu pieņemšanu. Agrīnu risku identificēšanu veicina EDURIO labbūtības aptaujas un VIIS snieguma dati. Individuālie izglītības programmu apguves plāni izglītojamajiem top ciešā sadarbībā ar vecākiem, kā arī tiek veicināta vecāku izglītošana par audzināšanas tēmām, tādējādi nostiprinot līdzatbildību par bērna izglītības trajektoriju. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.5. tabula).

4.5. tabula. Labās prakses apskats Valmieras novada pašvaldībā

Labā prakse	Skaidrojums
Skaidrs institucionālais ietvars un procedūras, regulāra kopīga lēmumu pieņemšana	Sadarbības grupā ir ieviests divpakāpju modelis: Valmieras novada pašvaldības BTA komisija (izveidota 2022. gadā) ir koordinējoša un konsultatīva koleģiāla institūcija, kuras mērķis ir īstenot BTA pašvaldības administratīvajā teritorijā. Pašvaldībā vienlaikus darbojas arī Starpprofesionāļu komandas – dažādu disciplīnu profesionāļu grupas, kurām ir kopējs mērķis – kvalitatīva pakalpojuma, palīdzības sniegšana ģimenei, bērnam un pēc iespējas labāks problēmsituācijas (piemēram, aprūpes trūkums, bērna devianta uzvedība, vardarbība, krīzes situācija ģimenē u.c.) risinājums bērna interesēs¹⁶⁷. Ir izstrādātas vienotas dokumentu veidlapas, t.sk. problēmsituācijas pieteikums, ar kuru izglītības iestāde vēršas sadarbības grupā, kā arī veidlapa, ar kuru klases audzinātājs vēršas pie sociālā pedagoga. Problēmsituāciju pieteikuma veidlapa ietver kritēriju izpildi, kas skaidro rīcības, par kurām ir atbildīga izglītības iestāde pirms vēršanās pašvaldības sadarbības grupā. Tā palīdz nodrošināt skaidrību par izglītības iestādes atbildību PMP jomā un efektīvu komunikāciju ar pašvaldības sadarbības grupu. Vienlaikus Izglītības pārvalde uzsver, ka labāk problēmas identificēt un vērsties pašvaldības sadarbības grupā ātrāk, nekā vēlāk.

¹⁶⁷ Valmieras novada PMP prevencijas sistēma un ieviešanas plāns 2024.-2028. gadam

Labā prakse	Skaidrojums
Vienāda atbalsta personāla pieejamība skolās	Pašvaldība uzsver sociālo pedagogu būtisko nozīmi izglītības iestādēs labvēlīgas, uz izaugsmi vērstas mācību vides veidošanā. Pašvaldība nodrošina labāku sociālo pedagogu pieejamību nekā vidēji valstī (1 uz 450 izglītojamajiem) visās pašvaldības izglītības iestādēs, tuvākajā laikā paredzot palielināt pieejamību uz 1:400. Pašvaldības mērķis 2028. gadā ir palielināt sociālo pedagogu pieejamību līdz 1:300. Sociālajiem pedagogiem konsultācijām un profesionālai pilnveidei ir pieejami vairāki metodiskie vadītāji, kuru darbību koordinē Izglītības pārvaldes Metodiskais dienests. Sociālie pedagogi regulāri tiekas metodiskajās sanāksmēs, lai apmainītos ar gadījumu analīzi un labajām praksēm, bieži pieaicinot izglītības pārvaldes darbiniekus informācijas apmaiņai, vai ārējus lektoros kompetenču pilnveidei. Novads arī vērš uzmanību uz izaicinājumiem: tas saskaras ar izaicinājumu nodrošināt pietiekami lielas sociālo pedagogu slodzes mazās izglītības iestādēs, kā arī ar atbalsta personāla mainību.
Datos balstīta agrīna identificēšana un monitorings	Valmieras novads pašvaldības izglītības politikā balstās uz regulāriem kvantitatīviem un kvalitatīviem mērījumiem: katru gadu Edurio platformā tiek aptaujāti izglītojamie, vecāki un pedagogi, savukārt VISC dati par centralizētajiem eksāmeniem un diagnosticējošajiem darbiem tiek analizēti, lai noteiktu zemā snieguma un kavējumu cēloņus.
Jaunatnes iesaiste un ārpusstundu vide	Rūpējoties par jauniešu līdzdalību un lietderīgu brīvā laika pavadīšanu, novadā darbojas četri jauniešu centri un mobilā jaunatnes darba brigāde, kas katru mēnesi organizē un vada neformālās aktivitātes. PMP samazināšanas plāns nosaka mērķi, lai <i>“interesu un profesionālās ievirzes programmās būtu iesaistīti vismaz 60 % izglītojamo”</i> un ik gadu tiek finansēti 3–5 jauniešu NVO projekti PMP novēršanai.
Cieša sadarbība ar vecākiem	Pašvaldība uzsver vecāku iesaistes nozīmību – arī izglītojamā individuālā izglītības programmas apguves plāna izstrādē tiek iesaistīti vecāki, un tas palielina viņu izpratni un līdzatbildību. Universālās prevences mērķis paredz vecāku kompetenču stiprināšanu – skolās ir jānotiek vismaz diviem izglītojošiem pasākumiem gadā, piemēram, par bērna disciplinēšanu un emocionālo audzināšanu, bet apmierinātības rādītājs tiek mērīts ar Edurio anketām.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Friča Brīvēznieka pamatskola Rīgā – plaša un spēcīga atbalsta sistēma, preventīvais darbs un sistemātiska pieeja

Friča Brīvēznieka pamatskola demonstrē sistēmisku pieeju izglītojamo panākumu veicināšanai: sociāli emocionālās prasmes tiek mērķtiecīgi attīstītas audzināšanas nodarbībās, savukārt agrīna mācīšanās grūtību identificēšana un individuālā atbalsta plāna īstenošana nodrošina savlaicīgu palīdzību katram izglītojamajam. Izglītības iestāde uztur ciešu sadarbību ar vecākiem, sociālo dienestu un NVO, integrējot kopienas resursus kompleksā atbalsta sistēmā. Vienlaikus regulāras brīvprātīgās un līdzdalības aktivitātes stiprina izglītojamo pilsonisko atbildību un iekļaujošu skolas kultūru.

Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.6. tabulā).

4.6. tabula. Labās prakses apskats Friča Brīvēznieka pamatskolā

Labā prakse	Skaidrojums
Audzināšanas darbs sociāli emocionālo prasmju attīstībai	Izglītības iestādē tiek pievērsta pastiprināta uzmanība audzināšanas darbam, kas vērsts uz sociāli emocionālo prasmju attīstību. Klases audzinātāji ir atbildīgi par to, lai vismaz 8 audzināšanas nodarbības tiktu veltītas sociāli emocionālo prasmju attīstībai – empātijas, komunikācijas, konfliktu risināšanas un pašapziņas veidošanas prasmēm. Tiek izmantotas dažādas metodes, piemēram, grupu diskusijas, lomu spēles un citas interaktīvas aktivitātes, kas veicina izglītojamo emocionālo inteliģenci un sociālo kompetenci. Nodarbības vadīt palīdz sociālais pedagogs.
Agrīna mācīšanās grūtību identificēšana un darbs ar ikvienu izglītojamo, kam nepieciešams atbalsts	Izglītības iestāde ir izstrādājusi efektīvus mehānismus agrīnai mācīšanās grūtību identificēšanai . Vislielākā loma mācīšanās grūtību pamanīšanā ir klases audzinātājam. Papildus 1. klases noslēgumā katram izglītojamajam izglītības iestādes psihologs veic psiholoģisko izpēti. Pedagogi tiek apmācīti atpazīt pazīmes, kas liecina par iespējamiem mācīšanās izaicinājumiem. Tiem, kam vajadzīgs papildu atbalsts, tiek izstrādāts individuālais atbalsta plāns mācību satura apguvei. Izglītojamie, kam ir mācīšanās grūtības, ir izglītības iestādes sociālā pedagoga redzeslokā , un sarunās ar pedagogiem tiek meklēti labākie veidi un metodes, kas palīdzētu izglītojamajam sasniegt labākus mācību rezultātus, piemēram, atgādnēs.
Darbs ar vecākiem	Tiek rīkotas regulāras tikšanās un semināri, lai informētu vecākus par bērnu attīstības jautājumiem, mācību procesu un sociāli emocionālo prasmju nozīmi. Ja izglītojamajiem nepieciešams papildu atbalsts mācību procesā, šo atbalsta pasākumu nozīme un pozitīvā ietekme uz bērniem tiek pastiprināti skaidrota vecākiem . Sociālo problēmu vai problēmu ģimenē gadījumā izglītības iestāde sadarbojas ar sociālo dienestu , lai sniegtu atbalstu ģimenei.
Mācību priekšmetu pedagogu iesaiste	Mācību priekšmetu pedagogi tiek aktīvi iesaistīti izglītojamo sociālās iekļaušanas procesā, risku pamanīšanā un novērtēšanā. Tāpat tiek veicinātas ikviena pedagoga prasmes veidot pozitīvu, sadarbībā balstītu

Labā prakse	Skaidrojums
	komunikāciju ar izglītojamajiem. Izglītības iestādes vadība regulāri atgādina personālam kopējos skolas uzstādījumus: pamanīt ikvienā izglītojamajā pozitīvo, palīdzēt pašrealizēties, veicināt izglītojamo saliedētību. Izglītības iestādes sociālā pedagoģe uzskata, ka <i>“Cieņu un respektu no jauniešiem var iegūt tikai tad, kad ar viņiem runā kā ar līdzvērtīgiem.”</i> Tiek atzīts, ka ikviens pedagogs ir tikai cilvēks un var kļūdīties. Grūtības komunikācijā ar bērniem tiek risinātas individuālu sarunu ceļā
Sadarbība ar sociālo dienestu	Izglītības iestāde uztur ciešu sadarbību ar vietējo sociālo dienestu, lai nodrošinātu vispusīgu atbalstu izglītojamajiem un viņu ģimenēm. Sociālais dienests palīdz identificēt izglītojamos, kuriem nepieciešama papildu palīdzība, un sniedz konsultācijas gan izglītojamajiem, gan vecākiem. Tiek organizētas kopīgas tikšanās, lai izstrādātu individuālais atbalsta plāns un sekotu izglītojamo progresam.
Pasākumi un projekti jauniešu iesaistes un līdzdalības veicināšanai, prasmju attīstībai un attieksmju veidošanai	Izglītības iestāde regulāri organizē pasākumus un projektus, t.sk. labdarībai un sabiedriskajam labumam veltītas iniciatīvas, kas veicina jauniešu līdzdalību, prasmju attīstību un pozitīvu attieksmju veidošanu. Piemēram, lapu grābšana Rīgas parkos, “Labo darbu nedēļa” izglītības iestādē, kuras ietvaros vecāko klašu izglītojamie palīdz mācībās jaunāko klašu izglītojamajiem, apmeklē pansionātus un veic citus darbus pēc pašu izvēles. Izglītojamie tiek aicināti piedalīties skolēnu padomē, lai sniegtu savas idejas un ieteikumus izglītības iestādes vides uzlabošanai.
Sadarbība ar NVO un kopienas pārstāvjiem sociālo prasmju un mācību motivācijas veicināšanai	Izglītības iestāde sadarbojas ar dažādām NVO un citiem kopienas pārstāvjiem, lai veicinātu izglītojamo sociālo prasmju attīstību un mācību motivāciju. Piemēram: • Sadarbībā ar Āgenskalna tirgu tika organizēti labdarības tirdziņi; • Saliedētības nodarbības izglītojamajiem vadīja biedrība “Piedzīvojuma gars”; • Drošības dienu ietvaros izglītojošas lekcijas sniedz policijas, ugunsdzēsēju, Rīgas jauniešu centra “Kaņieris” un sabiedrisko organizāciju pārstāvji, t.sk. skautu un gaidu organizāciju, kā arī biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” pārstāvji; • Tika apmeklēta ES māja – izglītojamo redzesloka paplašināšanai.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Kuldīgas novada Viļa Plūdona ģimnāzija – QR kodi problēmsituāciju ziņošanai

4.1. attēls. QR koda attēls Viļa Plūdona Kuldīgas vidusskolā

Viļa Plūdona Kuldīgas vidusskolas skolēna attēls, 2025. gads

Viļa Plūdona Kuldīgas vidusskolā ir izvietoti skenējami **QR kodi**, kuros izglītojamais var ziņot par problēmu izglītības iestādē (4.1. attēls).

Anketā, uz kuru ved QR kods, izglītojamais var norādīt vienu vai vairākas problēmas, piemēram, piedzīvoto ģirgāšanos, problēmas ģimenē, aizvainojošu vai netaisnīgu pedagoga rīcību, atkarību riskus vai nepieciešamību pēc palīdzības mācību procesā¹⁶⁸. Pieteikumu izglītojamais var iesniegt gan anonīmi, ziņojot tikai par problēmu esamību izglītības iestādes vidē, gan norādot vārdu un uzvārdu, ja ir vēlme saņemt palīdzību. Tāpat izglītojamais var norādīt personālu, no kā vēlas saņemt palīdzību – psihologu, sociālo pedagogu, klases audzinātāju, izglītības iestādes vadītāju vai citu.

Šī metode veicina izglītojamo vēlmi dalīties ar problēmsituācijām, jo ļauj to darīt arī tad, ja nav vēlmes vai nepieciešamības saņemt tūlītēju palīdzību no izglītības iestādes puses. Vienlaikus, ja izglītojamajam ir nepieciešams atbalsts, viņš to var diskrēti pieprasīt, nepievēršot klases biedru uzmanību.

Lielvārdes pamatskola – skaidra pieeja sociālās atstumtības un PMP riska cēloņu identificēšanai

Lielvārdes pamatskolas darbinieki uzsver, ka, lai identificētu sociālās atstumtības un PMP risku, vispirms ir jāpamana to cēloņi. Izglītības iestāde nevar sniegt praktisku atbalstu dzīves apstākļu uzlabošanā, taču izglītības iestāde un tās vide pati rada un ietekmē izglītojamā labsajūtu izglītības iestādē, t.sk., drošību, pozitīvas attiecības ar klasesbiedriem un pedagogiem. Tāpat izglītības iestādei ir jāpamana mācību grūtības un individuālās vajadzības. Katrā no šīm riska grupām – **labbūtības trūkums, drošības problēmas, mācīšanās grūtības un neapmierinātas individuālās vajadzības** – Lielvārdes pamatskolai ir sistēmiska pieeja atbalsta sniegšanai izglītojamajiem. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.7. tabula).

4.7. tabula. Labās prakses apskats Lielvārdes pamatskolā

Risks	Pieeja identifikācijai un izglītojamo atbalstam
Izglītojamā labsajūta izglītības iestādē	Regulāra labsajūtas monitorēšana un mērķētas klases vai grupas intervences, kuras vada psihologs un sociālais pedagogs: • Divas reizes gadā visas klases aizpilda aptauju par emocionālo pašsajūtu, attiecībām un drošības izjūtu. 1.-3. klašu izglītojamie anketas aizpilda rokrakstā, vecāko klašu

¹⁶⁸ Viļa Plūdona Kuldīgas vidusskolas problēmu pieteikuma anketa, [avots](#)

Risks	Pieeja identifikācijai un izglītojamo atbalstam
	izglītojamie – elektroniski. Anketas ir anonīmas, identificējot tikai klasi, taču anketās tiek lūgts norādīt konkrētus agresorus, ja tādi ir. - Lai arī Lielvārdes pamatskola ir neliela (ap 300 izglītojamo) un ir salīdzinoši viegli pārredzēt situāciju ikdienas saskarsmē ar izglītojamiem, iestādes darbinieki atzīst, ka tieši anketas palīdz ieraudzīt reālo situāciju izglītojamo attiecībās ar pedagogiem un citiem izglītojamajiem un arī identificēt pāridarītājus. - Atbalsta komanda (psihologs, sociālais pedagogs) sadarbībā ar klašu audzinātājiem izvērtē rezultātus un nosaka veicamās intervences, kas var būt divu līmeņu: 1) darbs ar klasi (piemēram, mikroklimata uzlabošana, saliedēšana, sociāli emocionālo prasmju attīstīšana, individuālo atšķirību pieņemšana), vai 2) darbs ar pāridarītājiem (piemēram, konfliktu risināšanas ar nevardarbīgām metodēm prasmes).
Drošība skolā	Sociāli emocionālo prasmju mērķtiecīga attīstīšana izglītības vidē, iesaistot to ar pedagogu profesionālo pilnveidi: - Izglītojamo aptaujā fiksētie drošības riski (nedrošas zonas, situācijas, personas) tiek analizēti pedagogu kopīgās sanāksmēs. - Tāpat izglītības iestāde atzīst sociāli emocionālo prasmju nozīmi drošas vides veidošanā izglītības iestādē, šim jautājumam pastiprināti pievēršot uzmanību un veicinot pedagogu prasmju pilnveidi un izpratni, piemēram, apspriežot šo jautājumu pedagoģiskajās sanāksmēs, kopā ar pedagogiem vērtējot, vai izglītības iestāde attīsta sociāli emocionālās prasmes, dodot uzdevumus pedagogiem pedagoģisko novērošanu ietvaros. - Divus gadus tiek īstenota sociāli emocionālo prasmju attīstības grupa pedagogiem, kur katru mēnesi audzinātāju darba grupa izvērtē klases situāciju, formulē konkrētus uzdevumus darbam ar klasi, un pēc mēneša pārskata sasniegto.
Mācīšanās grūtības	Agrīnas brīdināšanas sistēma („trauksmes zvans”), kas nodrošina tūlītēju diagnostiku un individualizētu pedagoģisko atbalstu: - Izglītības iestādes personāls ir savstarpēji vienojies pēc iespējas ātrāk “zvanīt trauksmes zvanus”, ja bērns netiek galā ar mācībām. - Tiklīdz kāds pedagogs novēro izglītojamā pastāvīgas mācību snieguma grūtības, viņš informē psihologu, kurš veic attiecīgu izpēti. Ja rezultāti liecina par risku, vecāki tiek aicināti uz konsultāciju, un, nepieciešamības gadījumā, izglītojamais tiek virzīts uz pedagoģiski medicīnisko komisiju, lai pēc iespējas ātrāk ieviestu pielāgojumus un nodrošinātu atbalstu
Individuālās vajadzības	Personalizēta mērķu noteikšana un mācību stratēģiju pielāgošana, balstoties uz multidisciplināriem novērojumiem un izglītojama stiprajām pusēm:

Risks	Pieeja identifikācijai un izglītojamo atbalstam
	• Lielvārdes pamatskolas darbinieki uzsver, ka svarīgi pamanīt specifiskās katra izglītojamā vajadzības, piemēram, hiperaktīvam bērnam ir grūti mierīgi nosēdēt, bet apdāvinātam var būt garlaicīgi, kas var radīt nepatiku pret izglītības iestādi. • Pedagogu sapulcēs tiek veicināta informācijas apmaiņa par katra bērna individuālajām īpašībām, vajadzībām, hobijiem, motivējošiem aspektiem u.c. informāciju, kas var palīdzēt to efektīvāk iesaistīt mācību procesā. • Izglītības iestāde ir uzsākusi izaugsmes sarunas ar izglītojamiem (pilotfāzē – ar 9. klašu izglītojamiem). Sākumā izglītojamais sagatavo un pārrunā ar vecākiem rakstisku pašrefleksiju par saviem mērķiem, kas varētu palīdzēt un kas – apgrūtināt tos sasniegt. Pēc tam tiek organizēta izglītojamā, pedagoga un administrācijas pārstāvja saruna.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Ogres tehnikums – mentoru pieeja izglītojamo atbalstam, preventīvais darbs sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai

Ogres Valsts tehnikums (turpmāk tekstā – OT) ir izveidojis pedagogu-mentor sistēmu. Mentori – pilna laika atbalsta speciālisti (bez kontaktstundām kādā mācību priekšmetā) – agrīni identificē mācību, labbūtības un sociālos riskus, regulāri monitorē apmeklējumu un sekmes, veic labbūtības aptaujas, aktivizē jauniešu līdzdalību un iesaista vecākus. Paralēli OT rūpējas par pozitīvu mācību vidi un audzēkņu saliedētību, uztur sociāli dzīvīgu dienesta viesnīcu vidi, un cieši sadarbojas ar vietējiem veselības un jaunatnes centriem, radot daudzslāņainu atbalsta ekosistēmu, kas būtiski samazina sociālās atstumtības un PMP risku. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.8. tabula).

4.8. tabula. Labās prakses apskats OT

Labā prakse	Skaidrojums
Starpinstitūciju sadarbība ar dažādām pašvaldībām	OT, kā noteikts likumā, PMP jomā aktīvi sadarbojas ar tām pašvaldībām, kurā ir deklarēts konkrētais izglītojamais . No sociālajiem dienestiem vienmēr tiek nodrošināta atgriezeniskā saite par situāciju ar jauniešu. Tāpat arī sociālie dienesti vēršas pie OT, lai informētu par sociālajiem pakalpojumiem, kas ir jāsaņem jauniešiem.
Mentoru sistēma kā centrālais atbalsta mehānisms	OT ir izveidota īpaša pedagogu-mentor sistēma . Mentori nepasniedz kontaktstundas, tādējādi nodrošinot to pieejamību jauniešiem un vecākiem . Katra mentora uzraudzībā ir aptuveni 180–200 izglītojamo. Mentori pārzina gan mācību un apgūstamās profesionālās kvalifikācijas saturu, gan jauniešu attīstības vajadzības. Mentori piedalās uzņemšanas komisijā , lai jau intervijas laikā novērtētu intervējamā profesionālo atbilstību un iespējamās atbalsta pasākumus, bet ikdienā uzrauga apmeklējumu, sekmes, sazinās un atbalsta jauniešus un viņu vecākus ,

Labā prakse	Skaidrojums
	nepieciešamības gadījumā ir vidutāji sarunās ar mācību priekšmetu pedagogiem, kā arī seko līdzīgu ikviena labbūtībai. Mentori strādā ar visiem jauniešiem, taču prioritāri velta uzmanību tiem, kam ir mācību grūtības. Visi mentori sistemātiski apkopo un savstarpēji dalās ar saliedēšanas aktivitātēm, pasākumu scenārijiem un risku vadības risinājumiem, lai veicinātu savstarpējo mācīšanos un labās prakses nodošanu.
Regulāra apmeklējuma un sekmju monitorēšana	Pie pirmajām sekmju vai disciplīnas problēmām mentors izstrādā individuālu rīcības plānu, vajadzības gadījumā piesaistot vecākus, OT atbilstošās nodaļas vadītājus vai sociālos dienestus. Ja jauniešs vai ģimene nav sasniedzama, mentors rakstiski vērsas attiecīgās pašvaldības sociālajā dienestā pēc atbalsta
Labbūtības aptaujas un datu izmantošana pedagogu lēmumos	Divreiz gadā visiem izglītojamajiem tiek izsūtītas labbūtības anketas (≈ 15 jautājumi), kurās audzēkņi novērtē pašsajūtu, sociālās attiecības, izpratni par mācību procesu un personisko izaugsmi. Rezultāti tiek apkopoti, apspiesti pedagoģiskajā sēdē un pārvērsti konkrētos pasākumos (piem., saliedēšanas aktivitātēs vai mācību procesa uzlabojumos). Mentori regulāri apmainās ar informāciju savā starpā, kā arī sniedz atskaites izglītības iestādes vadītājam, kas ļauj identificēt tendences starp mācību grupām un plānot nepieciešamās rīcības tehnikuma līmenī.
Aktīva jauniešu līdzdalība	Tehnikuma audzēkņu pašpārvalde pārstāv visas izglītības programmas, organizē pasākumus un veic jauniešu vajadzību anketēšanu. Pašpārvaldē aktīvi īsteno projektus, t.sk. piedaloties JSPA konkursos. Piemēram, tika īstenoti projekti “Rūpējies par sevi” un “Cīņa par cieņu”, kas ietvēra vienaudžu izglītošanu par labbūtību un vardarbības prevenciju – atbilstoši aptaujās identificētajām aktualitātēm jauniešu vidū. Jaunieši tiek aktīvi iesaistīti OVT dzīvē, īpaši pasākumos – viņi paši vada saliedēšanas pasākumus, iesaistās profesionālās meistarības sacensībās un kopienas iniciatīvās.
Vecāku iesaiste: no uzņemšanas sarunas līdz ģimenes dienām	Sākotnējā intervijā ar audzēkni un vecākiem OT vērtē motivāciju un profesijas izvēles atbilstību, lai mazinātu nepiemērotas profesijas izvēles risku un attiecīgi iespējamu mācību pārtraukšanu, nepieciešamības gadījumā vienojas par atbalsta pasākumiem. Mentori regulāri sazinās ar vecākiem un aicina uz individuālām sarunām, kurās informē par jaunieša progresu, savukārt mācību risku gadījumos aicina vecākus uz kopīgām konsultācijām. Tiek rīkotas “Ģimenes diena” un “Vecāku diena”, kurās iepazīstina ar tehnikuma resursiem, godina aktīvākos

Labā prakse	Skaidrojums
	vecākus, veidojot uzticības pilnas attiecības starp izglītības iestādi un ģimeni.
Dienesta viesnīcas kā sabiedriskās dzīves centri	Katrā no OT trīs dienesta viesnīcām ir izveidotas pašpārvaldes, kas nodrošina sociāli aktīvu vidi, organizē kultūras un sporta pasākumus, uzturot pozitīvu vidi un sociāli piesātinātu dzīvi ārpus mācību laika. Sociālā iniciatīva – OT Ekopadomes veidotais “apģērbu skapis” dienesta viesnīcā, kurā ikviens var ievietot un paņemt lietotus apģērbus, nodrošina jauniešiem materiālu atbalstu un veicina savstarpēju solidaritāti.
Profesionālā pilnveide pedagogiem un nodarbības jauniešiem	Sadarbībā ar Ogres novada aģentūru “Oveselība” un jauniešu centru tiek rīkoti kursi un lekcijas par stresu, miegu, labbūtību, u.c. veselīga dzīvesveida tēmām. Pedagoģiskās sēdēs notiek dalīšanās pieredzē par grupu dinamiku, jauniešu vajadzībām, motivācijas paņēmieniem u.c. tēmām par mūsdienīgām klasvadības metodēm. Mentori konsultē profesionālo mācību priekšmetu pedagogus par individuālajām pieejām, dalās informācijā par jauniešu aptauju rezultātiem.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

Rīgas Jaunciema pamatskola – izglītības iestāde kā ekosistēma sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai un iekļaujošas vides veidošanai

Rīgas Jaunciema pamatskola apvieno iekļaujošu izglītību ar vietējās kopienas iesaisti: agrīni identificējot izglītojamo vajadzības un nodrošinot atbalsta pasākumus ciešā, caurskatāmā sadarbībā ar vecākiem, izglītības iestāde rīko ikgadējos “Jaunciema apkaimes dārza svētkus” un piedāvā telpas sabiedriskām aktivitātēm, tā nostiprinot sevi kā kopienas kultūras un atbalsta centru. Labās prakses apkopojums pievienots zemāk (4.9. tabula).

4.9. tabula. Labās prakses apskats Rīgas Jaunciema pamatskolā

Labā prakse	Skaidrojums
Ērti pieejama informācija vecākiem par audzināšanu un atbalstu izglītojamajiem, kā arī par izglītības iestādes pieeju audzināšanai	Rīgas Jaunciema pamatskola ir izstrādājusi ērtu un pārskatāmu mājaslapu, kurā ir ietverta noderīga informācija vecākiem par audzināšanas procesiem. Tīmekļvietnes sadaļā “Vecākiem” pieejama informācija par noderīgiem resursiem, kas var atbalstīt bērna audzināšanu un veicināt labāku izpratni par izglītības procesu. Tīmekļvietnē ir atsauces uz www.uzvediba.lv, www.mammamunteti.lv, www.drossinternets.lv un Skola2030 aktualitātēm katrā izglītības pakāpē¹⁶⁹. Šāda

¹⁶⁹ Rīgas Jaunciema pamatskolas tīmekļvietne, avots

Labā prakse	Skaidrojums
	pieeja var veicināt vecāku lielāku iesaisti, jo tiek nodrošināta ērta piekļuve vecākiem būtiskai informācijai. Tāpat tīmekļvietnē pieejama informācija arī par pieejamo atbalstu izglītojamajiem, t.sk., par iespēju saņemt sociālā pedagoga, izglītības psihologa, logopēda un speciālā pedagoga atbalstu¹⁷⁰. Tīmekļvietnē ir publicēta skolas Audzināšanas darba programma¹⁷¹. Tā iezīmē galvenās iesaistīto pušu atbildības un sadarbības mehānismus.
Skaidrs uzstādījums nodrošināt iekļaujošu izglītību un caurskatāma, atklāta komunikācija ar vecākiem	Izglītojamo vajadzības tiek apzinātas jau ļoti savlaicīgi – kārtējā mācību gada pavasarī, martā, pirms uzsākšanas, pedagogi un atbalsta komanda sarunās ar ģimenēm noskaidro bērna vajadzības un aicina dalīties iepriekš gūtajā pieredzē – kādi atbalsta pasākumi un mācību metodes bērnam ir piemērotākās; savukārt augustā, pirms uzsākšanas izglītības iestādē, tiek precizēti atbalsta pasākumi kopīgā sanāksmē ar audzinātāju, pedagoga palīgu un atbalsta komandas speciālistu. Atbalsta pasākumi tiek apkopoti iekšējā datubāzē, kur pedagogi redz nepieciešamos atbalsta pasākumus. Individuālais atbalsta plāns tiek pārskatīts vismaz reizi gadā. Izglītības iestāde ļoti detalizēti pārrunā ar vecākiem vēlamos un iespējamos pasākumus, rīcības algoritmus problēmu gadījumā (piemēram, bērna agresīvas uzvedības gadījumā), un atklāti informē vecākus par savām iespējām. Lai sniegtu papildu atbalstu ģimenēm, izglītības iestāde sadarbojas ar sociālo dienestu, piesaistot ģimenes asistentus vai pusaudžu atbalsta programmas.
Sadarbība ar kopienu, rīkojot Jaunciema apkaimes dārza svētkus	Rīgas Jaunciema pamatskola kopienas iesaistei īsteno daudzslāņainu kultūras programmu: ikgadējie “Jaunciema apkaimes dārza svētki” (13. attēls) notiek izglītības iestādes teritorijā katru gadu maija beigās, kur Jaunciema attīstības biedrība piesaista pašvaldības finansējumu koncertiem, radošajām darbnīcām un citām aktivitātēm, bet izglītības iestāde nodrošina telpas, resursus un koordinēšanu. Izglītojamie paši piedalās pasākuma plānošanā, vada norises un apgūst uzstāšanās prasmes. Ņemot vērā pasākuma mērogu, plānots piesaistīt pašvaldības policiju drošības nodrošināšanai. Rīgas Jaunciema pamatskolas darbinieki atzīst, ka šie svētki arī ļoti veiksmīgi darbojas kā izglītības iestādes “atvērto durvju diena”, ļaujot kopienai un topošajiem izglītojamajiem iepazīt izglītības iestādi.

¹⁷⁰ Turpat

¹⁷¹ Rīgas 7.pamatskolas Audzināšanas darba programma, 2018.-2021. gadam, [avots](#)

Labā prakse	Skaidrojums
	Savukārt plašākas sabiedrības piesaistīšanai izglītības iestāde labprāt piedāvā vietu un telpu dažādām sabiedriskām iniciatīvām , piemēram, rogainīgam, galda spēļu vakariem un sporta nodarbībām. Atvērtu durvju politika veido ilgtspējīgu partnerību starp izglītības iestādi un apkārtējo kopienu.

Avots: Autoru veiktās intervijas 05.2025. – 06.2025.

4.2. attēls. Jaunciema dārza svētki, 2022. gads

Avots: Jaunciema attīstības biedrība, [avots](#)

Starptautiskā labā prakse

Norvēģijas pieredze – inovatīvs sociālo pakalpojumu sniegšanas modelis ^{172,173}

Norvēģija ir izstrādājusi inovatīvu sociālo pakalpojumu sniegšanas modeli - **Asker Welfare Lab** modeli. Tas radikāli pārveido klasisko pakalpojumu sniegšanas pieeju. Tā vietā, lai sistēma darbotos kā "gadījumu apstrādātāja", tā darbojas kā ieguldītāja (investors) **cilvēku iespējās**. Galvenie principi¹⁷⁴:

- **Cilvēks ir līdzvērtīgs plānošanas partneris.** Visa atbalsta plānošana notiek, izmantojot 360° pieeju, kas sniedz visaptverošu skatījumu uz situāciju. Šajā pieejā tiek strukturēta informācija par cilvēka pašreizējo situāciju, viņa grūtībām, sapņiem un stiprajām pusēm. Šis rīks padara procesu caurspīdīgu, līdzatbildīgu un līdzdalīgu – pieņemot, ka neviens lēmums netiks pieņemts bez pakalpojuma saņēmēja klātbūtnes vai informēšanas.
- **Investīciju (ieguldītāju) komanda** strādā starpnozaru sadarbības režīmā. Atšķirībā no Latvijā ierastās, secīgās pieslēgšanās dažādos etapos, Norvēģijā **visi nepieciešamie speciālisti pieslēdzas vienlaikus** – izglītības iestāde, sociālie darbinieki, veselības aprūpe, NVO u.c. Tas nodrošina vienotu izpratni un ātru koordināciju.
- **Strukturēta ilgtermiņa pieeja.** Plāni netiek definēti tikai krīzes vadībai, bet tiek izstrādāti kā **ilgtermiņa ieguldījumu (investīciju) plāni**, kur precīzi sadalīts – kādus mērķus sasniegt, kas par ko atbildīgs un kā tiks mērīta ietekme. Šie plāni ietver **resursu novērtējumu, ietekmes aprēķinu un finansiālu pamatojumu**.

¹⁷² Asker kommune, 2018. Asker Welfare Lab [Askeras labklājības laboratorija], [avots](#)

¹⁷³ OECD, 2020. The Public Sector Innovation Lifecycle [Valsts sektora inovāciju dzīves cikls], [avots](#)

¹⁷⁴ Asker kommune, 2018. Asker Welfare Lab [Askeras labklājības laboratorija], [avots](#)

- **Samazināts birokrātiskais slogs.** Datu struktūra tiek veidota kā vienots, modulārs informācijas lauks, kur katrs nākamais līmenis tikai papildina esošo, nevis dublē vai atkārto iepriekšējo. Šāda pieeja nodrošina informācijas pēctecību un laika ietaupījumu atbalsta sniedzējiem.

Lielbritānijas pieredze – strukturēta pieeja neattaisnotu kavējumu mazināšanai¹⁷⁵

Lielbritānijas Izglītības departaments 2024. gadā ir ieviesis skaidri strukturētu pieeju bērnu neattaisnotu mācību kavējumu mazināšanai ar šādiem pamatprincipiem¹⁷⁶:

- **Izglītības iestādes līmeņa stratēģija.** Mācību kavējumi tiek risināti kā visas izglītības iestādes atbildība, integrējot risinājumā pedagogu, vecāku, vadības un sabiedrības lomas.
- **Pastāvīgs monitorings un pārredzamība.** Procesā tiek izmantoti digitāli rīki, kas automātiski brīdina par riskiem, ļaujot sniegt atbalstu jau pie pirmajām pazīmēm, nevis tad, kad situācija ir attīstījusies par nopietnu problēmu.
- **Atbildības par sadarbību noteikšana.** Ir noteiktas skaidras atbildīgās personas par procesa vadību katrā izglītības iestādē. Angliski tās sauc par “Attendance Champion” jeb apmeklējuma čempioniem. Šī Anglijas piemērā minētā loma sakrīt ar Autoru īstenotajās labās prakses intervijās pieminēto gadījuma vadītāja nozīmi, kas nodrošina ne tikai formālu pienākumu sadali, bet arī atbildību gan par datu analīzi, saziņu ar vecākiem un starpinstitutionālās sadarbības aktivizēšanu pie pirmajām indikācijām.
- **Datu vadīta intervence.** Reaģēšana notiek, pamatojoties uz konkrētiem indikatoriem (piemēram, 10% stundu kavējums pēdējo 4 nedēļu laikā). Šāda precīza, datus balstīta identificēšana intervences uzsākšanai palīdz samazināt subjektīvus spriedumus un saskaņot starpinstitutionālo izpratni par problēmas nopietnību.

¹⁷⁵ Department for Education, 2024. Working together to improve school attendance [Sadarbojoties, lai uzlabotu skolas apmeklētību], [avots](#)

¹⁷⁶ Turpat

5. pielikums. Rīcības plāna veidlapas un to aizpildīšanas kārtība

Rīcības plāna veidlapas ir pievienotas atsevišķā failā, datnē: *Rīcības plāns.pdf*. Zemāk 5. pielikuma 1., 2. un 3. attēlos norādīts Rīcības plāns.

5.1. attēls. Rīcības plāns – pamatinformācija

5.2. Rīcības plāns

5.3. attēls. Rīcības plāns – noderīgas metodes

Avots: Autoru veidotas veidlapas (5.1., 5.2., 5.3. attēlā redzamās veidlapas)

Rīcības plāna aizpildīšanas kārtība

1. veidlapa

Pamatinformāciju sniedz tad, ja ir nepieciešams uzsākt ilgtermiņa sadarbību ar izglītojamo par atbalsta sniegšanu vai ja izglītības iestāde labprātīgi vēlas veikt individuālu darbu ar izglītojamo arī pirms sociālās atstumtības vai PMP riska iestāšanās. Ilgtermiņa sadarbība šajā izpratnē ir vairāku sarunu cikls un aktīva uzraudzība. Ja problēmu ir iespējams atrisināt ar 1-2 sarunām, tad veidlapas aizpildīšana nav obligāta. Gadījuma vadītājs palīdz izglītojamajam definēt atbildes uz jautājumiem, taču galvenokārt veidlapas saturu sniedz pats izglītojamais. Veidlapu fiziski var aizpildīt gan gadījuma vadītājs, gan izglītojamais pats.

Kas man izdodas? Tiek aprakstītas izglītojamā stiprās puses, prasmes un spējas. Īpaši izceļamas arī tās lietas, kuras izglītojamajam padēvēs līdz sociālās atstumtības un PMP riska iestāšanās brīdim, vai ārpuskolas aktivitātes.

Mani izaicinājumi. Ar kādām grūtībām izglītojamais saskaras ikdienā? *Piemēram, grūtības nokļūt līdz izglītības iestādei laikus, nepiemērota mācību vide, grūtības koncentrēties, grūtības savaldīt emocijas.*

Intereses. Kas izglītojamo interesē, kas aizrauj? Tas var ietvert gan aktivitātes izglītības iestādē, gan ārpus izglītības iestādes, gan aktivitātes mājās. *Piemēram, kora pulciņa apmeklēšana, gleznošana, riteņbraukšana, sarunas ar draugiem, datorspēļu spēlēšana, ēst gatavošana.*

Mērķi. Kādi ir izglītojamā mērķi? Ieteicams tos aplūkot gan ilgtermiņā (kļūt par arhitektu, uzņēmēju, ārstu, ceļot, utt.), gan īstermiņā (uzlabot sekmes līdz vidējai atzīmei "6", iemācīties kontrolēt emocijas, utt.).

2. veidlapa

Veidlapā tiek fiksētas konkrētas rīcības, kuras veiks izglītojamais vai kāda no atbalsta sniegšanā iesaistītajām pusēm. Par 2. veidlapas aizpildīšanu ir atbildīgs gadījuma vadītājs.

Rīcība. Konkrētas rīcības, kuras veiks izglītojamais, izglītojamā vecāki, gadījuma vadītājs vai citas iesaistītās puses. *Piemēram, "Apmeklēt psihologa konsultāciju", "Ierasties izglītības iestādē 10 minūtes pirms stundu sākuma", "Pildīt mājasdarbus izglītības iestādes bibliotēkā", "Sākt apmeklēt sporta treniņus".*

Apjoms/biežums. Tiek fiksēts apjoms, biežums vai ilgums – kādā jāveic konkrētā rīcība. *Piemēram, 1 reizi, 1 reizi nedēļā, katru darba dienu, 1 mēnesi no vietas.*

Atbildīgais. Tiek fiksēts, kurš ir atbildīgais par rīcības nodrošināšanu un izpildi. Lielākoties, par izpildi būs atbildīgs pats izglītojamais, taču tas var būt arī vecāks, piemēram, lai nodrošinātu sporta treniņu apmeklēšanu vai laicīgu ierašanos izglītības iestādē. Atbildīgais var būt arī gadījuma vadītājs, izglītības iestādes personāls, sociālais dienests u.c. atbalsta sniegšanā iesaistītās puses.

Vai rīcība tika nodrošināta? Šo aili gadījuma vadītājs aizpilda katrā nākamajā tikšanās reizē, atzīmējot, vai iepriekšējā sarunā noteiktās rīcības ir nodrošinātas. *Piemēram, ja rīcība bija "Sākt apmeklēt sporta treniņus", tad gadījuma vadītājam jāatzīmē, vai vecāki nodrošināja iespēju izglītojamajam apmeklēt treniņus. Vai, ja rīcība bija "Apmeklēt izglītības iestādes psihologu", ir jāatzīmē, vai bija iespējams izglītības iestādē apmeklēt psihologu. Ailē var tikt ievietots arī īss paskaidrojums par izpildi.*

Vai izglītojamais/vecāks iesaistījās? Šo aili gadījuma vadītājs aizpilda katrā nākamajā tikšanās reizē, atzīmējot, vai iepriekšējā sarunā noteiktās rīcības tika izpildītas. Atkarībā

no rīcības ir jāatzīmē, vai izglītojamais vai izglītojamā vecāks iesaistījās rīcības izpildē, vai vismaz centās iesaistīties. Ailē var tikt ievietots arī īss paskaidrojums par izpildi.

3. veidlapa

3. veidlapā tiek fiksētas tās metodes, kuras sniedz pozitīvu rezultātu. Veidlapu aizpilda gadījuma vadītājs, ja tiek saņemta informācija no izglītojamā, izglītojamā vecākiem, izglītības iestādes personāla vai citiem speciālistiem. Iedarbīgākās metodes visbiežāk tiks konstatētas sarunās ar izglītojamo par pasākumiem un rīcībām, kuras sniegušas pozitīvu rezultātu. Veidlapa tiek aizpildīta tikai tad, ja tiek konstatēts, ka kāda no metodēm ir palīdzējusi sasniegt uzlabojumus. Ja šādas metodes nav – veidlapu nav nepieciešams obligāti aizpildīt.

Datums. Tiek fiksēts datums, kurā gadījuma vadītājs ir uzzinājis par metodi. Datums tiek fiksēts, lai, ja nākotnē apstākļi mainās, būtu iespējams pārvērtēt metodes iedarbību.

Kādas metodes ir iedarbīgas? Īss metodes apraksts.

Ko šīs metodes risina? Īss apraksts par to, ko konkrētā metode vai metodes ir palīdzējušas atrisināt. Piemēram, uzlabojusies koncentrēšanās mācību procesā, uzlabojusies izglītības iestādes apmeklētība.

Speciālists un kontaktinformācija. Tiek norādīts speciālists vārds, uzvārds, amats un kontaktinformācija, lai nepieciešamības gadījumā citas iesaistītās puses varētu ar speciālistu sazināties un uzzināt plašāku metodes aprakstu. Ja metodi ir izmantojis pats gadījuma vadītājs, tad tiek norādīta gadījuma vadītāja kontaktinformācija.